

THOMÆ
MORI
UTOPIA,
A MENDIS
vindicata.

OXONII,
Typis *W. Hall*, Im-
pensis *Fran. Oxlad.*
Anno 1663.

T

I

re

te

to

et

hi

ni

po

gi

re

ri

le

el

de

q

m

po

n

G

a

g

f

h

&

h

THOMAS MORUS
PETRO ÆGIDIO S. D.

Pudet me propemodum,
charissime Petre Ægidi, li-
bellum hunc de Utopiana
republica, post annum ferme ad
te mittere, quem te non dubi-
to intra sesquimenssem expe-
ctasse. Quippe quum scires mi-
hi demptum in hoc opere inve-
niendi laborem, neque de dis-
positione quicquam fuisse co-
gitandum, cui tantum erant ea
recitanda, quæ tecum una pa-
riter audiui narrantem Raphaë-
lem quare nec erat, quod in
eloquendo laboraretur, quan-
do nec illius sermo potuit ex-
quisitus esse, quum esset pri-
mum subitarius, atque extem-
poralis, deinde hominis, ut scis,
non perinde Latine docti quam
Græce, & mea oratio quanto
accederet propius ad illius ne-
glectam simplicitatem, tanto
futura sit propior veritari, cui
hac in re soli curam & debeo
& habeo. Fateor mi Petre, mi-
hi adeo multum laboris his re-

4 THOMÆ MORI

bus paratis detractum, ut pene nihil fuerit relictum. Alioquin huius rei vel excogitatio, vel œconomia potuisset ab ingenio neque infimo, neque prorsus indocto, postulare, tum temporis nonnihil tum studii. Quod si exigereetur, ut diserte etiam res non tantum vere, scriberetur, id vero à me præstari, nullo tempore, nullo studio potuisset. Nunc vero quum ablatis curis his, in quibus tantum fuit sudoris exhauriendum, restiterit tantum hoc, uti sic simpliciter scriberentur audita, nihil erat negotii. Sed huic tamen tam nihilo negotii peragendo, cetera negotia mea minus fere quam nihil temporis reliquerunt. Dum causas forenses assidue alias ago, alias audio, alias arbiter finio, alias iudex dirimo, dum hic officii causa visitur, ille negotii. Dum foris totum ferme diem aliis impartior, reliquum meis, relinquo mihi, hoc est, literis, nihil. Nempe reverso domum, cum

uxor

PRÆFATIO. 5

uxore fabulandum est, garriendum cum liberis, colloquendum cum ministris. Quæ ego omnia inter negotia numero, quando fieri necesse est, (necesse est autem, nisi velis esse domi tuæ peregrinus) & danda omnino opera est, ut quos vitæ tuæ comites, aut natura providit, aut fecit casus, aut ipse delegisti, his ut te quam jucundissimum compares, modo ut ne comitate corrumpas, aut indulgentia ex ministris dominos reddas. Inter hæc, quæ dixi, elabitur dies, mensis, annus. Quando ergo scribimus? Nec interim de somno quicquam sum loquutus, ut, nec de cibo quidem, qui multis non minus absomit temporis, quam somnus ipse, qui vitæ absomit ferme dimidium. Ac mihi hoc solum temporis adquiro, quod somno ciboque suffuro, quod quoniam parcum est, lente, quia tamen aliquid, aliquando perfecti, atque ad te, mi Petre, transmissi Vtopiam, ut legeres, & si

6 THOMÆ MORI

quid effugisset nos, uti tu admoneres. Quanquam enim non hac parte penitus diffido mihi, (qui utinam sic ingenio atque doctrina aliquid essem, ut memoria non usquequaque destituor) non usqueadeo tamen confido, ut credam, nihil mihi potuisse excidere. Nam & Joannes Clemens, puer meus, qui adfuit, ut scis, una, ut quem à nullo patior sermone abesse, in quo aliquid esse fructus potest, quoniam ab hac herba, qua & Latinis literis & Græcis cœpit evirescere, egregiam aliquando frugem spero, in magnam me coniecit dubitationem. Siquidem quum, quantum ego recordor, Hythlodæus narraverit Amauroticum illum pontem, quo fluvius Anydrus insternitur, quingentos habere passus in longum, Joannes meus ait, detrahendos esse ducentos, latitudinem fluminis haud supra trecentos ibi continere. Ego te rogo, rem ut revoces in memoriam. Nam si tu cum illo sentis,
ego

ego quoque adfentiar, & me
 lapsum credam: sin ipse non
 recolis, scribam, ut feci, quod
 ipse recordari videor mihi: nam
 ut maxime curabo, ne quid sit
 in libro falsi, ita si quid sit in
 ambiguo, potius mendacium
 dicam, quam mentiar, quod
 malum bonus esse quam pru-
 dens. Quanquam facile fuerit
 huic mederi morbo, si ex Ra-
 phaële ipso, aut præsens scisci-
 teris, aut per literas: quod ne-
 cesse est facias, vel ob alium
 scrupulum, qui nobis incidit,
 nescio mea ne culpa magis, an
 tua, an Raphaëlis ipsius. Nam
 neque nobis in mentem venit
 quærere, neque illi dicere, qua
 in parte novi illius orbis Vro-
 pia sita sit. Quod non fuisse
 prætermisum sic, vellem pro-
 fecto mediocri pecunia mea
 redemptum; vel quod subpu-
 det me nescire, quo in mari sit
 insula, de qua tam multa recen-
 seam, vel quod sunt apud nos
 unus & alter, sed unus maxime,
 vir pius & professione Theolo-

3 THOMÆ MORI

gus , qui miro flagrat desiderio
 adeundæ Vtopiæ , non inani &
 curiosa libidine collustrandi
 nova , sed uti religionem no-
 stram, feliciter ibi cœptam , fo-
 veat atque adaugeat. Quod quo
 faciat rite , decrevit ante cura-
 re, ut mittatur à Pontifice , at-
 que adeo , ut creetur Vtopien-
 sibus Episcopus , nihil eo scru-
 pulo retardatus, quod hoc anti-
 stitium sit illi precibus impe-
 trandum. Quippe sanctum ducit
 ambitum , quem non honoris
 aut quæstus ratio , sed pietatis
 respectus peperit. Quamobrem
 te oro, mi Petre, uti aut præsens,
 si potes commodè , aut absens
 per epistolam , compelles Hy-
 thlodzum , atque efficias , ne
 quicquam huic operi meo aut
 insit falsi , aut veri desideretur.
 Atque haud scio , an præstet
 ipsum ei librum ostendi. Nam
 neque aliud æque sufficit , si
 quid est erratum, corrigere : ne-
 que is ipse aliter hoc præstare
 potest , quam si quæ sunt à me
 scripta, perlegerit. Ad hæc, fiet
 ut

ut hoc pacto intelligas, accipiat
 ne libenter, an gravatim ferat
 hoc operis à me conscribi.
 Nempe si suos labores decrevit
 ipse mandare literis, nolit for-
 tasse me: neque ego certe ve-
 lim, Vtapiensium per me vul-
 gata republica, florem illi
 gratiamque novitatis historiae
 suae præripere. Quanquam, ut
 vere dicam, nec ipse mecum sa-
 tis adhuc constitui, an sim om-
 nino editurus. Etenim tam va-
 ria sunt palata mortalium, tam
 morosa quorundam ingenia,
 tam ingrati animi, tam absur-
 da iudicia, ut cum his haud pau-
 lo feliciter agi videatur, qui ju-
 cundi atque hilares, genio in-
 dulgent suo, quam qui semet
 macerant curis, ut edant ali-
 quid, quod aliis aut fastidienti-
 bus, aut ingratis, vel utilitati
 possit esse, vel voluptati. Plurimi
 literas nesciunt, multi contem-
 nunt. Barbarus ut durum reji-
 cit, quicquid non est plane bar-
 barum. Scioli aspernantur ut
 triviale, quicquid obsoletis

verbis non scatet. Quibusdam
 solum placent vetera, plerisque
 tantum sua. Hic tam tetricus
 est, ut non admittat jocos: hic
 tam infusus, ut non ferat sales,
 tam simi quidam sunt, ut nasum
 omnem, velut aquam ab rabido
 morsus cane, reformident: ad-
 eo mobiles alii sunt, ut aliud
 sedentes probent, aliud stantes.
 Hi sedent in tabernis, & inter
 pocula de scriptorum judicant
 ingeniis, magnaue cum auto-
 ritate condemnant utcunq; lu-
 bitum est, suis quenque scri-
 ptis, veluti capillicio vellican-
 tes ipsi interim tuti, & quod
 dici solet, *ἄνθρωποι βέλαις* quippe
 tam leves & abradi undique, ut
 ne pilum quidem habeant boni
 Viri, quo possint apprehendi.
 Sunt præterea quidam tam in-
 grati, ut quum impenso dele-
 ctentur opere, nihilo tamen
 magis ament autorem: non ab-
 similes inhumanis hospitibus,
 qui quum opiparo convivio
 prolixè sint excepti saturi de-
 mum discedunt domum, nullis
 habitis

PRÆFATIO. 17

habitis gratiis ei, à quo sunt invitati. I nunc & hominibus tam delicati palati, tam varii gustus; animi præterea tam memoris & grati, tuis impensis epulum instrue. Sed tamen mi Petre, tu illud age, quod dixi, cum Hythlodæo, postea tamen integrum erit hac de re consultare denuo. Quanquam si id ipsius voluntate fiat, (quandoquidem scribendi labore defunctus, nunc sero sapio) quod reliquum est de edendo, sequar amicorum consilium: atque in primis tuum, Vale jucundissime P.Ægidi cum optima conjugè; ac me, ut soles, ama, quando ego te amo, etiam plus, quam soleo.

ERAS.

D. E R A S M U S

Roterodamus

JOANNI FROBENIO

compatri suo charissimo

S. D.

Cum antehac omnia Mori
 mei mihi supra modum
 semper placuerint, tamen ipse,
 meo iudicio nonnihil diffidebam,
 ob arclissimam inter nos amicit-
 tiam. Ceterum ubi video doctos
 uno ore omnes meo subscribere
 suffragio, ac vehementius etiam
 divinum hominis ingenium suspi-
 cere, non quod plus ament sed
 quod plus cernant, serio plando
 mea sententia, nec verebor post
 hac, quod sentio, palam eloqui.
 Quid tandem non prastitisset ad-
 mirabilis ista naturæ felicitas, si
 hoc ingenium instituisset Italia? si
 totum Musarum sacrum vacaret, si
 ad iustam frugem, ac velut au-
 tumnum suum maturuisset? Epi-
 grammata lusit adolescens admo-
 dum, ac plerumque puer. Britanniam
 suam nunquam egressus est, nisi se-
 mel

mel atq; iterum, principis sui nomine legatione fungens apud Flandros. Præter rem uxoriæ, præter curas domesticas, præter publici muneris functionem, & causarum undas; tot tantisque regni negotiis distrahitur, ut mire-
 ris esse otium vel cogitandi de libris. Proinde misimus ad te progymnasmata illius, & Utopiam, ut si videtur, tuis excusa typis orbi posteritatiq; commendentur. Quando ea est tux officinæ auctoritas, ut liber vel hoc nomine placeat eruditi, si cognitum sit è Frobenianis ædibus prodisse. Bene vale cum optimo socero, conjugæ suavissima, ac mellitissimis liberis. Erasmus filiolum mihi tecum communem, inter literas natum fac optimis literis instituendum cures. Lovanii. VIII. Calend. Sept. An. M D. XVII.

G V I L. B V D Æ V S

T H O M Æ L U P S E T O

Anglo S.

GRatiam sane ingentem à
 nobis iniisti, Lupsete ado-
 lescentum doctissime, qui me
 porrecta mihi *Utopia Thomæ
 Mori*, ad jucundissimæ simul &
 usui futuræ lectionis intentio-
 nem avertisti. Nam cum à me
 dudū precibus id contendisses,
 id qd meapte ipse sponte mag-
 nopere exoptaturus eram, ut
Thomæ Linacri medici utraque
 lingua præstantissimi libros sex
 de sanitate tuenda legerem,
 quos ille ex Galeni monumen-
 tis latinitate nuper ita donavit,
 vel quibus ipse potius latinita-
 tem, ut si omnia ejus autoris o-
 pera (quæ ego instar omnis me-
 dicinæ esse puto) latina tandem
 fiant, non magnopere tūm me-
 dicorum schola Græcæ linguæ
 cognitionem desideratura vi-
 deatur eum librum ex schedis
Linacri tumultuaria lectione
 ita percurri (quarum mihi usum
 tan-

tantisper à te indultum summi
 loco beneficii duco) ut ea le-
 ctione multum me profecisse
 existimem, & ex libri editione,
 quæ nunc à te sedulo procura-
 tur in officinis hujus urbis, ego
 majorem etiam profectum mi-
 hi spondeam. Hoc nomine cum
 me tibi obstrictum esse satis
 crederem, ecce tu mihi velut
 prioris beneficii vel appendi-
 cem vel auctarium *Vtopiam* il-
 lam *Mori* donasti, hominis in
 primis acris, ingenioque amœ-
 no, & in rerum humanarum
 æstimatione veteratoris. Eum
 librum cum ruri in manibus
 cursitando, satagendo, ope-
 ris imperitando haberem
 (partim enim nosti, partim
 audisti, villaticis me nego-
 tiis alterum jam hunc an-
 num multū operæ impendisse)
 usque adeo ejus lectione affe-
 ctus sum, cognitis & perpen-
 sis *Vtopinorum* moribus & insti-
 tutis, ut pæne rei familiaris
 procurationem intermiserim,
 atque etiam abjecerim, cum
 nugas

nugas esse viderem artem omnem industriamque æconomiam, omnino curam census ampliatrix: qua tamen ipsa omne genus mortaliū velut æstro quodam intestino & congenito exagitari nemo est, qui non videat & intelligat. ut legitimarum, prope dixerim & civilium artium ac disciplinarum eum esse scopum, fateri necesse sit, ut tam livida quam accurata solertia alter ab altero, qui cum civilitatis ius ei interdum gentilitatis intercedit, quippiā semper abducatur, abstrahatur, abradatur, abjuretur, exprimat, extundatur, exculpat, extorqueatur, excutiat, excudatur, subducatur, suffuretur, suppilet, involetur, legibusque partim conniventibus partim auctoribus auferatur & intervertatur. Id adeo magis in iis gentibus, apud quas iura quæ civilia & pontificia vocantur, amplius in utroque foro valent. Quorum moribus & institutis eam invaluisse opinionem nemo non videt, ut homines cautionum
 pru-

AD LVPS. EPIST. 17

prudentes, vel captionum potius & inconsultorum civium aucupes, & formularum, id est, excipularum opifices, ac pactilis juris callentissimi, & litium concinnatores jurisque contraversi, perversi, inversi, consulti, antistites esse justitiæ æquitarisque existimentur, solique digni qui de æquo bonoque responsitent, atque etiam (quod majus est multo) qui cum imperio ac potestate statuant, quid unumquemque habere, quid non habere, quatenus, quamdiuque liceat, hallucinantis id utique sensus communis judicio. Quippe cum plerique hominum crassius ignorantie levis cæcutientis, tam æquissimam fere causam unumquemque putemus habere, quam maxime ius postulat, aut jure subnixus est. Cum si ad veritatis normam. & ad simplicitatis Evangelicæ præscriptum exigere iura velimus, nemo sit tam stupidus quin intelligat, nemo tam vixors quin fateatur si urgeas, tam ius & fas hodie

hodie ac iam diu in sanctionibus Pontificiis, & ius atque æquum in legibus civilibus & principium placitis dissidere, quam *Christi* rerum humanarum conditoris instituta, eiusque discipulorum ritus, ab eorum decretis & placitis, qui Cræsi & Midæ acervos bonorum finem esse putant, & felicitatis cumulum. Adeo si iustitiam finire nunc velis, quomodo priscis autoribus placuit, quæ ius suum unicuique tribuat, vel nullibi eam in publico invenias, vel (si dicere id mihi permittam) culinariam, quandam dispensatricem esse ut fateamur, necesse sit, siue nunc imperitantium mores spectes siue civium inter se & popularium affectus. Nisi vero à germana mundique æquali iustitia (quod ius naturale vocant) masasse ius id contenderint, ut quo quisque plus polleat, eo etiam plus habeat: quo autem plus habeat, eo plus eminere inter cives debeat. Quo fit ut iam iure gentium receptum

AD LVPS. EPIST. 19

prum esse videamus, ut qui nec arte nec industria memorabili iuvare cives suos & populares possunt, si modo pactiles illos nexus & contractiles nodos teneant, quæis hominum patrimonialia obstringuntur, quosque vulgus ignarum, hominesque literis humanioribus dediti ac procul foro, animi causa aut veritatis indagandæ ergo agentes partim Gordii vincula esse dicunt, partim circulatoria, nec magnopere miranda, ii millenorum civium censum, & sæpe singularum civitatum, aut etiam ampliorem habeant: iidemque tum locupletes, tum frugiferi homines, tum magnifici conquisitores honorifice vocentur. Quippe iis seculis, iis institutis, iis moribus, in iis gentibus, quæ id ius esse statuerunt, ut tam summa fide atque auctoritate quisque sit, quam maximis opibus penates suos architectatus est, ipse hæredesq; eius: idque eo magis atque magis, quo eorum ad nepotes horumque

que rursus abnepotes patrimonia à majoribus parva, luculentis certatim accessionibus cumulaverint, id est, quo longius latiusque confines, affines, cognatos, consanguineosque summovent. At vero *Christus*, possessionum conditor & moderator, Pythagoricam communionem & charitatem inter asselas suos relictam, luculento sanxit exemplo damnato capitis Anania, ob temeratam communionis legem. Quo certe inrituto *Christus* omnia juris civilis pontificique adeo recentioris argumentosa volumina, inter suos quidem abrogasse mihi videtur: Quod ipsum jus hodie arcem tenere prudentiæ videmus, ac fata nostra regere. *Utopia* vero insula, quam etiam *Udepotiam* appellari audio, mirifica utique sorte (si credimus) Christianos vero ritus ac germanam ipsam sapientiam publice privatimque hausisse perhibetur, intemeratamque ad hunc usque diem servasse, utpote

pote quæ tria divina instituta,
 hoc est, bonorum malorumque
 inter cives æqualitatem, seu
 malis civilitatem numeris om-
 nibus suis absolutam, & pacis
 ac tranquillitatis amorem con-
 stantem ac pertinacem, & auri
 argentique contemptum con-
 fertis (ut aiunt) manibus reti-
 net, tria (ut ita loquar) everti-
 cula omnium fraudum im-
 posturarum, circumscriptionum,
 versutiarum, & planicarum im-
 probitatum. Superi suo nomine
 facerent, ut hæc tria *Utopianæ*
 legis capita trabalibus clavis
 firmæ ac statæ persuasionis in
 sensibus omnium mortalium
 figurentur! protinus superbi-
 am, cupiditatem, contentio-
 nem vrsanam, atque alia præ
 omnia vulnifica Stigii adversa-
 rii tela considere languereque
 videres, jurisque illam volu-
 minum vim immensam, tot ex-
 imia solidaque ingenia ad Li-
 bitinam usque detinentia, ut
 cassa & vacantia teredinibus
 permitti, aut involucris officina-
 rum

narum dicari. Pro divi immor-
 tales, quænam Utopianorum
 sanctitas eam divinitus beati-
 tudinem emereri potuit. ut a-
 varitia & cupiditas in eam u-
 nam insulam irrumperere, aut
 irrepere tot seculis non potue-
 rint, nec inde justitiam cum pu-
 dore protervitate sua impuden-
 tiaque explodere & exigere?
 Deus nunc optimus maximus
 tam benigne cum iis provinciis
 egisset, quæ ab ejus sacratissimo
 nomine cognomen tum retinent
 & amplectuntur: certe avari-
 tia tot mentes alioquin egre-
 gias arduasque depravans &
 pessundans, semel hunc facef-
 feret, & aureum seculum Sa-
 turniumque rediret! Hic enim-
 vero periculum esse quispiam
 aurumarit, ne forte Aratus &
 Poeta præsci, opinione falsi fu-
 erint, qui justitiam e terris di-
 scedentem in signifero circulo
 collocaverunt: restitisse enim
 eam in Utopia insula necesse
 est, si Hythlodæo credimus nec
 dum in cælum pervenisse. Ve-

rum ego Utopiam extra mundi
 cogniti fines sitam esse percun-
 ctando comperi, insulam nimi-
 rum fortunatam, Elysiis for-
 tasse campis proximam, nam
 Hythlodæus nondum situm e-
 jus finibus certis tradidit (ut
 Morus ipse testatur) multas
 quidem ipsam in urbes distra-
 ctam, sed unam in civitatem
 coeuntes aut conspirantes, no-
 mine Hagnopolin, suis utrique
 ritibus bonisq; acquiescentem,
 innocentia beatam, cœlestem
 quodam modo vitam agentem,
 ut infra cœlum sic supra mundi
 huius cogniti colluvionem.
 Quæ in tot mortalium studiis,
 ut acribus & incitatis, sic ina-
 nibus & irritis turbide & æstu-
 ose in præcipitium rapitur Eius
 igitur insulæ cognitionem *Tho-*
mæ Moro debemus, qui beatæ
 vitæ exemplar, ac vivendi præ-
 scriptum ætate nostra promul-
 gavit, ab Hythlodæo, ut ipse
 tradit inventum, cui omnia
 fere accepta. Qui, ut Utopianis
 civitatem architectatus sit, ri-
 tusque

tusque illis & instituta condi-
derit, id est, beatæ vitæ argu-
mentum nobis inde mutuatus
sit, & importarit, *Morus* certe
insulam & sancta instituta stilo
orationeque illustravit, ac civi-
tatem ipsam Hagnopolitanorum
ad normam regulamque expo-
livit, omniaque ea addidit, un-
de operi magnifico decor ve-
nustasque accedit, & auctori-
tas: etiam si in ea opera navan-
da sibi tantum partes structoris
vendicavit; videlicet religio
fuit maiores sibi partes in eo
opere sumere, ne Hythlodæus
iure queri posset gloriam sibi
à *Moro* præceptam, præfata-
tamque relinqui, si quando suos
ipse labores literis mandare
constituisset. Εὐλαβεμένῃς
δὴθ' ἐν αὐτῇ, μὴ ἠθλόδαι
αὐτὸς ὁ τῇ ἐδεποτία γε-
νήσῃ ἐμφοχωρῶν, ἐπι-
φανείς ποτε δυσχεράνης καὶ
βαρύνουσι τοαύτην ἀγνωμο-
σύνην αὐτῇ τῇ γε ἐγκατα-
λιπόντῃ

λιπόντες αὐτῷ, τῷ πραγμα-
 πηνθισμένον τὸ κλέος, τῷ
 εὐρέμαλος τέτυκ. οὐτῶ γὰρ
 πεπεῖν, πρὸς ἀνδρῶν ἐστὶν
 ἀγαθῶν τε καὶ σφῶν. MORO
 autem homini per se gravi, &
 autoritate magna subnixo; fi-
 dem plane ut habeam, efficit
 Petri Ægidii Hantverpiensis te-
 stimonium, quem virum nun-
 quam coram à me cognitum
 (mitto nunc doctrinæ morum-
 que commendationem) eo no-
 mine amo, quod ERASMI
 clarissimi viri, ac de literis sa-
 cris, profanis, omneque genus
 meritissimi, amicus est juratis-
 simus, quicum etiam ipse jam-
 diu societatem amicorum con-
 traxi literis ultro citroque ob-
 signatis. Vale, Lupsete mi di-
 lectissime, LINACRUM
 Britannici nominis columen
 (quod quidem ad literas bonas
 attinet non magis jam vestrum
 (ut spero) quam nostrum, ver-
 bis meis saluta vel coram vel
 epistola internuncia, idque pri-

26 GVIL. BVDÆI AD &c.

mo quoquo tempore. Is enim unus est paucorum, quibus me perlubens approbarim si pos-
sim, cum & ipse coram hic agens mihi se summe Joanni-
que Ruellio amico meo, studio-
rumque conscio probaverit, &
ejus excellentem doctrinam,
exactamque diligentiam in pri-
mis suspiciam, æmulariq; con-
tendam. Velim etiam ut M O-
R O salutem unam & alteram
mandato meo, vel mittas, ut
dixi, vel dicas, quem virum in
Minervæ sacratius album jam
diu opinione mea, sermoneque
meo relatum, de Utopia novi
orbis insula summe & amo, &
veneror. Ejus enim historiam
ætas nostra, posteræque ætates
habebunt velut elegantiam uti-
liumque institutorum semina-
rium, unde translatis mores
in tuam quisque civitatem im-
portent & accommodent. Vale.
Parisius, pridie Calendas Au-
gusti.

HIER.

HIER. BUSLIDIUS
THOMÆ MORO
S. D.

Non sat fuit, ornatissime
More, quam omnem cu-
ram, operam, studium intulisse
in rem & commodum singulo-
rum, nisi vel ea (quæ tua pietas
& liberalitas est) conferres in
universum, ratus hoc (tuum qua-
lecunque foret) beneficium, eo
maïorem hinc mereri favorem,
venari gratiam, aucupari glo-
riam, quanto illud & latius pro-
pagatum, & in plures distribu-
tum, pluribus esset profuturum.
Quod & si alias semper præstare
contenderis, tamen id maxime &
nuper mira felicitate adsecutus,
scilicet pomeridiano illo sermone
abs te in literas relato. Quem de
recte & bene constituta (ab om-
nibus expetenda) Tropiensium
Rep. edidisti. In cuius pulcherri-
mi instituti felici descriptione ni-
hil est, in quo vel summa erudi-
tio, vel absoluta rerum humana-

rum peritia desiderari possit. Quando ea quidem ambo in illo tanta paritate & æquabili congressu concurrunt, ut neutro alteri herbam porrigente, utrumque æquo Marte de gloria contendat. Tam siquidem multifaria polles doctrina, rursus tam multa, eaque certa rerum peritia, ut prorsus expertus affirmes quicquid scripseris, doctissime scribas, quicquid affirmandum destinaveris. Mira profecto, raraque felicitas, ac plane eo varior, quo magis ipsa sese invidens plurimis, non præbet nisi raris. maxime iis, qui sicut candore velint, ita eruditione sciunt, fide queant, autoritate possint tam pie, recte, provide in commune consulere, sicut tu iam facis probe, qui quod non solum tibi, verum etiam toti te genitum orbi existimas, operæ precium duxeris hoc tuo pulcherrimo merito, vel totum ipsum orbem demereri, quod præstare alia ratione neque rectius neque melius potuisses, quam ipsis mortalibus ratione pollentibus, eam Resp. ideam,

ideam, eam morum formulam, absolutissimumque simulacrum præscribere, quo nullo unquam in orbe visum sit vel salubrius institutum, vel magis absolutum, vel quod magis expetendum videatur, utpote multo quidem præstante atque longo post se intervallo relincente, tot celebratissimas, tantopere decantatas Lacedæmoniorum. Atheniensium, Romanorum respublicas. Quæ si iisdem (quibus, hæc tua Resp.) instituta, legibus, decretis, moribus moderatæ, profecto hæc nondum labefactatæ & solo æquate, jam prohi dolor citra spem omnem instaurationis extinctæ jacerent. Sed contra, incolumes adhuc, beatæ, felices, fortunatissime agerent, interim rerum dominæ, suum late imperium terra marique sortitæ. Quarum quidem rerum publicarum tu miserandam miseratus sortem, ne alix itidem (quæ hodie rerum potitæ summum tenent) parem sustinerent vicem, prospicere voluisti, scilicet hæc tua absolutissima república,

quæ non tam in condendis legibus, quam vel pro beatissimis magistratibus formandis maxime elaboravit. Nec id quidem ab re, quando aliqui sine illis omnes (vel optimæ) leges, si Platoni credimus, mortuæ censerentur. Præsertim ad quorum magistratum simulacrum, probitatis specimen, exemplar morum, iustitiæ imaginem, totus status, & rectus tenor cuiusvis absolutæ Reip. fit effingendus. In quo in primis concurrant, prudentia in optimatibus, fortitudo in militibus, temperantia in singulis, iustitia in omnibus. Quibus quum tua (quam tantopere celebras) Respublica sit tam pulcherrime, ut liquet, composita, non mirum si hinc veniat, non solum multis rimenda, sed & cunctis gentibus veneranda, simul omnibus seculis prædicanda. Idque eo magis, quod in ea omnis proprietatis contentione sublata, nulli sit quippiam proprii. Cæterum in rem ipsam communem, communia sunt omnibus omnia. Adeo
ut

ut omnis res , quævis actio seu publica , seu privata , non ad multorum cupiditatem , non ad paucorum libidinem spectet , sed ad unam iustitiam , æquabilitatem , communionem sustinendam (quantulacunque sit) tota referatur. Quo illa integre relata, omnis materies , fax & fomes , ambitus , luxus, invidentia , injuria faceffat, necesse est. In quæ nonnunquam aut privata rerum possessio, aut ardens habendi sitis , omniumque miserrima rerum ambitio , mortales (vel reluctantes) protrudit , maximo suo , idque incomparabili malo Quando hinc sæpenumero dissensiones animorum , motus armorum , & bella plusquam civilia derepente oriantur. Quibus non solum florentissimus status beatissimarum Rerumpub. funditus pessundatur, verum illarum olim parta gloria, acti triumphi, clara trophæa, totiesque opima spolia, devictis hostibus relata , penitus obliterantur. Quod si in his hæc nostra pagina minorem forte,

ac velim, fidem fecerit, certe in
promptu aderunt testes, ad quos
te relegem, locupletissimi, videli-
cet tot & tantæ olim vastatæ ur-
bes, dirutæ civitates, prostratæ
Resp. incensi & consumpti vici,
quorum nū hodie vix ulla tantæ
calamitatis reliquæ, aut vestigia
visuntur, ita nec nomina illorum
ulla, quantum vis vetus & lon-
ge deducta historia, sat probe
tenet. Quas quidem insignes cla-
des, vastationes, everSIONES, cæte-
rasque belli calamitates, nostræ
(si quæ sint) Resp. facile erase-
rint, modo ad unam Vtopiensium
reipublicæ normam sese ad a-
mussum componentes, ab ea ne
transversum quidem, ut ajunt,
unguem recedant. Quod sic de-
mum præstantes tandem re ipsa
cumulatissime agnoscent, quan-
tum hoc tuum in se collatum be-
neficium profuerit, maxime quo
accedente didicerint, suam Remp.
salvam, incolumem, triumphan-
tem servare. Proinde tantum tibi
suo presentissimo servatori debi-
turæ, quantum is haud injuria
pro-

promeretur, qui non tantum aliquem è republica civem, sed vel ipsam totam Rempub. servarit. Interea vale, ac feliciter perge nonnihil usque meditari, agere elaborare, quod in Rempub. collatum, illi perpetuitatem, tibi immortalitatem addat. Vale doctissime, & idem humanissime More, tuæ Britannix, ac nostri hujus orbis decus. Ex edibus nostris Mechlinix, Anno M. D. XVI.

CLARIS.mo D.

HIER. BUSLIDIO

Præposito Ariensi, Catholico
Regi Carolo à consiliis

PETRUS ÆGIDIUS

Antverp. S. D.

Superioribus hisce diebus
Sornatissime Buslidi, misit ad
me THOMAS ille MORUS,
te quoque teste, cui notissimus
est, eximium hujus ætatis no-
stra decus, Utopiam insulam,
paucis adhuc mortalibus co-
gnitam,

B 5

gnitam,

gnitam, sed dignam in primis, quam ut plusquam Platoniam omnes velint cognoscere, præsertim ab homine facundissimo sic expressam, sic depictam, sic oculis subjectam, ut quoties lego, aliquanto plus mihi videre videar, quam cum ipsum Raphaelem Hythlodæum (nam ei sermoni æque interfui, ac MORUS ipse) sua verba sonantem audirem. Etiam si vir ille haud vulgari præditus eloquentia, sic rem exponeret, ut facile appareret cum non ea referre, quæ narrantibus aliis didicisset, sed quæ cominus hausisset oculis, & in quibus non exiguum tempus esset versatus, homo mea quidem sententia, regionum, hominum, & rerum experientia vel ipso Ulyssæ superior, & qualem ostingentis hisce annis nusquam arbitrer natum, ad quem collatus Vespucius nihil vidisse putetur. Jam præterquam quod visa quam audita narramus efficacius, aderat homini peculiaris quædam

quzdam ad explicandas res
dexteritas. Attamen eadem hæc
quoties MORI penicillo de-
picta contemplor, sic afficior, ut
mihi videar nonnunquam in
ipsa versari Viopia. Et hercle
erediderim Raphaelem ipsum
minus in ea insula vidisse per
omne quinquennium quod il-
lic egit, quam in MORI descri-
ptione videri liceat. Tantum hic
occurrit undique miraculo-
rum, ut ambigam quid primum
aut potissimum admirer felicis-
simæ memoriæ fidem, quæ tot
res auditas duntaxat pæne ad
verbum reddere potuerit: an
prudentiā, qua vulgo igno-
rissimos fontes, unde omnia
reipublicæ vel oriuntur mala
vel oriri possent bona, sic anim-
advertit: an orationis vim ac
facultatem, qua tanta sermonis
latini puritate, tantis dicendi
nervis, tot res complexus est,
præsertim unus in tot publica
simul & domestica negotia di-
stractus. Verum hæc omnia tu
minus admiraris doctissime
Eulidi,

Buſſidi , qui familiari etiam
 conſuetudine penitus habes
 cognitum , homine majus ac
 prope divinum hominis inge-
 nium. In cæteris igitur nihil
 eſt, quod illius ſcriptis queam
 adjicere. Tantum tetraſtichum
 vernacula Vtopiensium lingua
 ſcriptum , quod à MORI diſ-
 ceſſu , forte mihi oſtendit
 Hythlodæus apponendum cu-
 ravi præfixo ejusdem gentis
 alphabeto, tum adjectis ad mar-
 gines aliquot annotatiunculis.
 Nam quod de inſulæ ſitu labo-
 rat MORVS , ne id quidem
 omnino tacuit Raphael , quan-
 quam paucis admodum , ac ve-
 lut obiter attigit , velut hoc alii
 ſervans loco. Atque id ſane ne-
 ſcio quo modo caſus quidam
 malus utrique noſtrum invidit,
 ſiquidem cum ea loqueretur
 Raphael , adierat MORVM è
 famulis quiſpiam , qui illi ne-
 ſcio quid diceret in aurem , ac
 mihi quidem tanto attentius
 auſcultanti , comitum quiſ-
 piam, clarius , ob ſrigus opinor
 navi.

navigatione collectū, tussiens, dicentis voces aliquot intercepit. Verum non conquiescam donec hanc quoque partem ad plenum cognovero, adeo ut non solum situm insulæ, sed ipsam etiam poli sublationem sim tibi ad unguem redditurus, si modo incolumis est noster Hythlodæus. Nam varius de homine rumor adfertur, alii affirmant periisse in itinere, rursus alii reversum in patriam, sed partim suorum mores non ferentem, partim Vtopiæ desiderio sollicitatum, eo remigrasse. Nam quod hujus insulæ nomen nusquam apud Cosmographos reperiatur, pulchre dissolvit Hythlodæus ipse. Si quidem fieri potuit, inquit, ut nomen quo veteres sunt usi, postea sit commutatum, aut etiam illos hæc fugerit insula, quando & hodie complures oriuntur terræ, priscis illis Geographis intactæ. Quamquam quorsum attinet hic argumentis astruere fidem, cum M O-

38 J. PALVDANI

RVS ille sit autor ? Cæterum
quod is ambigit de editione,
equidem laudo & agnosco viri
modestiam. At mihi visum est
opus modis omnibus indignum
quod diu premeretur, & cum
primis dignum, quod exeat in
manus hominum, idque tuo
potissimum nomine commen-
datum orbi, vel quod MORI
dotes tibi præcipue sint perspe-
ctæ, vel quod nemo magis ido-
neus, qui rectis consiliis iuvet
Rempublicam, in qua jam an-
nis compluribus summa cum
laude versaris, tum prudentiæ,
tum integritatis. Bene vale
studiorum Mæcenæ & huius
seculi deus. Antverpiæ. An.
M. D. XVI. Calend. Novemb.

J O H. PALVDANVS
Cassilerensis
M. PETRO ÆGIDIO
S. D.

VTopiam Mori tui, simulque
epigrammata legi, nec sa-
tis scio maiorene cum volupta-
te

te an admiratione. Felicem Britanniam! quæ nunc ejusmodi floreat ingenis, ut cum ipsa possint antiquitate certare. Nos stupidos ac plusquam plumbeos, si ne tam vicinis quidem exemplis ad eam laudem capeffendam expergefieri possumus, Αἰσχρογνώμων, inquit Aristoteles, loquente Isocrate. At nobis turpe sit lucris tantum ac voluptatibus vacare, cum apud ultimos orbis Britannos, favore & benignitate Principum sic vigeat eruditio. Quanquam hæc laus Græcorum & Itatorum præne fuit propria, tamen habet & Hispania veterum aliquot splendida nomina, quibus se jactat, habet Anacharsides suos effera Scythia, habet suum Dania Saxonem, habet suum Gallia Budam. Tot habet Germania celebres viros, tam multos insignesque habet Anglia. Nam quid de ceteris conelandum est, si tantum præstat Morus, primum juvenis, deinde publicis ac domesticis negotiis adeo distractus, prostrema quidvis

vis profitens citius quam literas?
 Et soli nobis sat beati videmur,
 si probe prospectum sit cuticulæ
 & arcæ. Quin ipsi quoque ex-
 cussio veterano ad hoc pulcherri-
 mum certamen accingimur, in
 quo nec vinci turpe sit & vince-
 re pulcherrimum? Provo-
 cat huc tot undique exempla, provo-
 cat huc optimus princeps Caro-
 lus: penes quem nulli rei am-
 plius est premium, quam eruditæ
 virtuti. Provo-
 cat huc unicus ille
 rerum omnium bonarum Mæce-
 nes Ioannes Sylragius, Burgun-
 diæ Cancellarius. Majorem in
 modum te rogo doctissime Petre
 Agidi, ut, cum primum licebit,
 Utopiam evulgandam cures,
 quod quicquid ad Rempublicam
 bene instituendam pertinet, in
 hac velut in speculo, liceat cer-
 nere. Utinam fiat, ut quemad-
 modum illi nostram religionem
 accipere cæperunt, ita nos ab
 illis administrandæ Reip. ratio-
 nem mutuemur? Id fortasse fa-
 cile fieret, si Theologorum ali-
 quot insignes & in v. ch. in eam
 mulam

insulam se conferant, Christi fidem jam suppullulantem prove-
 elur; simulque eius gentis mores
 & instituta ad nos deportaturi.
 Multum debet Vtopia Hythlo-
 dæ, per quem innotuit, indigna
 quæ nesciretur: plus cruditissimo
 Moro, cuius penicillo nobis tam
 scite depicta est. Porro quod utri-
 que debetur gratiæ, eius non mi-
 nima pars tibi expectanda est,
 qui & illius sermonem, & huius
 scriptum in lucem emiseris, non
 mediocri delectamento futurum
 omnibus, majori fructui, si modo
 diligenter expenderint singula.
 Meum animum sic excitavit Vto-
 pia, ut jam olim à Musis desue-
 tus, denuo Musas laceßiverim;
 quam feliciter tu iudicabis. Bene
 vale Petre Ægidi candidissime
 bonorum studiorum & fautor &
 Mystra, Lovanii ex ædibus no-
 stris. Cal. Decemb.

EJVSDM

E I U S D E M
 I. P A L V D A N I
 R H E T O R I S L O V A -
 nienſis in novam in-
 ſulam Vtopiam
 carmen.

Fortes Roma dedit, dedit &
 laudata diſertos
 Græcia, frugales inclyta
 Sparta dedit.
 Maſſilia integros dedit, at Ger-
 mania duros,
 Comes ac lepidos Attica ter-
 ra dedit.
 Gallia clara pios, quondam de-
 dit Africa cautos,
 Munificos olim terra Britan-
 na dedit.
 Virtutum ex aliis aliarum ex-
 empla petuntur
 Gentibus, & quod huic de-
 ſit, huic ſuperat.
 Vna ſemel totam ſummam ro-
 tius honeſti
 Inſula terrigenis Vtopiana
 dedit.

GERAR-

G E R A R D V S

Noviomagus

DE UTOPIA.

Dulcia lector amas? sunt hic
dulcissima quæque.

Utile si queris, nil legis util-
lius.

Sive utrumque voles, utroque
hæc insula abundat,

Quo linguam ornes, quo doceas
animum.

Hic fontes apperit, recti pravi-
que disertus.

Morus, Londini gloria pri-
ma sui.

CORN. GRAPHÆVS

ad Lectorem.

VIS nova monstra, novo
dudum nunc orbe reperto?

Vivendi varia vis ratione
modos?

Vis qui virtutum fontes? vis
unde malorum

Principia? & quantum re-
bus inane latet?

Hæc lege, quæ vario Morus
dedit ille colore,

Morus Londinæ nobilitatis
honos.

HEXA-

HEXASTICON
 ANEMOLII POETÆ
 laureati, Hythlodæi ex so-
 rore nepotis in Vtopiam
 insulam;

Vtopia priscis dicta, ob in-
 frequentiam,
 Nunc civitatis æmula Platonica,
 Fortasse victrix (nam quod illa
 literis
 Delineavit, hoc ego una præstiti,
 Viris & opibus, optimisque le-
 gibus)
 Eutopia meriti sum vocanda no-
 mine.

SER.

S E R M O N I S,

quem

RAPHAEL HYTHLODÆVS

vir eximius de optimo

REIPUBLICÆ STATU

habuit,

LIBER PRIMVS

per Ill. virum

THOMAM MORVM

Inclytæ Brytanniarum ur-

bis Londini & civem

& Vicecomitem.

Q Uum non exigui mo-
menti negotia quxdam
invictissimus Angliæ rex
Henricus ejus nominis octavus,
omnibus egregii Principis arti-
bus ornatissimus, cum serenissi-
mo Castellæ principe Carolo
controversa nuper habuisset,
adea tractanda, componenda-
que oratorem me legavit in
Flandriam, comitem & col-
legam viri incomparabilis
Cuthberti Tunstalli, quem sa-
cris

cris scriniis nuper ingenti omnium gratulatione præfecit: de cuius sane laudibus nihil à me dicetur, non quod verear ne parum sinceræ fidei testis habenda sit amicitia, sed quod virtus ejus, ac doctrina major est, quam ut à me prædicari possit tum notior ubique, atque illustrior, quam ut debeat. nisi videri velim solem lucerna, quod aiunt, ostendere. Occurrerunt nobis Brugis (sic enim convenerat) hi quibus à Principe negotium demandabatur, egregii viri omnes, in his præfectus Burgensis vir magnificus, princeps & caput erat, exterum os & pectus Georgius Temficus Cassiletanus præpositus, non arte solum, verum etiam natura facundus, adhuc jure consultissimus, tractandi vero negotii cum ingenio, tum assiduo rerum usu eximius artifex. Vbi semel atque iterum congressi, quibusdam de rebus non satis consentiremus, illi, in aliquot dies vale nobis dicto.

dicto, Bruxellas profecti sunt, Principis oraculum sciscitaturi. Ego me interim (sic enim res ferebat) Antverpiam conféro. Ibi dum versor, sæpe me inter alios, sed quo non alius gratior, invisit Petrus Ægidius, Antverpiæ natus, magna fide, & loco apud suos honesto, dignus honestissimo, quippe juvenis haud scio doctior ne, an moratior, est enim & optimus & literatissimus, ad hæc animo in omnes candido in amicos vero tam propenso pectore, amore, fide, adfectu tam sincero, ut vix unū aut alterum usquam invenias, quem illi sentias omnibus amicitiz numeris esse conferendū. Rara illi modestia, nemini longius abest fucus, nulli simplicitas inest prudentior. Porro sermone tam lepidus, & tam innoxie facetus, ut patriæ desiderium, ac laris domestici, uxoris & liberorum, quorum studio revisendorum nimis quam anxie tenebar (jam tum enim plus quatuor mensibus abfue-

ram

ram domo) magna ex parte mihi dulcissima consuetudine sua, & mellitissima confabulatione levauerit. Hunc quum die quadam in templo divæ Mariæ, quod & opere pulcherrimum, & populo celeberrimum est, rei divinæ interfuissem, atque peracto sacro, pararem inde in hospitium redire, forte colloquentem video, cum hospite quodam, vergentis ad senium ataris: vultu adusto, promissa barba, penula neglectim ab humero dependente, qui mihi ex vultu atque habitu nauclerus esse videbatur. At Petrus ubi me conspexit, adit ac salutat, respondere conantē seducit paululum. & vides inquit hunc? (simul designabat eum cum quo loquentem videram) eum inquit, jam hinc ad te rectā parabam ducere. Venisset, inquam, pergratus mihi tua causa. Imo inquit ille, si nosses hominem, sua. Nam nemo vivit hodie mortalium omnium, qui tantum tibi hominum, terrarumque

que incognitarum narrare possit historiam, quarum rerum audiendarum scio avidissimum esse te. Ergo, inquam non pessime conjectavi. Nam primo aspectu protinus sensi hominem esse nauclerum. Atqui, inquit, aberrasti longissime, navigavit quidem, non ut Palinurus, sed ut Ulysses: imo velut Plato. Nempe Raphael iste, sic enim vocatur gentilitio nomine, Hythlodæus, & latinæ linguæ non indoctus, & græcæ doctissimus (cujus ideo studiosior quam Romanæ fuit, quoniam totum se addixerat philosophiæ: qua in re nihil quod alicujus momenti sit præter Senecæ quædam ac Ciceronis extare latine cognovit) relicto fratribus patrimonio, quod ei domi fuerat (est enim Lusitanus) orbis terrarum contemplandi studio, Americo Vespucio se abjunxit, atque in tribus posterioribus illarum quatuor navigationum, quæ paucissimè jam leguntur, perpetuus ejus comes fuit, nisi quod in ultima

C

cum

cum eo non rediit. Curavit enim atque adeo extorsit ab Americo, ut ipse in his xxxiii. esset, qui ad fines postremæ navigationis in Castella reliquebantur. Itaque relictus est, uti obtemperaretur animo ejus, peregrinationis magis quam sepulchri curioso, quippe cui hæc assidue sunt in ore, Cælo tegitur qui non habet urnam, &, undique ad superos tantundem esse viæ. Quæ mens ejus, nisi Deusei propitius adfuisset, nimio fuerat illi constituta. Cæterum postquam digressio Vespucio multas religiones cum quinque Castellanos comitibus emensus est, mirabili tandem fortuna Taprobanem delatus, inde pervenit in Calichur, ubi repertis commode Lusitanorum navibus, in patriam denique præter spem revehitur. Hæc ubi narravit Petrus, actis et gratiis, quod tam officiosus in me fuisset, ut cuius viri colloquium mihi gratum speraret, e, us tanta sermone fruerer, tantâ rationem

rationem habuisset, ad Raphaelem me converto, tum ubi nos mutuo salutassemus, atque illa communia dixissemus, quæ dici in primo hospitium congressu solent, inde domum meam digredimur, ibique in horto confidentes, in scamno cespitibus herbeis constrato confabulamur. Narravit ego nobis, quo pacto posteaquam Vespucius abierat, ipse sociique ejus, qui in Castella remanserant, conveniendo atque blandiendo cœperint se paulatim ejus terræ gentibus insinuare, jamque non innoxie modo apud eas, sed etiam familiariter versari, tum principi cuidam (cujus & patria mihi, & nomen excidit) grati, charique esse, ejus liberalitate narrabat comitum atque viaticum ipsi & quinque ejus comitibus affatim fuisse suppeditarum cum itineris (quod per aquam ratibus, per terram curru peragebant) fidelissimo duce, qui eos ad alios Principes, quos diligenter commen-

dari petebant, adduceret. Nam
 post multorum itinera dierum,
 oppida atque urbes aiebat repe-
 risse se ac non pessime institu-
 tas, magna populorum frequen-
 tia, respublicas. Nempe sub
 Æquatoris linea, tum hinc atq;
 inde ab utroque latere, quan-
 tum fere spaciis solis orbita com-
 plectitur, vastas objacere soli-
 tudines perpetuo fervore torri-
 das. Squalor undique & tristis
 rerum facies, horrida atque in-
 culta omnia, feris habitata ser-
 pentibusque, aut denique ho-
 minibus neque minus effers
 quam sint beluz, neque minus
 noxiis. Ceterum ubi longius
 euectus sis, paulatim omnia
 mansuescere, cœlum minus as-
 perum, solum virore blandum.
 mitiora animantiū ingenia tan-
 dem aperiri populos, vrbes, op-
 pida, in his assidua non inter se
 modo ac finitimos, sed procul
 etiam dissitas gentes, terra ma-
 rique commercia. Inde sibi na-
 ram facultatē, multas ultro ci-
 troque terras invisendi, quod
 nulla

nulla navis ad iter quodlibet
 instruebatur, in quam non ille,
 comitesq; eius libentissime ad-
 mittebantur. Naves quas pri-
 mis regionibus conspexerunt,
 carina plana fuisse narrabat, ve-
 la confutis papyris aut vimini-
 bus intendebantur, alibi coria-
 cea: post vero acuminate cari-
 nas, canabea vela reppererunt.
 omnia denique nostris similia.
 nautæ maris ac cœli non impe-
 riti. Sed miram se narrabat in-
 iniisse gratiam, tradito magne-
 tis usu cuius antea penitus erant
 ignari, ideoque timide pelago
 consuevisse sese, neque alias te-
 mere, quam æstare credere:
 nunc vero ejus fiducia lapidis
 contemnunt hyemem, securi
 magis, quam tuti, ut periculum
 sit, ne quæ res magno eis bono
 futura putabatur, eadem per
 imprudentiam magnorum cau-
 sa malorum fiat. Quid quoque
 in loco se vidisse narravit, &
 longum fuerit explicare, ne-
 que huius est operis institutum,
 & alio fortasse loco dicetur à

nobis , præsertim quicquid ex usu fuerit non ignorari , qualia sunt in primis ea , quæ apud populos usquam civiliter conviventes animadvertit. recte prudenterque provisâ. His enim de rebus & nos avidissime rogabamus , & ille libentissime diserebat, ommissa interim inquisitione monstrorum , quibus nihil est minus novum. Nam Scyllas & Celenos rapaces , & Lestrigonas populivoros , atque ejuscemodi immania portenta, nusquam fere non invenias , at sane ac sapienter institutos cives haud reperiâs ubilibet. Cæterum ut multa apud novos illos populos adnotavit perpetuâ consulta, sic haud pauca recensuit, unde possint exempla sumi corrigendis harum urbium, nationum , gentium ac regnorum erroribus idonea , alio, ut dixi, loco à me cōmemoranda Nunc ea tantum referre animus est , quæ de moribus atque institutis, narrabat Utopiensium, præmisso tamen eo sermone , quo
velut

velut tractu quodam ad ejus mentionem reipublicæ deventum est. Nam quum Raphaël prudentissime recensuisset, alia hic, alia illic errata, utrobique certe plurima, tum quæ apud nos, quæve item sunt apud illos cauta sapientius, quam uniuscujusque populi mores atque instituta sic teneret, tanquam in quemcunque locum diver-tisset, totam ibi vitam vixisse videretur, admiratus hominem Petrus: Miror profecto, mi Raphaël, inquit, cur te regi cui-piam non adjungas, quorum neminem esse, satis scio, cui tu non sis futurus vehemēter gra-tus, utpote quem hac doctrina, atque hac locorum hominum-que peritia non oblectare so-lum, sed exemplis quoque in-struere, atque adjuvare consilio sis idoneus, simul hoc pacto & tuis rebus egregie consulueris, & tuorum omnium commodis magno esse adjumento possis. Quod ad meos attinet, inquit ille, non valde commoveor,

nempe in quos mediocriter opinor me officii mei partes implevisse : nam quibus rebus alii non nisi senes & ægri cedunt, imo tum quoque ægre cedunt, quàm amplius retinere non possunt, eas res ego non sanus modo ac vegetus, sed juvenis quoque cognatis, amicisque disparivi, quos debere puto hac mea esse benignitate contentos, neque id exigere atque expectare præterea, ut memet eorum causâ regibus in servitium dedam. Bona verba inquit Petrus, mihi visum est non ut servias regibus, sed ut inservias. Moe est, inquit ille, una syllaba plus quam servias : At ego sic censeo, inquit Petrus, quoquo tu nomine rem appelles, eam ramen ipsam esse viam, qua non aliis modo & privatim & publice possis conducere, sed tuam quoque ipsius conditionem reddere feliciorē. Feliciorēne, inquit Raphaël, ea via facerem, à qua abhorret animus ? Atqui nunc sic vivo ut volo, quod ego
certe

certe suspicor paucissimis purpuratorum contingere. Quia satis est eorum, qui potentum amicitias ambiunt, ne magnam putes jacturam fieri, si me atque uno aut altero mei similibus sint carituri. Tum ego, perspicuum est, inquam, te, mi Raphael, neque opum esse neque potentiae cupidum, atque ego profecto hujus tux mentis hominem non minus veneror ac suspicio, quam eorum quemvis, qui maxime rerum sunt potentes. Ceterum videberis plane rem te atque isthoc animo tuo tam generoso, tam vere philosopho dignam facturum, si te ita compares, ut vel cum aliquo privatim incommodo ingenium tuum atque industriam publicis rebus accommodes, quod nunquam tanto cum fructu queas, quanto si à consiliis fueris magno alicui Principi, eique (quod te facturum certe scio) recta atque honesta persuaseris. Nempe à Principe bonorum malorumque omnium torrens in to-

tum populum, velut à perenni quodam fonte promanat. In te vero tam absoluta doctrina est, ut vel citra magnum rerum usum, porro tanta rerum peritia, ut sine ulla doctrina, egregium consiliarium cuivis regum sis præstaturus. Bis erras, inquit ille, mi More, primum in me, deinde in re ipsa: nam neque mihi ea est facultas, quam tu tribuis, & si maxime esset, tamen quum ocio meo negotium facefferem, publicam rem nihil promoveam. Primū enim Principes ipsi plerique omnes militaribus studiis (quorum ego neque peritiam habeo, neque desidero) libentius occupantur, quam bonis pacis artibus, majusque multo studium est, quibus modis per fas ac nefas nova sibi regna pariant, quam uti parta bene administrent. Præterea quicumque regibus à consilio sunt, eorum nemo est, qui non aut vere tantum sapit, ut non egeat, aut tantum sibi sapere videtur, ut non libeat aliter

rius

rius probare consiliū, nisi quod
 absurdissimis quibusque dictis
 assentiuntur & supparasitantur
 eorum, quos, ut maximæ apud
 Principem gratiæ, student as-
 sentatione demereri sibi. Et
 certe sic est natura comparatū,
 ut sua cuique inventa blandian-
 tur. Sic & corvo suus arridet
 pullus, & suus simiæ catulus
 placet. Quod si quis in illo cœ-
 tu vel alienis invidentium, vel
 præferentium sua, aliquid affe-
 rat, quod aut aliis temporibus
 factum legit, aut aliis fieri locis
 vidit, ibi qui audiunt, perinde
 agunt, ac si tota sapientiæ suæ
 periclitaretur opinio, & post
 illa pro stultis plane sint habendi,
 nisi aliquid sufficiant inven-
 nire, quod in aliorum inventis
 vertant vitio. Si cætera desti-
 tuant, tum huc confugiunt, hæc
 nostris, inquit, placere ma-
 joribus, quorū prudentiam uti-
 nam nos æquaremus, itaque hoc
 dicto veluti egregie perorata
 re, confidunt. Tanquam magnū
 sit periculum, si quis ulla in re
 de-

deprehendatur majoribus suis sapientior, à quibus tamen ut quidque optime consultum est, ita æquissimo animo valere sinimus: at si qua de re potuit consuli prudentius, eam protinus ansam cupide arreptam mordicus retinemus. Itaque in hæc superba, absurda, ac morosa iudicia, cum sæpe alibi, tum semel in Anglia quoque incidi. Obsecro, inquam, fuisti apud nos? Fui, inquit, atque aliquot menses ibi sum versatus, non multo post eam cladem, qua Anglorum occidentaliū civile, adversus regem, bellum, miseranda ipsorum strage compressum est. Interea multum debui Reverendissimo patri Joanni Mortono Cantuariensi Archiepiscopo & Cardinali, ac tum quoque Angliæ Cancellario, viro mi Petre (nam Moro cognita sum narraturus) non auctoritate magis, quam prudentia ac virtute venerabili. Etenim statura ei mediocris erat, nec ætati quanquam senæ cedens; vultus quem

quem reverere, non horreas: in congressu non difficilis, serius tamen & gravis. libido erat asperius interdum compellando supplicantes experiri, sed sine noxa, quid ingenii, quam animi praesentiam quisque praeseferret, qua velut cognata sibi virtute, modo abesset impudentia, delectabatur, & ut idoneam ad res gerendas amplectebatur: Sermo politus, & efficax, Juris magna peritia, ingenium incomparabile, memoria ad prodigium usque excellens. Hæc enim natura egregia, discendo atque exercendo provexit. Hujus consiliis rex plurimum fidere, multum resp. niti (cum ego aderam) videbatur. Quippe qui ab prima fere juvena protinus à schola coniectus in aulam maximis in negotiis per omnem versatus ætatem, ac variis fortunæ æstibus assidue jactatus, prudentiam rerum (quæ sic recepta non facile elabitur) multis magnisq; cum periculis didicerat. Forte fortuna quum die

die quodam in ejus mensa essem, laicus quidam legum vestratium peritus aderat, is nescio unde nactus occasionem, coepit accurate laudare rigidam illam justitiam, quæ tum illie exercebatur in fures, quos passim narrabat nonnonquam suspendi viginti in una cruce, atque eo vehementius dicebat se mirari, cum tam pauci elaberentur supplicio, quo malo fato fieret, uti tam multi tamen ubique grassarentur. Tum ego (ausus enim sum libere apud Cardinalem loqui) nihil mireris inquam: Nam hæc punitio furum & supra justum est, & non ex usu publico. Est enim ad vindicanda furta nimis atrox, nec tamen ad refrænanda sufficiens. Quippe neque furtum simplex tam ingens facinus est, ut capere debeat plecti, neque ulla poena est tanta, ut ab latrociniis cohibeat eos, qui nullam aliam artem quærendi victus habent. Itaque hac in re non vos modo, sed bona pars hujus orbis imitari

tari videtur malos præceptores, qui discipulos verberant libentius, quam docent. Decernuntur enim furanti gravia atque horrenda supplicia, cum potius multo fuerit providendum, uti aliquis esset proventus vitæ, ne cuiquam tam dira sit furandi primum, dehinc pereundi necessitas. Est, inquit ille, satis hoc provisum. sunt artes mechanice, est agricolatio, ex his tueri vitam liceat, ni sponte mali esse mallent. At non sic evades inquam. Nam primum omittamus eos, qui sæpe vel ab externis bellis, vel civilibus mutili redeunt domum, ut nuper apud vos è Cornubiensi prælio, & non ita pridem è Gallico, qui vel Reip. impendunt membra, vel Regi, quos neque pristinas artes exercere debilitas paritur, neque ætas novam discere: hos, inquam, omittamus, quando bella per intermissas vices commendant: ea contemplemur, quæ nullo die non accidunt. Tantus est ergo nobilium numerus, qui
non

non ipsi modo degunt ociosi
 tamquam fuci laboribus alio-
 rum, quos, puta suorum prædio-
 rum colonos, augendis rediti-
 bus ad vivum usque radunt,
 (nam eam solam frugalitatem
 novêre, homines alioquin ad
 mendicitatem usque prodigi)
 verum immensam quoq; ocio-
 sorum stipatorum turbam cir-
 cumferunt, qui nullam unquam
 quærendi victus artem didicere.
 Hi simul atque herus obierit,
 aut ipsi ægrotaverint e iciuntur
 illico, nam & ociosos libentius
 quam ægrotos alunt, & sæpe
 morientis hæres non protinus
 alendæ sufficit paternæ familiæ:
 interim illi esuriunt strenue,
 nisi strenue latrocinentur. Nam
 quid faciant? Siquidem ubi er-
 rando paululum vestes ac vale-
 rudinem attrivere, morbo jam
 squalidos atque obsitos pannis,
 neque generosi dignantur acci-
 pere, neque audent rustici, non
 ignati eum, qui molliter educa-
 tus in otio ac deliciis, solitus sit
 accinctus acinace ac cetra, to-
 tam

tam viciniam vultu nebulonico
 despicere, & contemnere om-
 nes præ se, haudquaquam idio-
 neum fore, qui cum ligone ac
 marra, maligna mercede ac vi-
 ctu parco, fideliter inserviat
 pauperi. Ad hæc ille, atqui no-
 bis, inquit, hoc hominum ge-
 nus in primis fovendum est: in
 his enim, utpote hominibus
 animi magis excelsi ac genero-
 sioris, quam sunt opifices aut
 agricolæ, consistunt vires ac ro-
 bur exercitus, si quando sit con-
 fligendum bello. Profecto, in-
 quam ego, eadem opera dicas
 licet, belli gratia fovendos esse
 fures, quibus haud dubie nun-
 quam carebitis, dum habebitis
 hos. Quin neque latrones sunt
 instrenui milites, neque milites
 ignavissimi latronum: adeo in-
 ter has artes belle convenit. At
 hoc vitium tamen frequens est
 vobis, non proprium, est enim
 omnium fere gentium commu-
 ne. Nam Gallias infestat alia
 præterea pestis pestilentior. To-
 ta patria stipendiariis in pace
 quo-

quoque (si illa pax est) op-
 pleta atque obsessa est militi-
 bus , eadem persuasione in-
 ducta , quavos ociosos hic mi-
 nistros alendos , esse censui-
 stis , nempe quod Morosophis
 visum est , in eo sitam esse publi-
 cam salutem , si in promptu
 semper adsit validum firmum-
 que præsidium , maxime vetera-
 norum . neque enim confidunt
 in exercitatis quicquam : ut vel
 ideo querendum eis bellum sit ,
 ne imperitos habeant milites ,
 & homines jugulandi ignaros ,
 ne (ut habet facete Salustius)
 manus aut animus incipiat per
 otium torpescere . At quam sit
 perniciosum hujusmodi beluas
 alere , & Gallia suo malo didi-
 cit , & Romanorum , Carthagi-
 nensium , ac Syrorum , tum mul-
 tarum gentium exempla decla-
 rant , quorum omnium non im-
 perium modo , sed agros quo-
 que , atque adeo urbes ipsas pa-
 rati ipsorum exercitus aliis at-
 que aliis occasionibus everte-
 runt . Quam vero non magno-
 pere

pere necessarium, vel hinc elat-
 cescit, quod ne Galli quidem
 milites armis ab unguiculis ex-
 ercitatissimi cum evocatis com-
 parati vestris, admodum saepe
 gloriantur superiores sese dis-
 cessisse, ut ne quid dicam am-
 plius, ne praesentibus videar ad-
 blandiri vobis. Sed nec vestri
 illi vel opifices urbici, vel rudes
 atque agrestes agricolae, otiosos
 generosorum stipatores credun-
 tur valde pertimescere, nisi aut
 hi quibus ad vires atque auda-
 ciam corpus contigit ineptius,
 aut quorum animi vis inopia rei
 familiaris infringitur: adeo pe-
 riculum nullum est, ne quorum
 valida & robusta corpora (neq;
 enim nisi selectos dignantur
 generosi corrumpere) nunc vel
 elanguescunt otio, vel negotiis
 prope mulieribus emolliuntur,
 iidem bonis artibus instructi ad
 vitam, & virilibus exercitati
 laboribus efflorescunt. Certe
 utcumque sese haec habet res, il-
 lud mihi nequaquam videtur
 publicae rei conducere in even-
 tum

rum belli, quod nunquam haberis, nisi quum vultis, infinitam ejus generis turbam alere. quod infestat pacem, ejus tanto major haberi ratio, quam belli debeat. Neque hæc tamen sola est furandi necessitas, est alia magis quantum credo, peculiaris vobis. Quænam est ea? inquit Cardinalis: Oves, inquam, vestræ, quæ tam mites esse, tamque exiguo solent ali, nunc (uti fertur) tam edaces atque indomitæ esse cœperunt, ut homines devorent ipsos, agros, domos, oppida vastent ac depopulentur. Nempe quibuscunque regni partibus nascitur lana tenuior, atque idæo pretiosior, ibi nobiles & generosi, atque adeo Abbates aliquot sancti viri, non his contenti redditibus fructibusque annuis, qui majoribus suis solebant ex prædiis crescere, nec habentes satis, quod otiose ac laute vivant, nihil in publicum profint, nisi etiam obfint, arvo nihil relinquunt, omnia claudunt pascuis, demoliuntur.

tur domos , diruunt oppida,
 templo duntaxat stabulandis
 ovibus relicto. Et tanquam pa-
 rum soli perderent apud vos fe-
 rarum saltus ac vivaria , illi
 boni viri habitationes omnes,
 & quicquid usquam est culti,
 vertunt in solitudinem. Ergo ut
 unus helluo inexplebilis ac dira
 pestis patriæ, continuatis agris,
 aliquot millia iugerum uno cir-
 cundet septo, ejiciuntur coloni
 quidam, suis etiam, aut circum-
 scripti fraude , aut vi oppressi
 exuuntur , aut fatigati injuriis,
 adiguntur ad venditionem. Ita-
 que quoquo pacto emigrant
 miseri , viri, mulieres , mariti,
 uxores , orbi , viduæ , parentes
 cum parvis liberis , & numero-
 sa magis quam divite familia,
 ut multis opus habet manibus
 res rustica : emigrant inquam, è
 notis atque assueris laribus, nec
 inveniunt quo se recipiant , su-
 pellestem omnem haud magno
 vendibilem , etiam si manere
 possit emptorem, quam extrudi
 necesse est, minimo venundant:
 id

id quum brevi errando insum-
 pterint, quid restat aliud deniq;
 quam uti furentur, & pendeant
 iuste scilicet, aut vagentur at-
 que mendicent: quanquam tum
 quoq; velut erronei conjiciun-
 tur in carcerem, quod otiosi
 obambulent, quorum operam
 nemo est qui conducatur, quum
 illi cupidissime offerant. Nam
 rustica rei cui assueverunt, nihil
 est quod agatur, ubi nihil feri-
 tur. Siquidem unus opilio at-
 que bubulcus sufficit ei terræ
 depascendæ pecoribus, in ejus
 cultum, ut sementi faciendæ
 sufficeret, multæ poscebantur
 manus. Atque hac ratione fit ut
 multis in locis annona multo
 sit carior. Quin lanarum quoq;
 adeo increvit pretium, ut à te-
 nuioribus, qui pannos indu so-
 lent apud vos conficere, prorsus
 emi non possint, atque ea ratio-
 ne plures ab opere ablegantur
 in otium. Nam post aucta pascua
 infinitam ovium vim absumpsit
 tabes, velut eorum cupidita-
 tem ulciscente Deo, immissa

in

in oves lue, quam in ipsorum capita contortam esse fuerat iustus. Quod si maxime increascit ovium numerus, pretio nihil decrescit tamen, quod earum, si monopolium appellari non potest quod non unus vendit, certe oligopolium est. Reciderunt enim fere in manus paucorum, eorundemque divitum, quos nulla necessitas urget ante vendendi quam libet, nec ante libet quam liceat quanti libet. Jam cetera quoque pecorum genera, ut aequae cara sint, eadem ratio est, atque hoc etiam amplius, quod dirutis villis, atque imminuta rerum rustica, non sint qui foeturam curent. Neque enim divites illi, ut ovium, sic etiam armentorum foetus educant: sed aliunde macra empta vili, posteaquam suis pascuis pinguerint, magno revendunt. Idcircoque sicuti reor, nondum sentitur totum huius rei incommodum. Nempe adhuc his modo locis reddunt cara, ubi vendunt. ceterum ubi aliquandiu celerius

celerius extulerint illinc, quam nasci possiat, tum demum ibi quoque paulatim decresciente copia, ubi coëmuntur, necesse est hic insigni laboretur inopia. Ita qua re vel maxime felix hæc vestra videbatur insula, nã ipsam paucorum improba cupiditas vertit in perniciem. Nam hæc annonæ caritas in causa est, cur quisque quam possit plurimos è familia dimittat, quo quæso nisi mendicatum, aut, quod generosis animis persuadeas facilius, latrocinatum? Quid quod ad miseram hanc egestatem, atque inopiam adjungitur importuna luxuries. Nã & ministris nobilium, & opificibus, & ipsis prode modum rusticis, & omnibus denique ordinibus, multum est insolentis apparatus in vestibus, nimis in victu luxus. Jam ganea, lustra, lupanar, & aliud lupanar tabernæ vinarix, cereviliariæ, postremo tot improbi ludi, alea, charta, fritillus, pila, sphæra, discus, an non hæc celeriter exhausta pecuni rectè suos

suos mystas mittunt aliquò latrocinatum? Has perniciosas pestes ejicite: statuite, ut villas atq; oppida rustica, aut hi restituant, qui diruere, aut ea cedant reposituris, atq; ædificare volētibus. Refrænite coemptiones istas divitum, ac velut monopolii exercendi licentiam. Pauciores alantur otio, reddatur agricultura, lanificium instauretur, ut sit honestum negotium, quo se utiliter exerceat otiosa ista turba, vel quos hætenus inopia fures fecit, vel qui nunc erronei, aut otiosi sunt ministri, fures nimirum utriq; futuri. Certe nisi his malis medemini, frustra jactetis exercitam in vindicanda furta justitiam, nempe speciosam magis, quam aut justam aut utilem. Siquidem quum pessime finitibus educari, & mores paulatim ab teneris annis corrumpi, puniendos videlicet, tū demum, quum ea flagitia viri designent, quorū spem de se perpetuam à pueritia usque præbuerant, quid aliud quæso, quam facitis fures, & ii-

D

dem

dem plectitis? Jam me hæc lo-
 quente, juris ille consultus inte-
 rim se ad dicendum composue-
 rat, ac statuerat secum, modo il-
 lo solenni disputantium uti, qui
 diligentius repetunt quam re-
 spondent, adeo bonam partem
 laudis ponunt in memoria. Bel-
 le, inquit, dixisti profecto, quum
 sis videlicet hospes, qui magis
 audire his de rebus aliquid po-
 tueris, quam exacte quicquam
 cognoscere, id quod ego paucis
 efficiā peripicuū. Nam primum
 ordine recensebo quæ tu dixisti,
 deinde ostendam, quibus in re-
 bus imposuit tibi nostrarum re-
 rum ignoratio, postremo ratio-
 nes tuas omnes diluam atq; dis-
 solvam. Igitur ut à primo quod
 sum pollicitus, exordiar, qua-
 tuor mihi visus es: Face, inquit
 Cardinalis, nam haud responsu-
 rus paucis videris, qui sic inci-
 pias. Quamobrem levabimus in
 presenti te hac respondēdi mo-
 lestia, servaturi tamen integrum
 id munus tibi in proximū con-
 gressum vestrum, quæ (nisi quid
 impe-

impediat, aut te, aut Raphaëlem hunc) crastinus dies velim referat. Sed interim abs te, mi Raphaël, perquam libenter audierim, quare tu furtum putes ultimo supplicio non puniendum, quamve aliam poenam ipse statuas, quæ magis conducat in publicum, nam tolerandum ne tu quidem sentis. At si nunc per mortē quoq; tamen in furtum ruitur, proposita semel vitæ securitate, quæ vis, quis metus posset abstergere maleficos, qui mitigatione supplicii, velut præmio quodam ad maleficium se invitatos interpretarentur? Omnino mihi videtur, inquā, pater benignissime, homini vitam eripi propter ereptam pecuniam, prorsus iniquum esse. Siquidem cum humana vita ne omnibus quidem fortunæ possessionibus paria fieri posse arbitror. Quod si læsam justitiam, si leges violatas, hac rependi poena dicant, haud pecuniam: quid ni merito summū illud jus, summa vocetur injuria? Nam neq; legū pro-

banda sunt iā Manliana impe-
 ria, ut sicubi in levissimis parum
 obtemperetur, illico stringant
 gladium: neq; tam Stoica scita,
 ut omnia peccata adeo existi-
 ment paria, uti nihil judicent
 interesse, occidat ne aliquis ho-
 minem, an nummū ei surripiat,
 inter quæ (si quicquam æquitas
 valet) nihil omnino simile aut
 affine. Deus vetuit occidi quen-
 quam, & nos tam facile occidi-
 mus ob ademptā pecuniolam?
 Quod si quis interpreteretur, illo
 Dei jussu interdictam necis po-
 restatem, nisi quatenus humana
 lex declaret occidendum, quid
 obstat quo minus homines eo-
 dem modo constituent inter se,
 quatenus stuprum admittendū
 sit, adulterandum, pejerandum?
 Siquidem quum Deus non alie-
 nx modo, verum etiam suæ cui-
 que mortis jus ademertit, si ho-
 minum inter se consensus, de
 mutua exde certis placitis con-
 sentientium, adeo debet valere,
 ut illius præcepti vinculis exi-
 mat suos satellites, qui sine ullo
 exemplo

exemplo Dei eos interemerint,
 quos humana sanctio iussit oc-
 cidi: an non hoc pacto præceptū
 illud Dei tantum juris est habi-
 turum, quantum humana jura
 permiserint? ac fiet nimirum, ut
 ad eundem modum omnibus in
 rebus statuant homines, quate-
 nus divina mandata conveniat
 observari. Deniq; lex Mosæica:
 quanquā inclemens & aspera,
 nempe in servos, & quidem ob-
 stinatos lata, tamē pecunia fur-
 tum, haud morte mulctavit. Ne
 putemus Deū in nova legē cle-
 mentix, qua ut pater imperat fi-
 liis, majorē indulgisse nobis in-
 vicem saviendi licentiam. Hæc
 sunt cur non licere putē. Quam
 vero sit absurdum, atque etiam
 perniciosum reipub. furem atq;
 homicidā ex æquo puniri, nemo
 est, opinor, qui nesciat. Nempe
 quum latro conspiciat non mi-
 nus imminere discriminis dun-
 taxat furti damnato, quam si
 præterea vincatur homici-
 dii, hac una cogitatione impel-
 litur in eadem ejus, quem alio-

qui fuerat tantum spoliaturus, quippe præterquã quod deprehenso nihil sit plus periculi, est etiam in eadẽ securitas maior, & maior exlandi spes sublato facinoris indice. Itaq; dum fures nimis atrociter studemus perterrefacere, in bonorum incitamus perniciem. Jam quod quæri solet, quæ punitio possit esse commodior: hoc meo iudicio haud paulo facilius est repertu, quã quæ possit esse deterior. Cur enim dubitemus eam viam utilem esse castigandis sceleribus, quam scimus olim tamdiu placuisse Romanis, administrandæ Reipublicæ peritissimis? Nempe hi magnorum facinorũ convictos in lapidicinas, atque ad fodienda metalla damnabant, perpetuis adservandos vinculis. Quanquã ego quod ad hanc rẽ attrinet, nullius institutum gentis magis probo, quam id quod interea dũ peregrinabar, in Perside observatum apud vulgo dictos Polylerhas, adnotavi, populum neq; exiguum, neq; imprudenter

prudenter institutū, & nisi quod tributum quotannis Persarum pendit regi, cetera liberum ac suis permissum legibus. Ceterū quoniam longe ab mari, montibus fere circumdati, & suæ terræ nulla in re maligne contenti fructibus, neque adeunt alios sæpe, neque adeuntur, tamen ex vetusto more gentis, neq; fines prorogare student, & quos habent, ab omni facile injuria & montes tuentur, & pensio quam rerum potienti persolvunt, immunes prorsus ab militia, haud perinde splendide, atq; comode, felicesq; magis quam nobiles, aut clari, degunt: quippe ne nomine quidem opinor præterquam conterminis admodū factis noti. Ergo apud hos furti qui peraguntur, quod sustulere domino reddunt, non quod alibi fieri solet, principi: utpote cui tantum juris esse censent in rem furtivam, quantum ipsi furi: Sin res perierit, prætio ex bonis furum confecto ac persoluto, tum reliquo uxoribus eorum atque

30 UTOPIÆ MORI

liberis integro . ipsi damnantur
 in opera : ac si atrociter com-
 missum furtum est, neque clau-
 duntur ergastulo, neque gestant
 compedes, sed liberi ac soluti in
 publicis occupantur operibus :
 detrectantes ac languidius ge-
 rentes sese , non tam vinculis
 coercent quam excitant verbe-
 ribus, strenuâ navantes operam
 absunt à contumeliis, noctu tã-
 tum nominatim censiti cubicu-
 lis includuntur ; præter assiduû
 laborem , nihil incommodi est
 in vita. Aluntur enim haud du-
 riter qui publicæ rei serviunt , è
 publico, alibi aliter. Siquidem
 alicubi quod impenditur in eos,
 ex eleemosyna colligitur, atque
 ea via , quamquam incerta, ta-
 men , ut est ille populus miseri-
 cors , nulla reperitur uberior,
 alibi redditus quidam publici ad
 id destinantur. Est ubi certum in
 eos usus tributum viritum con-
 ferûr. Quin aliquot in locis nul-
 lum publicum opus faciunt, sed
 ut privatus quisq; eger merce-
 nariis, ita illorum cuiuspiam in
 cum

eum diem operam, flata mercede
 conducit apud forum, paulo
 minoris quam quanti liberam
 fuerat conducturus: præterea fas
 est servilem ignaviâ flagris cor-
 ripere. Sic fit, uti nunquam ope-
 re careant: & præter victum ali-
 quid quoquo die ab singulis
 publico inferatur ærario. Uno
 quodam colore vestiuntur &
 omnes & soli, capillo nō abraſo,
 verum paulo ſupra auriculas at-
 tonſo, è quarū altera paululum
 præſcinditur. Cibus cuique ab
 amicis dari, potumque, ac ſui
 coloris veſtem, licet, pecuniam
 datam eſſe, danti pariter atq; ac-
 cipienti capitale: neque minus
 periculofum etiam homini li-
 bero quacunq; de cauſa num-
 mum à damnatō recepiffe, &
 ſervos item (ſic enim damnatos
 vocant) arma contingere. Suos
 quæque regio propria diſtinguit
 nota, quam ab eciffe capitale
 eſt, ut vel extra ſuos conſpici fi-
 nes, vel eum alterius regionis
 ſervo quicquā eſſe collocurum.
 At neque tutor fugæ meditatio

D 5 quam

quam ipsa est fuga. Quin consci-
 um talis fuisse consilii in ser-
 vo nex est, in libero servitus.
 Contra indici præmia decreta
 sunt, libero pecunia, servo li-
 bertas, utrique vero venia atque
 impunitas cōscientiæ, ne quan-
 do persequi malum consilium
 quam pœnitere sit tutius. Huius
 rei hæc lex atque hic ordo est,
 quem dixi, qui quantum habeat
 humanitatis & commodi faci-
 le pater. quando sic irascitur, ut
 vitia perimat servatis homini-
 bus, atque ita tractatis, ut bo-
 nos esse necesse sit: & quan-
 tum ante damni dederunt, tan-
 tū reliqua vira resarciant. Por-
 ro ne ad pristinos relabantur
 mores, adeo nullus est metus, ut
 viatores quoq; quibus iter ali-
 quo institutū est, non aliis viz
 ducibus sese tutiores arbitren-
 tur, quam servis illis ad quam-
 que regionem subinde commu-
 tatis. Nempe ad perpetrandum
 latrocinium nihil habent us-
 quam non importunum: manus
 inermes, pecunia tantum sceleris

ris index : deprehenso parata vindicta , neque spes ulla prorsus fugiendi quoquam. Quo enim pacto falleret ac regeret fugam homo nulla vestium parere populo similis, nisi abeat nudus? quin sic quoque fugientem proderet auricula. At ne inito saltem consilio conjurent in rempub. id demum scilicet periculum est: quasi in tantam venire spem ulla possit vicinia non tentatis ac sollicitatis ante multarum regionum servitiis , quæ tantum absunt à facultate conspirandi , ut ne convenire quidem, & colloqui, aut salutare se mutuo liceat : ut credantur interim id consilium intrepide credituri suis , quod reticentibus periculosum , prodentibus maximo esse bono sciant. Quæ contra nemo sit prorsus ex spes, obediendo ac perferendo , bonamque de se præbendo spem emendationis in posterum vitæ, posse his modis fieri, ut libertatē aliquando recuperent. quippe nullo non anno restitutis aliquot

quot commendatione patientiz : Hæc quum dixissem, atque adiecissem , nihil mihi videri causæ , quare non hic modus haberi vel in Anglia possit multo majore cum fructu, quam illa justitia , quam juris ille peritus tantopere laudaverat : Sub hæc ille , nempe jureconsultus, Nunquam, inquit, istud sic stabiliri queat in Anglia, ut non in summū discrimen adducat rempublicam , & simul hæc dicens, commovit caput, ac distorsit labrum , atque ita conticuit. Et omnes qui aderant , pedibus in eius ibant sententiam. Tū Cardinalis , Non est, inquit, proclive divinare , commodene an seæ res cessura sit nullo prorsus facto periculo. Verum si pronuntiata mortis sententia , differri executionem iubeat Princeps , atq; hunc experiatur morem , cohibitis asylorum privilegiis , tum vero si res comprobetur eventu esse utilis, rectum fuerit eam stabiliri , alioqui tunc quoque afficere supplicio

eos, qui sunt ante damnati, ne-
 que minus è repub. fuerit, neq;
 magis injustum, quam si nunc
 idem fieret, nec ullam interea
 nasci ex ea re potest periculum.
 Quin mihi certe videntur erro-
 nes quoq; ad eundem posse mo-
 dū non pessime tractari, in quos
 hætenus tam multis editis le-
 gibus, nihil promovimus tamen.
 Hæc ubi dixit Cardinalis, quæ me
 narrante contemplerant omnes,
 eadē nemo non certatim laudi-
 bus est prosequutus, maxime
 tamē illud de erroneis, quoniā
 hoc ad ipso adjectum est. Nescio
 an quæ sunt secuta, filere præsti-
 terit, erant enim ridicula: sed
 narrabo tamā nam nō erant ma-
 la, & aliquid ad hanc rem perti-
 nebant. Adstabat forte parasitus
 quidam, qui videri volebat imi-
 tari morionem, sed ita simula-
 bat, ut propior vero esset, tam
 frigidis dictis captans risum, ut
 ipse sæpius, quam dicta sua, ri-
 deretur. Excidebant homini ta-
 men interdum quædam, adeo
 non absurda, ut fidem adagio
 facerent

facerent, crebro iactu jaci aliquando Venerem. Is ergo dicente quodam è convivis, Jam meo sermone bene provisum esse furibus, atque à Cardinale etiam cautum de erronibus, restare nunc ut his præterea consuleretur publicitus. quos ad egestatem morbus aut senectus impulisset, atque ad labores unde vivi possit, reddidisset impotes. Sine, inquit, me, nam ego & hoc recte ut fiat, videro. Etenim hoc genus hominum misere cupio aliquo è conspectu amoliri meo, ita me male vexarunt sæpe, cum querulis illis opplorationibus flagitarent pecuniam, quas nunquam tamen tam cōmode potuerunt occinere ut nummum à me extorquerent. Quippe semper alterum evenit, ut aut non libeat dare, aut ne liceat quidem quando nihil est quod detur. Itaque nunc cœperunt sapere, nam ne perdant operam, ubi me præterire vident, prætermittunt taciti, ita nihil à me sperant amplius, non hercule magis

gisquam si esse sacerdos. Sed illos ego mendicos omnes lata lege distribui ac dispartiri jubeo in Benedictinorum cœnobiaz, & fieri laicos, ut vocant, Monachos: mulieres moniales esse impero. Subrisit Cardinalis & approbat joco, cæteri etiam serio. Cæterum Theologus quidam frater hoc dicto in sacerdotes ac monachos adeo est exhilaratus, ut jam ipse quoque cœperit ludere, homo alioqui prope ad torvitatem gravis. Ac ne sic quidam, inquit, extricaberis à mendicis, nisi nobis quoque prospexeris fratribus, Atqui inquit parasitus hoc jam curatum est. Nam Cardinalis egregie prospexit vobis, quum statueret de coercendis atque opere exerceendis erroneis. nam vos estis erronei maximi. Hoc quoque dictum, quum conjectis in Cardinalem oculis, eum viderent non abnuere, cœperunt omnes illibenter arripere, excepto fratre: nam is (neque, equidem miror) tali perfusus

usus aceto, sic indignatus est, atque incanduit, ut nec à conviciis quidem potuerit temperare: hominem vocavit nebulonem, detractorem, susurrone, & filium perditionis, minas interim terribiles citans è scripturâ sacra. Jam scurra serio scurrari coepit, & erat plane in sua palæstra. Noli, inquit, irasci bone frater scriptum est, In patientia vestra possidebitis animas vestras. Rursum frater (referam enim ipsius verba) Non irascor, inquit, fure ser, vel saltem non pecco: nam Psalmista dicit: Irascimini & nolite peccare. Admonitus deinde frater à Cardinale suaviter, ut suos affectus compesceret, non domine, inquit ego loquor nisi ex bono zelo, sicut debeo: nam viri sancti habuerunt bonū zelum, unde dicitur, Zelus domus tuæ comedit me, & canitur in Ecclesiis, Irrisores Helizei, dum conscendit domum Dei, zelum calvi sentiunt, sicut fortasse sentiat iste derisor, scurra, ribaldus.

Facia

Facis, inquit Cardinalis bono
 fortassis affectu, sed mihi vide-
 ris facturus, nescio an sanctius
 certe sapientius, si te ita com-
 pares ne cum homine stulto &
 ridiculo ridiculū tibi certamen
 instituas. Non domine, inquit,
 non facerem sapientius; nam
 Solomon ipse sapientissimus di-
 cit: Responde stulto secundum
 stultitiam ejus, sicut ego nunc
 facio & demonstro ei foveam in
 quam cadet, nisi bene præcave-
 at. Nam si multi irrisores Heli-
 zei, qui erat tantum unus cal-
 vus, senserunt zelū calvi, quan-
 to magis sentiet unus derisor
 multorum fratrum, in quibus
 sunt multi calvi? & etiam ha-
 bemus bullā Papalem, per quam
 omnes qui derident nos, sunt
 excommunicati. Cardinalis, ubi
 vidit nullum fieri finem, nutu
 ablegato parasito, ac aliam in
 rem cōmodam verso sermone,
 paulo post surgit è mensa, atque
 audiendis clientū negociis de-
 dit se, nosq; dimisit. En mi More
 quam longo te sermone oneravi
 quod

quod tam diu facere plane pu-
 duisset me, nisi tu & cupide fla-
 gitasses, & sic videreris audire,
 tanquam nolles quicquam ejus
 confabulationis omitti, quæ
 quanquā aliquanto perstrictius,
 narranda tamen mihi fuit om-
 nino propter eorū judicium qui
 quæ me dicente spererant, ea-
 dem rursus euestigio non impro-
 bante Cardinale, etiam ipsi com-
 probarūt, usq; adeo assentantes
 tes ei ut parasiti quoq; ejus in-
 ventis quæ dominus per jocū nō
 aspernabatur, adblandirentur,
 & serio propemodum admitte-
 rent. Ut hinc possis æstimare,
 quanti me ac mea consilia auli-
 ci forent æstimaturi. Profecto
 mi Raphaël, inquam, magna me
 affecisti voluptate, ita sunt ab
 te dicta prudenter simul & lepi-
 de omnia. Præterea visus mihi
 interim sum non solum in pa-
 tria versari, verum etiam repue-
 rascere quodammodo jucunda
 recordatione Cardinalis illius,
 in cujus aula puer sum educa-
 tus: cujus viri memoriæ, quod
 tu

tu tam impense faves, non credas mi Raphael, quanto mihi sis effectus hoc nomine charior, cum esses alioqui charissimus. Ceterum non possum adhuc ullo pacto meam demutare sententiam, quin te plane putem, si animum inducas tuum, uti ne ab aulis principum abhorreas, in publicum posse te tuis consiliis plurimum boni conferre: quare nihil magis incumbit tuo, hoc est, boni viri officio. Siquidem cum tuus censeat Plato, resp. ita demum futuras esse felices, si aut regnent Philosophi, aut reges philosophentur, quam procul aberit felicitas, si philosophi regibus nec dignentur saltim suum impartiri consilium? Non sunt, inquit ille, tam ingrati, quin id libenter facerent, imo multi libris editis jam fecerunt, si hi, qui rerum potiuntur, essent parati bene consultis parere. Sed bene haud dubie praevidit Plato, nisi reges philosophentur ipsi, nunquam futurum, ut perversis opinionibus à pueris imbuti atque

in-

infecti, penitus philosophantium
um comprobent consilia : quod
ipse quoque experiebatur apud
Dionysium. An non me putas,
si apud aliquem regum decreta
sana proponerem, & pernitiōsa
malorum semina conarer illi e-
vellere, protinus aut ejiciendū
aut habendum ludibrio? Age,
finge me apud regem esse Gal-
lorum, atque in ejus confidere
consilio, dum in secretissimo
successu præsidente rege ipso in
corona prudentissimorū homi-
num magnis agitur studiis, qui-
bus artibus ac machinamentis
Mediolanū retineat, ac fugitivā
illam Neapolim ad se retrahat:
postea vero evertat Venetos, ac
totam Italiam subjiciat sibi de-
inde Flandros, Brabantos, totam
postremo Burgundiā suæ faciat
ditionis, atque alias præterea
gentes, quarum regnum iam
olim animo invasit: hic dum
alius suadet, feriendū cum Ve-
netis fœdus, tantisper duratu-
ram dum ipsi fuerit commo-
dum, cum illis communican-
dum

dum consilium, quin deponen-
 dam quoque apud eosdem ali-
 quam prædæ partem quam, re-
 bus ex sententia peractis repe-
 rat: Dum alius consulit condu-
 cendos Germanos, alius pecu-
 nia demulcendos Elvetios: Ali-
 us adversum numen imperato-
 riæ maiestatis, auro velut ana-
 themate, propitiandum: Dum
 alii videtur cum Aragonum re-
 ge componendas esse res, & a-
 lieno Navarra regno, velut pacis
 authoramento cedendum: Alius
 interim censet Castellæ princi-
 pem aliqua spe affinitatis irre-
 triendum, atque aulicos nobiles
 aliquot in suam factionem cer-
 ta pensione esse pertrahendos
 Dum maximus omnium nodus
 occurrit, quid statuendum inte-
 rim de Anglia sit: Cæterum de
 pace tractandum tamen, & con-
 stringenda firmissimis vinculis
 semper infirma societas; ami-
 ci vocenter suspiciantur ut ini-
 mici. Habendos igitur paratos,
 velut in statione Scotos, ad
 omnem intentos occasionem, si
 quid

quid se commoveant Angli, pro-
 rinus immitendos. Adhæc fo-
 vendum exulem nobilem aliquem
 occulte, namq; id aperte ne fiat
 prohibent fœdera, qui id regnū
 sibi deberi contendat, ut ea ve-
 lut ansa contineat suspectū sibi
 principē. Hic inquam in tanto
 rerum molimine, tot egregiis
 viris ad bellū sua certatim con-
 silia conferentibus, si ego ho-
 muncio surgam, ac verti jubeam
 vela, omittendā Italiam censeā,
 & domi dicam esse manendum,
 unum Gallix regnum fere ma-
 jus esse, quam ut commode pos-
 sit ab uno administrari, ne sibi
 putet rex de aliis adiciendis es-
 se cogitandum. Tum si illis pro-
 ponerem decreta Achiorum
 populi, Utopiensium insulæ ad
 Euronoton oppositi, qui quum
 olim bellum gessissent, ut regi
 suo aliud obtinerent regnum,
 quod affinitatis antiquæ causa
 sibi contendebat hereditate de-
 beri, consequuti tandem id, ubi
 viderunt nihilo sibi minus esse
 molestiæ in retinendo, quam in
 querendo

quærendo pertulerunt, verum
 assidua pullulare semina, vel in-
 ternæ rebellionis, vel externæ
 incursionis in deditos, ita sem-
 per aut pro illis, aut contra pu-
 gnandum, nunquam dari facul-
 tatē dimittendi exercitus, com-
 pilari interim se, efferri foras
 pecuniam, alienæ gloriolæ suam
 impendi sanguinem, pacem ni-
 hilo tutiorem, domi corruptos
 bello mores, imbibitam latro-
 cinandi libidinem confirmatā
 exdibus audaciam, leges esse
 contemptui, quod rex in duo-
 rum curam regnorum distractus
 minus in utrumvis animum
 posset intendere: Cum viderent
 alioqui tantis malis nullum fi-
 nem fore, inito tandem consilio
 regi suo humanissime fecerunt
 optionem retinendi utrius re-
 gni vellet, nam utriusque non
 fore potestatem, se plures esse,
 quam qui à dimidiato possint
 rege gubernari, quum nemo sit
 libenter, admissurus mulionem
 sibi cum alio communem. Ita,
 coactus est ille bonus princeps
 novo

novo regno cuiquam ex amicis
 relicto (qui brevi etiam post e-
 jectus est) antiquo esse conten-
 tus. Præterea si ostenderem om-
 nes hos conatus bellorum, qui-
 bus tot nationes ejus causa ru-
 multuarentur, quum thesauros
 ejus exhausissent, ac destruxis-
 sent populū, aliqua tandem for-
 tuna frustra cessuros tamen,
 proinde avitū regnum coleret,
 ornaret, quantum posset, & fa-
 ceret quam florentissimū: Amet
 suos & ametur à suis, cum his
 una vivat, imperetq; suaviter,
 atq; alia regna valere sinat, quan-
 do id quod nunc ei contigisset,
 satis, ampliū superq; esset. Hanc
 orationem quibus auribus, mi
 More, putas excipiendā? Pro-
 fecto non valde pronis, inquam.
 Pergamus ergo inquit, si consi-
 liariis cum rege quopiā tractan-
 tibus, & cōminiscentibus, qui-
 bus technis ei queant coacerva-
 re thesauros, dum unus inten-
 dendam consulit æstimationem
 monet, quum ipsi sit eroganda
 pecunia, de jiciendā rursus infra
 justum;

iustum, quum fuerit corrogan-
 da; uti & multum aris parvo
 dissolvat, & pro parvo multum
 recipiat. Dum alius suadet ut
 bellum simulet, atque eo præ-
 textu, coacta pecunia, cum vi-
 sum erit, faciat pacem sanctis
 ceremoniis, quo plebeculæ o-
 culis fiat præstigium, miseratus
 videlicet humanum sanguinem
 Princeps pius. Dum aliusei sug-
 gerit in mentem, antiquas quas-
 dam, & tinea ad eas leges, lon-
 ga desuetudine antiquatas, quas
 quod nemo latas meminisset,
 omnes sint transgressi, earum er-
 go multas jubeat exigi, nullum
 uberiores proventus esse, nullum
 magis honorificum, utpote qui
 justitiæ præ se personam ferat:
 Dum ab alio admonetur, uti sub
 magnis multis multa prohibe-
 at, maxime talia, quæ ne fiant in
 rem sit populi, post pecunia cum
 illis dispenset, quorum commodis
 obstat interdictum, sic & à po-
 pulo gratiam iniri, & duplex
 adfertur compendium, vel dum
 hi mulctantur, quos quæritus

E cupiditas

cupiditas pellexit in casses, vel
 dum aliis vendit privilegia tan-
 to plurius quanto scilicet fuerit
 melior princeps, utpote qui gra-
 vatim quicquam contra populi
 commodum privato cuiquā in-
 dulgeat, & ob id non nisi magno
 precio. Dum alius ei persuadet
 obstringendos sibi iudices, qui
 quavis in re pro regio jure di-
 sceptent, accersendos præterea
 in palatium, atq; invitandos, uti
 coram se de suis rebus disserant,
 ita nullam causam eius tama-
 pecte iniquam fore, in qua non
 aliquis eorum vel contradicen-
 di studio vel pudore dicendi ea-
 dem, vel quo gratiam ineant,
 apud eum aliquam reperiant ri-
 mam, qua possit intendi calum-
 nia. Sic dum iudicibus diversa
 sentientibus, res per seclarissima
 disputatur, & veritas in quæstio-
 nem venit, aniam commodum
 regi dari pro suo commodo jus
 interpretandi, ceteros aut pu-
 dore accessuros aut metu, sic in-
 trepide fertur postea pro tribu-
 na sententia. Neque enim de-
 esse

esse prae-textus potest pronunti-
anti pro principe. Nempe cui
satis est aut aequitatē a sua parte
esse, aut verba legis, aut contor-
tum scripti sensum, aut, quae le-
gibus deniq; omnibus praepon-
derat, apud religiosos iudices
Principis indisputabilem prae-
rogativam: Dum omnes in Crassi-
ano illo consentiunt atq; con-
spirant. Nullam auri vim satis
esse principi, cui sit alendus ex-
ercitus, praeterea, nihil injuste
regē facere, ut maxime etiam
velit, posse: quippe omnia omniū
eius esse, ut homines etiā ipsos,
tantum vero cuique esse propri-
um, quantum regis benignitas
ei non ademerit, quod ipsum ut
quam minimum sit, principis
multum referre, ut cuius tuta-
mentum in eo situm sit, ne po-
pulus divitiis ac libertate lasci-
viat, quod haec res minus pati-
entē ferant dura atque injusta
imperia, quum contra egestas
atq; inopia retundat animos, ac
patientes reddat, adimatque
pressis generosos rebellandi spi-

ritus. Hic si ego rursus adsur-
gens contendam, hæc consilia
omnia regi & inhonesta esse, &
pernitiosa, cujus non honor
modo, sed securitas quoque in
populi magis opibus sita sit
quam suis. Quos si ostendam,
regē sibi deligere sua causa non
regis, videlicet uti ejus labore
ac studio ipsi commode vivant,
tutiq; ab injuriis, eoq; magis ad
Principem eam pertinere curam
ut populo bene sit suo, quam ut
sibi, non aliter ac pastoris officii
est, oves potius quam semet pa-
scere, quatenus opilio est. Nam
quod populi egestatem censeant
pacis præsidium esse, longissime
aberrare eos, ipsa res docet.
Nempe ubi plus rixarum com-
perias, quam inter mendicos?
quis intentius mutationi re-
rum studet, quam cui minime
placet præsens vitæ status? Aut
cui denique audacior impetus
ad conturbanda omnia, spe ali-
cuade lucrandi, quam cui jam
nihil est quod possit perdere?
Quod si rex aliquis adeo aut
con-

contemptus esset, aut invisus
 suis ut aliter eos continere in
 officio non possit, nisi contu-
 meliis compilatione, & sectione
 grassetur, eosq; redigat ad men-
 dicitatem, præstiterit illi profe-
 cto regno se abdicare, quam his
 retinere artibus quibus quanquā
 imperii nomen retineat, certe a-
 mittit majestatem. Neque enim
 regis dignitatis est, imperium
 in mendicos exercere, sed in
 opulentos potius, atque felices.
 Quod ipsū sensit certe vir erecti
 ac sublimis animi Fabricius,
 cum responderet, male se impe-
 rare divitibus, quam divitē esse.
 Et profecto unum aliquem vo-
 luptate ac deliciis fluere, gemen-
 tibus undiq; ac lamentantibus
 aliis, hoc non est regni, sed car-
 ceris esse custodē. Deniq; ut im-
 peritissimus medicus est, qui
 morbum nescit nisi morbo cu-
 rare, ita qui vitam civium non
 novit alia via corrigere quam
 ademptis vitæ commodis, is se
 nescire fateatur imperare liberis,
 quin aut inertiam potius mutet

suam, aut superbiam, nam his fe-
 re vitis accidit ut populus eum
 vel contemnat, vel habeat odio.
 Vivat innocuus de suo, sumptus
 ad reditus accommodet, refræ-
 net maleficia, & recta instituti-
 one suorum, præveniat potius,
 quam sinat increfcere, quæ de-
 inde puniat leges abrogatas
 consuetudine, haud temere re-
 vocet, præsertim quæ diu delitæ
 nunquam desideratæ sunt: neq;
 unquam commissi nomine ejus-
 modi quicquam capiat, quale
 privatum quempiam iudex ve-
 lut iniquum, ac vaftrum non pa-
 teretur accipere. Hic si propo-
 nerem illis Macarenfium legem,
 qui & ipsi non longe admodum
 absunt ab Utopia: quorum rex,
 quo primum die auspiciatur im-
 perium, magnis adhibitis sacri-
 ficiis iurejurando adstringitur,
 nunquam se uno tempore supra
 mille auri pondo in thesauris
 habiturum, aut argenti, quan-
 tum ejus auri precium æquet.
 Hanc legem ferunt ab optimo
 quodam rege institutam, cui
 majori

maiori curæ fuit patriæ cōmo-
dum, quam divitiæ lux, velut o-
bicem acervandæ pecuniæ tantæ
quanta faceret inopiam in eius
populo Nempe cum thesaurum
videbat suffecturū, siue regi ad-
versus rebelles, siue regno ad-
versus hostiū incursiones esset
confligendum: exterum mino-
rem esse, quam ut animos faci-
at invadendi aliena, quæ potissi-
ma condendæ legis causa fuit:
proxima, quod sic prospectum
putavit, ne desit pecunia, quæ in
quotidiana civium commutati-
one versetur, & quum regi ne-
cesse est erogare, quicquid the-
sauro supra legitimum accrevit
modū non quæsiturum censuit
occasiones iniuriæ. Talis rex &
malis erit formidini, & à bonis
amabitur. Hæc ergo atq; huius-
modi, si ingererē apud homines
in contrariam partem vehemen-
ter inclinatos, quam surdis esse
narraturus fabulam? Surdissi-
mis, inquam, haud dubie, neq;
hercule miror, neque mihi vi-
dentur (ut vere dicam) huius-
modi

modi sermones ingerendi, aut talia danda consilia, quæ certus sis nunquam admissum iri. Quid enim prodesse possit, aut quomodo in illorum pectus influere sermo tam insolens, quorum præoccupavit animos, atque insedit penitus diversa persuasio? Apud amiculos in familiari colloquio non insuavis est hæc philosophia scholastica: cæterum in consiliis Principum, ubi res magnæ magna autoritate aguntur, non est his rebus locus. Hoc est, inquit ille, quod dicebam, non esse apud principes locum philosophiæ. Imo inquam est, verum, non huic scholasticæ, quæ quidvis putet ubivis convenire, sed est alia philosophia civilior, quæ suam novit scenam, eique sese accommodans, in ea fabula quæ in manibus est suas partes concinne & cum decoro tutatur. Hac utendum est tibi. Alioquin dum agitur quæpiam Plauti comœdia, nugantibus inter se vernulis, si tu in prosceniū prodeas habitu philosophico, &

recen-

recenseas ex Octavia locum in quo Seneca disputat cum Nerone, nonne præriterit egisse mutam personā, quam aliena recitando talem fecisse tragicomœdiam? Corrueris enim perverterisq; præsentem fabulam, dum diversa permisces, etiam si ea quæ tu affers, meliora fuerint. Quæcunque fabula in manu est, eam æquequam potes optime: neque ideo totam perturbes, quod tibi in mentem venit alterius, quæ sit lepidior. Sic est in Republica, sic in consultationibus principum. Si radicitus evelli non possint opiniones pravæ, nec receptis usu vitiis mederi quæas ex animi tui sententia, non ideo tamen deferenda Resp est, & in tempestate navis destruenda est, quoniam ventos inhibere non possis. At neque infuetus & intolens sermo inculcandus, quem scias apud diversa persuasos pondus non habiturum, sed obliquo ductu conandum est, atque adnrendum tibi, uti pro tua virili omnia

tractes commodè , & quod in bonum nequis vertere , efficias saltē , ut sit quam minime malū . Nam ut omnia bene sint , fieri nō potest , nisi omnes boni sint , quod ad aliquot abhinc annos adhuc nō expecto . Hac , inquit , arte nihil fieret aliud , quam ne dum aliorum furori mederi studio , ipse cum illis insaniam . Nam si vera loqui volo , talia loquar necesse esse : ceterum falsa loqui , sit ne Philosophi nescio , certe non est meum . Quanquam ille meus sermo , ut fuerit fortasse ingratus illis atque molestus , ita uō video , cur videri debeat usq; ad ineptias insolens . Quod si aut ea dicerem , quæ fingit Plato in sua Repub. aut ea quæ faciunt Utopienses in sua , hæc quanquam essent (ut certe sunt) meliora , tamē aliena videri possint , quod hic singulorum privata sunt possessiones , illic omnia sunt communia . Meus vero sermo , nisi quod ad eos qui statuisent secum , ruere diversa via præcipites , jucundus esse nō potest ,

potest, qui revocet ac pramon-
 stre pericula, alioqui quid ha-
 buit, quod non ubivis dici vel
 conveniat, vel oporteat? Equi-
 dem si omittenda sunt omnia,
 tanquam insolentia atq; absur-
 da, quæcunq; perversi mores ho-
 minum fecerunt, ut videri pos-
 sint aliena, dissimulemus, oportet
 apud Christianos pleraque
 omnia, quæ Christus docuit, ac
 dissimulari usque adeo veruit, ut
 ea quoq; quæ ipse in aures insu-
 furrasset suis, palam in tectis
 jussit prædicari. Quorum ma-
 xima pars ab istis moribus lon-
 ge est alienior, quam mea fuit
 oratio. Nisi quod concionato-
 res homines callidi, tuum illud
 consilium secuti puto, quando
 mores suos homines ad Christi
 normam gravatim paterentur
 aptari, doctrinam ejus, velut re-
 gulam plumbeam accommoda-
 runt ad mores, ut aliquo saltem
 pacto conjungerentur scilicet.
 Qua re nihil video quid profe-
 cerint, nisi ut securius liceat ef-
 se malis, atq; ipse profecto tan-
 tundem

rundem proficiam in consiliis Principum. Nam aut diversa sentiam, quod perinde fuerit, ac si nihil sentiam, aut eadem, & ipsorum adiutor sim, ut inquit Mitio Terentianus, insanix. Nam obliquus ille ductus tuus non video quid sibi velit, quo censes adnitendū, si non possint omnia reddi bona, tamen ut tractentur commode, fiantque, quoad licet, quam minime mala. Quippe non est ibi dissimulandi locus, nec licet connivere: approbanda sunt aperte pessima consilia, & decretis pe stilē- rissimis subscribendū est. Speculatoris vice fuerit, ac pæne proditoris, etiam qui improbe, consulta maligne laudaverit. Porro nihil occurrit, in quo prodesse quicquam possis, in eos celatus collegas, qui vel optimū virum facilius corruperint, quam ipsi corrigantur: quorum perversa consuetudine vel depravaberis, vel ipse integer atque innocens alienæ malitiæ stultitiæque prætexeris, tantum abest ut aliquid possis

possis in melius obliquo illo ductu convertere. Quam ob rem pulcherrima similitudine declarat Plato, cur merito sapientes abstineant à capeffenda Rep. Quippe quum populum videant in plateas effusum assiduis imbribus perfundi, nec persuadere queant illis, ut se subducant pluvix, tecta q; subeant; gnari nihil profuturos sese, si exeant, quam ut una compluantur, semet inter tecta cōtinent, habentes satis, quando alienæ stultitiæ non possunt mederi, si ipsi saltem sint in tuto. Quanquam profecto, mi More (ut ea vere dicam, quæ meus animus fert) mihi videtur ubicunque privatæ sunt possessiones, ubi omnes omnia pecuniis metiuntur, ibi vix unquam posse fieri, ut cum Repub. aut justè agatur, aut prospere, nisi vel ibi sentias age juste, ubi optima quæq; perveniunt ad pessimos, vel ibi feliciter, ubi omnia dividuntur in paucissimos, nec illos habitos undecunq; commode, cæteris vero
plane

110 UTOPIÆ MORI

plane miseris. Quamobrē quum apud animum meum reputo prudentissima atque sanctissima instituta Utopiēlum, apud quos tam paucis legibus, tam commode res administrantur, ut & virtuti pretium sit, & tamen æquatis rebus omnia abundant omnibus; tum ubi his eorū moribus ex adverso comparo tot nationes, alias semper ordinantes, nec ullam satis ordinatam unquā earum omnium, in quibus quod quisque nactus fuerit, suum vocat privatum, quarum tam multæ indies conditæ leges non sufficiunt, vel ut consequatur quisquam, vel ut tueatur, vel ut satis internoscat ab alieno, illud quod suum invicē quisq; privatum nominat, id quod facile indicant infinita illa tam assidue nascentia, quā nunquam finienda litigia; hæc, inquam, dum apud me considero, æquior Platoni sio, minusque demiror, dedignatum illis leges ferre ullas, qui recusabant eas, quibus ex æquo omnes omnia partirē-

tur

tur commoda. Siquidem facile prævidit homo prudentissimus, unam atque unicam illam esse viam ad salutem publicam, si rerum indicatur æqualitas, quæ nescio an unquam possit observari, ubi sua sunt singulorum propria. Nam quum certis titulis quisq; quantum potest ad se convertit, quantacunque fuerit rerum copia, eam omnem pauci inter se partiti, reliquis relinquunt inopiam, fereq; accidit, ut alteri sint alterorum sorte dignissimi, quum illi sint rapaces, improbi, atque inutiles, contra ii modesti viri, ac simplices, & quotidiana industria in publicum, quam in semet benigniores, Adeo mihi certe persuadeo, res æquabili ac iusta aliqua ratione distribui, aut feliciter agi cum rebus mortalium, nisi sublata prorsus proprietate, non posse. Sed manente illa, mansuram semper apud multo maximam multoque optimam hominum partem egestatis & ærumnarum anxiam atque inevitabilem sarcinam: Quam
ut

ut fateor levare aliquantulum
 posse, sic tolli plane contendo
 non posse. Nempe si statuatur,
 ne quis supra certum agri mo-
 dū possideat, & uti sit legitimus
 cuique census pecuniæ. Si fuerit
 legibus quibusdam cautum, ut
 neque sit Princeps nimium po-
 tens, neq; populus nimis inso-
 lens: Tum magistratus ne am-
 biantur, neu dentur venum, aut
 sumptus in illis fieri sit necesse;
 alioquin & occasio datur per
 fraudem ac rapinas sarcientiæ
 pecuniæ, & sit necessitas eis mu-
 neribus præficiendi divites, quæ
 potius fuerant administranda
 prudentibus. Talibus inquā le-
 gibus quemadmodum ægra assi-
 duis solent fomētis fulciri cor-
 pora deploratæ valetudinis, ita
 hæc quoq; mala leniri queant,
 ac mitigari: ut sanentur vero at-
 que in bonum redeant habitū,
 nulla omnino spes est dum sua
 cuique sint propria. Quin dum
 unius partis curæ studes, aliarū
 vulnus exasperaveris, ita mutuo
 nascitur ex alterius medela, al-
 terius

terius morbus quando nihil sic
 adjici cuiquam potest ut non
 idem adimatur alii. At mihi, in-
 quam, contra videtur, ibi nun-
 quam commode vivi posse, ubi
 omnia sint communia. Nā quo
 pacto suppetat copia rerū, uno-
 quoq; ab labore subducente se?
 utpote quē neq; sui quæstus ur-
 get ratio, & alienæ industriæ fi-
 ducia reddit legnem. At quum
 & stimulentur inopia, neq; quod
 quisquam fuerit nactus, id pro
 suo tueri ulla possit lege, an non
 necesse est perpetua exde ac se-
 ditione laboretur? sublata præ-
 sertim autoritate ac reverentia
 magistratuum, cui quis esse lo-
 cus possit, apud homines tales,
 quos inter nullū discrimen est,
 ne comminisci quidem queo.
 Non miror inquit, sic videri ti-
 bi, quippe cui ejus imago rei aut
 nulla succurrit, aut falsa. Verum
 si in Vtopia fuisses mecum, mo-
 resque eorum atq; instituta vi-
 disses præsens, ut ego feci, qui
 plus annis quinq; ibi vixi, neq;
 unquam voluissem inde disce-
 dere,

dere, nisi ut novum illum orbē proderem, tum plane faterere. populum recte institutum nusquam alibi te vidisse quam illic. Atqui profecto, inquit Petrus Ægidus, ægre persuadeas mihi, melius institutū populum in novo illo, quam in hoc noto nobis orbe reperiri, ut in quo neq; deteriora ingenia, & vetustiores opinor esse, quam in illa Resp. & in quibus plurima ad vitam commoda longus invenit usus, ut ne adjiciam, apud nos casu reperta quædam, quibus excogitandis nullum potuisset ingenium sufficere. Quod ad veritatem, inquit ille, rerum attinet publicarum, tum pronuntiare posses rectius, si historias illius orbis perlegisses, quibus si fides haberi debet, prius apud eos erant urbes, quam homines apud nos. Jam vero quicquid hactenus vel ingenium invenit, vel casus reperit, hoc utrobique potuit extitisse. Cæterū ego certe puto, ut iis præstemus ingenio, studio tamen atq; industria longe

ge

ge à tergo relinquimur. Nam (ut
 ipsorum habent annales) ante
 appulsum illuc nostrum, de re-
 bus nostris (quos illi vocant
 Ultraquinoctiales) nihil un-
 quam quicquam audierant, nisi
 quod olim annis abhinc ducen-
 tis supra mille, navis quædam
 apud Insulam Vtopiam naufra-
 gio periit, quam tempestas eo
 detulerat. Ejecti sunt in littus
 Romani quidam atq; Ægyptii,
 qui postea nunquam inde dis-
 cellere. Hanc unam occasionem
 vide quam commodam illis sua
 fecit industria. Nihil artis erat
 intra Romanum imperum, unde
 possit aliquis esse usus, quod nō
 illi aut ab expositis hospitibus
 didicerint, aut acceptis quæren-
 di seminibus adinvenerint, tan-
 to bono fuit illis aliquos hinc
 semel illuc esse delatos. At si
 qua similis fortuna quempiam
 antehac illinc huc perpulerit,
 tam penitus hoc oblitteratū est,
 quam istud quoque forsan exci-
 det posteris, me aliquando illic
 fuisse. Et ut illi uno statim con-
 gressu

gressu quicquid à nobis com-
mode inventum est , fecerunt
suum: sic diu futurū puto, prius-
quam nos accipiamus quicquā,
quod apud illos melius, quàm à
nobis est institutū. Quod unum
maxime esse reor in causa , cur
quum neque ingenio, neq; opi-
bus inferiores simus eis , ipso-
rum tamē res quam nostra pru-
dentius administretur , & feli-
cius efflorescat. Ergo , mi Ra-
phael, inquam, quæso te, atque
obsecro , describe nobis insu-
lam : nec velis esse brevis , sed
explices ordine agros , fluvios,
urbes, homines, mores, institu-
ta, leges, ac denique omnia, quæ
nos putes, velle cognoscere: pu-
tabis autem velle , quicquid ad-
huc nescimus. Nihil, inquit, fa-
ciam libentius : nam hæc in
promptu habeo , sed res otium
poscit. Eamus ergo, inquam, in-
tro pransū, mox tempus nostro
arbitratu sumemus. Fiat, inquit,
ita ingressi prandemus: pransi,
in eundem reversi locum, in eo-
dem sedili confedimus, ac iussis
mini-

ministris, ne quis interpellaret,
ego ac Petrus Ægidius hortamur
Raphaëlē, ut præstet quod
erat pollicitus. Is ergo, ubi nos
vider intentos atque avidos audiendi,
quum paulisper, tacitus & cogitabundus
assedisset, hunc in modum exorsus est.

SERMONIS,

quem

RAPHAEL HYTHLODÆVS

vir eximius, de optimo

REIPUBLICÆ STATV

habuit,

LIBER SECVNDVS.

per Ill. virum

THOMAM MORUM

INCLYTÆ BRITAN-

niarum urbis Londini

& civem & Vice-

comitem.

UTopiensium insula in media
sui parte (nam hac latissima est)
millia passuum ducenta porrigitur,
magnumque per insulæ

insulæ spatium non multo angustior, fines versus paulatim utrinque tenuatur. Hi velut circumducti circino quingentorū ambitu millium, insulam totam in lunæ speciē renascentis effigiant. Cujus cornua fietum interfluens, millibus passuū plus minus undecim dirimit, ac per ingens inane diffusum, circumjectu undique terræ prohibitis ventis vasti in morem lacus stagnans magis quam fluxuens, omnem prope eius terræ alvū proportionat: magnoq; hominum usu naves quaquaversus transmittit. fauces hinc vadis, inde saxis formidolosæ. In medio ferme interstitio una rupes eminet, eaq; innoxia cui inadificatam turrim præsidio tenent, cæteræ latentes & insidiosæ. Canales solis ipsis noti, atque ideo non temerè accidit, uti exterius quisquam hunc in sinum, nisi Utopiano duce, penetret, ut in quē vix ipsis tutus ingressus est, nisi signis quibusdam è litore viam regentibus. His in diversa

versa translatis loca , hostium
 quamlibet numerosa classē fa-
 cile in perniciem traherent. Ab
 altera parte non infrequentes
 portus. At ubique descensus in
 terram ita natura munitus , aut
 arte , ut ingentes copix paucis
 inde queant propugnatoribus
 arceri. Cæterum, uti fertur, utq;
 ipsa loci facies præ se fert , ea
 tellus olim nō ambiebatur ma-
 ri : sed Utopus, cuius utpote vi-
 ctoris nomē refert insula, (nani-
 ante id temporis Abraxa dice-
 batur) quique rudem atq; agre-
 stē turbam ad id , quo nunc cæ-
 teros prope mortales antecel-
 lit , cultus humanitatisque per-
 duxit , primo protinus appulsu
 victoria potitus, passuum millia
 quindecim, qua parte tellus cō-
 nienti adhæsit , exscindendum
 curavit, ac mare circum terram
 duxit. Quumq; ad id operis non
 incolas modo coëgisset , (ne
 contumeliæ loco laborem du-
 cerent) sed suos præterea mili-
 tes omnes adjungeret , in tan-
 tem hominum multitudinem o-
 pere

pere distributo, incredibili cele-
ritate res perfecta, finitimos
(qui initio vanitatem incepti
riferant,) admiratione successus
ac terrore perculerit. Insula ci-
vitates habet quatuor & quin-
quaginta, spatiosas omnes ac
magnificas, lingua, moribus, in-
stitutis, legibus prorsus iisdem,
idem situs omnium, eadem ubi-
que, quatenus per locum licet,
rerum facies. Harum quæ prox-
imæ interfunt, millia quatuor ac
viginti separant. Nulla rursus
est tam deserta, è qua non ad
aliam urbem pedibus queat unius
itinere diei perveniri. Cives
quaq; ex urbe terni senes ac re-
rum periti, tractatum de rebus
insulæ communibus, quotannis
conveniunt Amaurotum. Nam
(ea urbs quod tanquam in um-
bilico terræ sita maxime jacet
omnium partium legis oppor-
tuna) prima princepsq; habe-
tur. Agri ita commode civitati-
bus assignati sunt, ut ab nulla
parte minus soli quam xx. pas-
suum millia una quævis habeat:

ab aliqua multo etiam amplius, videlicet qua parte longius urbes inter se disjunguntur. Nulli urbi cupido promovendorum finium: Quippe quos habent, agricolas magis eorum se, quam dominos putant. Habent rurſum per omnes agros commodè dispositas domos, rusticis instrumentis instructas. Hæ habitantur civibus per vicos eò commigrantibus. Nulla familia rustica in viris mulieribusq; pauciores habet, quam quadraginta, præter duos ascriptitios servos, quibus pater materq; familias graves ac maturi præficiuntur, & singulis tricenis familiis Phylarchus unus. E quaq; familia viginti quotannis in urbem remigrant hi, qui biennium rurſum complevere. In horum locum totidem recentes ex urbe subrogantur, ut ab his qui annum ibi fuere, atque ideo rusticarum peritiores rerum, instituuntur, alios anno sequente docturi, ne si pariter omnes ibi novi, agrolationisque rudes essent, ali-

quid in annona per imperitiam peccaretur. Is innovandorum agricolarum mos, & si solennis sit, ne quisquam invitus asperiorē vitam cogatur continuare diutius, multi tamen, quos rusticæ rei studium natura delectat, plures sibi annos imperant. Agricolaæ terram colunt, nutriunt animalia, ligna comparant, atq; in urbem qua commodum est, terra marive convehunt. Pullorum infinitam educant multitudinem, mirabili artificio. Neq; enim incubant ova gallinæ, sed magnum eorum numerum calore quodam æquabili foventes animant, educantque. Hi simul atque e testa prodire, homines, vice matrū comitantur, & agnoscunt. Equos alunt perquam paucos, nec nisi ferocientes, neque alium in usum, quam exercendæ rebus equestribus juventuri. Nam omnem, seu colendi, seu vehendi laborē boves obeunt, quos (ut fatentur) equis imperu cedere, sic patientia vincere, nec tot obnoxios

xios morbis putant, ad hæc minore impendio & operæ & sumptus ali, ac denique laboribus emeritos, in cibum tandem usui esse. Semente in solum panem utuntur. Nam aut uvarum vinum bibunt, aut pomorum, pyrorumve, aut denique aquam nonnunquam meram, sæpe etiam quam mel aut glycyrizam incoxerint, cujus haud exiguam habent copiam. Quum exploratum habeant (habent enim certissimum quantum annonæ consumat urbs, & circumiectus urbi conventus, tamē multo amplius & sementis faciunt, & pecudum educant, quam quod in suos usus sufficiat, reliquum impartiri finitimis. Quibuscunque rebus opus est, quæ ruri non habentur, eam suppellectilem omnem ab urbe petunt, & sine ulla rerum commutatione, à magistratibus urbanis nullo negotio consequuntur. Nam illo singulo quoque mense plerique ad festum diem conveniunt. Quum frumentandi dies instat, magistratibus

urbanis agricolarum Phylarchi denuntiant, quantum civium numerū ad se mitti conveniat, quę multitudo frumentatorum, quum ad ipsum diē opportune adsit, uno prope sereno die tota frumentatione defunguntur.

DE VRBIBVS.

ac nominatim de Amauroto.

VRbium qui unam norit, omnes noverit; ita sunt inter se (quatenus loci natura non obstat) omnino similes. Depingam igitur unam quampiam, neq; enim admodum refert quā, sed quam potius, quam Amaurotum? qua nec ulla dignior est, quippe cui Senatus gratia reliquæ deferunt, nec ulla mihi notior, ut in qua annos quinque perpetuo vixerim. Situm est igitur Amaurotum in leni dejectu montis, figura fere quadrata. Nam latitudo ejus paulo infra collis incœpra verticē, millibus passuum duobus ad flumen Anydram pertinet, secundum ripam aliquanto longior,

gior, Oritur Anydrus millibus
 octoginta supra Amaurotum,
 modico fonte, sed aliorum oc-
 cursu fluminū, atq; in his duo-
 rum etiam mediocrium auctus,
 ante urbem ipsam quingentos
 in latum passus extenditur, mox
 adhuc amplior, sexaginta millia
 prolapsus, excipitur Oceano.
 Hoc toto spatio, quod urbem
 ac mare interjacet, ac supra ur-
 bem quoque aliquot milia, sed
 horas perpetuas influens æstus
 ac refluxus alternat celeri flumi-
 ne. Quū sese pelagus infert, tri-
 ginta in longum millia, totum
 Anydri alveū suis occupat un-
 dis, profligato retrorsum fluvio.
 Tum aliquanto ultra liquorem
 ejus salugine corrumpit, de-
 hinc paulatim dulcescens am-
 nis, sincerus urbem perlabitur,
 ac refugientē vicissim purus &
 incorruptus, ad ipsas prope fau-
 ces insequitur. Urbs adversæ
 fluminis ripæ, non pilis aut sub-
 licibus ligneis, sed ex opere la-
 pideo, egregie arcuato ponte,
 commissa est, ab ea parte, quæ

longissime distat à mari, quo na-
 ves totum id latus urbis possint
 inoffensa prætervehi. Habent
 alium præterea fluvium, haud
 magnum quidem illum, sed per-
 quā placidum ac jucundum, Nā
 ex eodem scaturiens monte, in
 quo civitas collocatur, mediam
 illam per devexa perfluens, A-
 nydro miscetur. Ejus fluvii ca-
 put fontemque, quod paulo ex-
 tra urbem nascitur, munimentis
 amplexi Amaurotani junxerunt
 oppido, ne si qua vis hostium
 ingruat, intercipi atque averti
 aqua, neve corrumpi queat. In-
 de canalibus coctilibus, diver-
 sim ad inferiores urbis partes a-
 qua derivatur, id sicubi locus
 fieri vetat, cisternis capacibus,
 collecta pluvia, tantundem usus
 adfert. Murus altus ac latus op-
 pidum cingit, turribus ac pro-
 pugnaculis frequens: Arida fos-
 sa, sed alta, lataque ac veprium
 sepibus impedita, tribus ab late-
 ribus circumdat mœnia, quarto
 flumen ipsum pro fossa est. Pla-
 ter cum ad vecturam, tum ad-
 versus

versus ventos descriptæ com-
mode: ædificia neutiquā sordi-
da, quorum longa & totum per
vicum perpetua series, adversa
domorum fronte conspicitur:
has vicorum frontes via distin-
guit pedes viginti lata. Poste-
rioribus ædiū partibus, quanta
est vici longitudo, hortus adja-
cet, latus, & vicorū tergis undi-
que circumseptus. Nulla domus
est, quæ nō, ut ostium in plateā,
ita posticum in hortum habeat.
Quin bifores quoq; facili tractu
manus apertiles, ac dein sua
spōte coeuntes, quemvis intro-
mittunt, ita nihil usquā privati
est. Nā domos ipsas unoquoque
decennio sorte commutant. Hos
hortos magnificiunt: in his vi-
neas, fructus, herbas, flores ha-
bent tanto nitore, cultuq; ut ni-
hil fructuosius usquā vidērim,
nihil elegantius. Qua in re stu-
dium eorum, non ipsa voluptas
modo, sed vicorum quoq; invi-
cem de suo cuiusq; horri cultu
certamē accendit. Et certe non
aliud quicquā temere urbe tota

reperias , sive ad usum civium ,
sive ad voluptatē commodius ;
eoque nullius rei , quā hujusmo-
di hortorum , majorem habuisse
curam videtur is , qui condi-
dit. Nam totam hanc urbis fi-
guram , jam inde ab initio de-
scriptam ab ipso Utopo ferunt.
Sed ornatum ceterumq; culturā,
quibus unius ætatem hominis
haud suffecturam vidit, posteris
adjiciendū reliquit. Itaq; scri-
ptū in annalibus habent, (quos
ab capta usque insula , mille se-
ptingentorum, ac sexaginta an-
norum complectentes historiā,
diligenter & religiose perscri-
ptos adservant) ædes initio hu-
miles, ac veluti casās, & turgu-
ria fuisse , è quolibet ligno re-
mere factas, parietes luto obdu-
ctos , culmina in aciē fastigiata
stramentis operuerant. At nunc
omnis domus visenda forma ra-
bulatorum trium , parietum fa-
cies aut silice, aut cementis, aut
latere costili constructæ , in al-
vum introrsus congesto rudere.
Tecta in planum subducta, quæ
intritis

intritis quibusdam insternunt, nullius impendii, sed ea temperatura, quæ nec igni obnoxia sit, & tolerandis tempestatum injuriis plumbum superet. Ventos è fenestris vitro (nam ejus ibi creberrimus usus est) expellūt: Interim etiam lino tenui, quod perlucido oleo, aut succino perlinunt, gemino nimirum commodo: liquidè ad eum modum fit, ut & plus lucis transmittat, & ventorum minus admittat.

DE MAGISTRATIBVS.

TRiginta quæq; familiæ magistratum sibi quotannis eligunt, quem sua prisca lingua Syphograntum vocant, recentiore Phylarchum. Syphograntis decem cum suis familiis Trani-borus olim, nunc Protophylarchus dictus præficitur. Demum Syphogranti omnes, qui sunt ducenti, iurati lecturos sese quem maxime censent utilem, suffragiis occultis renunciant Principem, unum videlicet ex quatuor, quos eis populus no-

minavit: nam à quaque urbis quarta parte, selectus unus commendatur senatui. Principis magistratus perpetuus est in omnem illius vitam, nisi tyrannidis affectatæ suspicio impediat. Traniboros quotannis eligunt, cæterum haud temere commutant. Reliqui magistratus omnes annui. Tranibori tertio quoq; die, interdum, si res postulat, sæpius in consiliū cum Principe veniunt. De Rep. consultant, controversias privatorum (si quæ sunt) quæ perquam paucæ sunt, mature dirimunt. Syphograntos semper in senatum duos adsciscunt, atq; omni die diversos, cautumque ut ne quid ratū sit quod ad Rempub. pertineat, de quo non tribus in senatu diebus ante agitatum, quam decretum sit. Extra senatum aut comitia publica, de rebus communibus inire consilia, capitale habetur. Hæc eo fecerunt instituta, ne proclive esset, conjuratione Principis ac Tranibororum, oppresso per tyrannidem

nidem populo, statum Reipub. mutare. Atq; ideo quicquid magni momenti iudicatur, ad Syphogranrorū comitia deferatur, qui cum suis familiis communicata re, post inter se consultant, ac suum consilium renuntiant Senatui. Interdū ad totius insulæ consilium res deferatur. Quin id quoq; moris habet Senatus, ut nihil quo die primum, proponitur, eodem disputetur, sed in sequentem senatum deferatur, ne quis, ubi quod in buccam primū venerit, temere effutierit, ea potius excogitet postea, quibus decreta tueatur sua, quam quæ ex Reipub. usu sint: malitq; salutis publicæ, quā opinionis de se iacturam facere, perverso quodam ac præpostero pudore. ne initio parum prospexisse videatur, cui prospiciendum initio fuit, ut consulto potius, quam cito loqueretur.

DE ARTIFICIIS.

ARs una est omnibus, viris mulieribusq; promiscua agricultura,

gricoltura, cujus nemo est expertus. Hac à pueritia erudiuntur omnes, partim in schola traditis præceptis, partim in agros viciniore urbi, quasi per ludum educti, non intuentes modo, sed per exercitandi corporis occasionem tractantes etiam. Præter agriculturam (quæ est omnibus, ut dixi, communis) quilibet unam quampiam, tanquam suam docetur, ea est fere aut lanificium, aut operandi lini studium, aut cementariorum, aut fabri, seu ferrarii, seu materialii artificium. Neque enim aliud est opificium ullum, quod numerum aliquem dictu dignum occupet illic. Nam vestes, quarum (nisi quod habitu sextus discernitur, & cælibatus à conjugio) una per totam insulam forma est, eademque per omne ævum perpetua, nec ad oculum indecora, & ad corporis motum habilis, tum ad frigoris, æstusque rationem apposita, eas inquam, quæque sibi familia conficit. Sed ex aliis illis artibus

bus unusquisq; aliquam discit, nec viri modo, sed mulieres etiam. Ceterum hæ velut imbecilliores leviora tractant, lanam fere linumq; operantur, viris artes reliquæ magis laboriosæ mandantur. Maxima ex parte quisq; in patriis artibus educatur, nam eo pleriq; natura feruntur: quod si quem animus alio trahat in ejus opificii, cujus capitur studio, familiam quampiam adoptione traducitur, cura non à patre modo ejus sed magistratibus etiam præstita, ut gravi atque honesto patrifamilias mancipetur. Quin si quis unam perdoctus artem, aliam præterea cupiverit, eodem modo permittitur. Viramque nactus, utram velit exercet, nisi alterutra civitas magis egeat. Syphograntorum, præcipuum ac prope unicum negotiū est, curare ac prospicere, ne quisquam desideat otiosus, sed uti suæ quisq; arti sedulo incumbat nec ab summo mane tamen ad multam usque noctem perpetuo labore, velut jumenta,

jumenta. fatigatus: nam ea plusquam servilis ærumna est, quæ tamen ubiq; fere opificum vita est, exceptis Vtropicis, qui cum in horas viginti quatuor x. quales diem connumerata nocte dividant, sex duntaxat operi deputant, tres ante meridiem, à quibus prandium ineunt, atque à prandio duas pomeridianas horas quæ interquieverint, tres deinde rursus labori datas cœna claudunt. Quum primam horam ab meridie numerent, sub octavâ cubitum eunt, horas octo somnus vendicat. Quicquid inter operis horas ac somni cibi; medium est, id suo cujusque arbitrio permittitur, non quo per luxum aut segnitiam abutatur, sed quod ab opificio suo liberum ex animi sententia in aliud quippiam studii bene collocet. has inter capedines plerique impendunt literis. Solenne est enim publicas quotidie lectiones haberi antelucanis horis, ut intet sint, ii duntaxat adiguntur, qui ad
li.

literas nominatim selecti sunt. Cæterum ex omni ordine, mares simul ac fœminæ, multitudo maxima ad audiendas lectiones, alii alias, prout cujusq; fert natura, confluit. Hoc ipsum tempus, tamen si quis arti suæ malit insumere, quod multis usu venit (quorum animus in ullius contemplatione disciplinæ consurgit) haud prohibetur, quin laudatur quoque ut utilis reipublicæ. Super cœnam tum unam horam ludendo producunt, æstate in hortis, hyeme in aulis illis communibus, in quibus comedunt. Ibi aut musicen exercent, aut se sermone recreant. Aliam atque id genus ineptos ac perniciosos ludos ne cognoscunt quidem. Cæterum duos habent in usu ludos, latrunculorū ludo non dissimiles: alterum numerorū pugnam in qua numerus numerum prædatur: alterū in quo collata acie cum virtutibus vitia configunt. Quo in ludo perquam scite ostenditur & vitiorum inter se dissidiū,
&

& adversus virtutes concordia, item quæ vitia quibus se virtutibus opponant, quibus viribus aperte oppugnent, quibus machinamentis ab obliquo adorian-
 antur, quo præsidio virtutes vitiorum vires infringant, quibus artibus eorum conatus eludant, quibus denique modis alterutra pars victoriæ compos fiat. Sed hoc loco ne quid erretis, quiddā pressius intuendum est. Etenim quod sex duntaxat horas in opere sunt, fieri fortasse potest, ut inopiam aliquam putes necessarium rerum sequi. Quod tam longe abest ut accidat, ut id temporis ad omnium rerum copiam, quæ quidem ad vitæ vel necessitatem requirantur, vel cōmoditatem, non sufficiat modo, sed supersit etiam in qd vos quoq; intelligeris, si vobiscum reputetis, apud alias gentes quam magna populi pars iners degit. Primum mulieres fere omnes totius summæ dimidium, aut sicubi mulieres negotiosæ sunt, ibi ut plurimū, earum vice
 viri

viri stertunt. Ad hæc sacerdotum
ac religiosorum, quos vocant,
quanta quamque otiosa turba?
Adjice divites omnes, maxime
prædiorum dominos, quos vulgo
generosos appellant, ac nobiles
his adnumera ipsorum famulitium,
totam videlicet illam ce-
tratorum nebulonum colluviem:
robustos denique ac valentes
mendicos adjuuge, morbum
quempiam pretextentes inertix:
multo certe pauciores esse quam
putaras, invenies eos, quorum
labore constant hæc omnia, qui-
bus mortales utuntur. Expende
nunc tecum, ex his ipsis quam pau-
ci in necessariis opificiis versan-
tur. Siquidem ubi omnia pecu-
niis metimur, multas artes ne-
cesse est exerceri inanes prorsus
ac superfluas, luxus tantum ac li-
bidinis ministras. Nam hæc ipsa
multitudo quæ nunc operatur,
si patiretur in tam paucas artes,
quam paucas commodus naturæ
usus postulat, in tanta rerum a-
bundantia quantam tunc esse
necesse sit, pretia nimirum vili-
ora

ora forent quam ut artifices inde vitam tueri suam possent. At si isti omnes quos nunc inertes artes distringunt, ac tota insuper otio ac desidiosa languescens turba quorum unus quivis earum rerum, quæ aliorum laboribus suppeditantur, quantum duo earum operatores, consumit, in opera universi atque eadem utilia collocarentur, facile animadvertis quantulum temporis, ad suppeditanda omnia, quæ vel necessitatis ratio, vel commoditatis efflagitet (adde voluptatis etiam, quæ quidem vera sit ac naturalis) abunde satis superque foret: atque id ipsum in Utopia res ipsa perspicuum facit. Nam illic in tota urbe cum adjacente vicinia vix hominibus quingentes ex omni virorum ac mulierum numero quorum ætas ac robur operi sufficit, vacatio permittitur. In his Syphogranti, quanquam leges eos labore solverunt, ipsi tamen sese non eximunt, quo facilius exemplo suo reliquos ad labores invitent Eadem

dem immunitate gaudent hi, quibus commendatione sacerdotū persuasus populus occultis Syphograntorum suffragiis ad perdiscendas disciplinas perpetuam vacationē indulget. Quorū si quis conceptam de se spem, fefellerit, ad opifices retruditur, contraque non rarentur ulve-
 nit, ut mechanicus quispiam, subcisivas illas horas tam gnaviter impendat literis tantum diligentia proficiat, ut opificio suo exemptus, in literatorum classem provehatur. Ex hoc literatorum ordine Legati, Sacerdotes, Tranibori, ac ipse deniq; deligitur Princeps, quem illi prisca ipsorum lingua Barzanem recentiore Ademum appellant. Reliqua fere multitudo omnis quum neq; otiosa sit, nec inutilibus opificiis occupata, proclivis æstimatio est, quam paucæ horæ, quantū boni operis pariant. Ad ea quæ commemoravi, hoc præterea facilitatis accedit quod in necessariis plerisque artibus minore opera quam
 aliz

gentes opus habent nam primū
ædificiorum aut structura aut re-
fectio ideo tam multorum assi-
duam ubiq; requirit operam, qd
quæ pater ædificavit, hæres parū
frogi paulatim dilabi finit, ita
quod minimo tueri potuit, suc-
cessor ejus de integro impendio
magno cogitur instaurare: quin
frequenter etiā quæ domus alii
ingenti sumptu stetit, hanc alius
delicato animo contemnit eaq;
neglecta ideoque brevi collapsa,
aliam alibi impensis non mino-
ribus exstruit. At apud Vtopien-
ses compositis rebus omnibus,
& constituta Republ. rarissime
accidit uti nova collocandis æ-
dibus area deligatur, & non mo-
do remedium celeriter præsent-
ibus vitiis adhibetur, sed etiam
imminentibus occurritur. Ita fit,
ut minime labore diutissime per-
durent ædificia. & id genus o-
pifices vix habeant interdum
quod agant, nisi quod materiam
dolare domi, & lapides interim
quadrare atq; aptare jnbentur,
quo, si quod opus incidat, ma-
turius

turius posset exurgere. Jam in vestibus vide, quam paucis operis egeant: primum dum in opere sunt corio neglectim aut pellibus amiciuntur, quæ in septennium durent: quum procedunt in publicum, superinduunt chalmydem vestem, quæ rudiores illas vestes contigat, ejus per totam insulam unus color est, atque is nativus. Itaque lanci panni non modo multo minus quam usquam alibi sufficit, verum is ipse quoque multo minoris impendii est: at lini minor est labor eoq; usus crebrior, sed in lineo solus candor, in laneo sola mundities conspicitur, nullum tenuioris fili pretium est. Itaque fit, ut quum alibi nusquam uni homini quatuor aut quinque togæ lanæ diversis coloribus, ac totidem seritæ tunicæ sufficiant, delicatioribus paulo ne decem quidem, ibi una quisque contentus est, plerunque in biennium. Quippe nec causa est ulla cur plures affectet, quas consecutus neq; adversus frigus ellet

esset munitior, neque vestitu videretur vel pilo cultior. Quamobrem quum & omnes utilibus sese artibus exerceant, & ipsarum etiam opera pauciora sufficiant, fit nimirum, ut abundante rerum omnium copia, interdum in reficiendas (si quæ detritæ sunt) vias publicas immensam multitudinem educant. per sæpe etiam quum nec talis cuiuspiam operis usus occurrat, pauciores horas operandi publice denuntient. Neque enim supervacaneo labore cives invitos exercent magistratus quandoquidem ejus Reipub. institutio hunc unum scopum in primis respicit, ut quoad per publicas necessitates licet quam plurimum temporis ab servitio corporis ad animi libertatem cultumque civibus universis afferatur: in eo enim vitam vitæ felicitatem putant.

DE COMMERCIIIS

INUVIENS.

SED jam quo pacto sese mutuo cives utantur, quæ populi inter se commercia, quæque sit

di-

distribuendarum rerum forma
 videtur explicandū. Quum igitur
 ex familiis constet civitas,
 familias ut plurimum cognatio-
 nes efficiunt. Nam foeminae (ubi
 maturuerint) collocatae maritis,
 in ipsorum domicilia conce-
 dunt. At masculi filii ac deinceps
 nepotes, in familia perman-
 ent & parentum antiquissimo
 parent, nisi praeseneſta mente
 parum valuerit, tunc enim aeta-
 te proximus ei sufficitur. Verum
 ne civitas aut fieri infrequen-
 tior, aut ultra modū possit cre-
 scere, cavetur ne ulla familia,
 quarum milia sex quaeque civitas,
 excepto conventu, complecti-
 tur pauciores quam decem, plu-
 resve quam sexdecim puberes
 habeat. Impuberū enim nullus
 praefiniri numerus potest. Hic
 modus facile servatur, transcrip-
 ptis his in rariores familias, qui
 in plenioribus excreſcunt. At si
 quando in totum plus iusto
 abundaverit, aliarum urbium su-
 arum infrequentiam ſartiunt.
 Quod si forte per totam insulam
 plus

plus æquo moles intumuerit, tum ex qualibet urbe descriptis civibus in continente proximo, ubicunq; indigenis agri multū superest & cultu vacat, coloniam suis ipsorum legibus propagāt, ascitis una terræ indigenis, si convivere secum velint. Cum volentibus conjuncti, in idem vitæ institutum eisdemq; mores facile coalescunt, idque utriusque populi bono. Efficiunt enim suis institutis, ut ea terra utriusque abunda sit, quæ alteris aut parca aut maligna videbatur. Renuentes ipsorum legibus vivere, propellunt his finibus quos sibi ipsi describunt; adversus repugnantes bello configunt: nam eam iustissimam belli causam ducunt, quum populus quilibet eius soli, quo non ipse utitur, sed velut inane ac vacuum possidet aliis, tamen qui ex naturæ præscripto inde nutriri debeant, usum ac possessionem interdicit. Si quando ullus ex suis urbibus aliquis casus eousque imminuerit, ut ex
aliis

aliis insulæ partibus, servato suo cujusq; urbis modo, refarciri non possint (quod bis duntaxat ab omni ævo, pestis grassante sævitia, fertur contigisse) remigrantibus è colonia civibus replentur. Petire enim colonias potius patiuntur, quam ullam ex insularis urbibus imminui. Sed ad convictum civum revertor, antiquissimus (ut dixi) præest familiar. Ministrisunt uxores maritis, & liberi parentibus, atq; in summa minores natu majoribus. Civitas omnis in quatuor æquales partes dividitur. In medio cujusq; partis forū est omnium rerū. Eo incertas domos opera cujusq; familiar convehuntur, atq; in horrea singulæ seorsim species distributæ sunt. Ab his quilibet pater familias, quibus ipse suiq; opus habent, petit, ac sine pecunia, sine omni prorsus hostimento, quicquid petierit, aufert. Quare enim negetur quicquam? quum & omnium rerum abunde satis sit, nec timor ullus subsit, ne quisquam

quisquam plus quam sit opus, flagitare velit? Nam cur super-
 vacua petiturus putetur is, qui
 certum habeat nihil sibi unquā
 defuturum? Nempe avidum ac
 rapacem aut timor carendi facit
 in omni animantium genere, aut
 in homine sola reddit superbia,
 quæ gloriæ sibi ducit, superflua
 rerum ostentatione ceteros an-
 tecellere, quod vitii genus in V.
 topiciensiū institutis nullum om-
 nino locū habet. Adjuncta sunt
 foris (quæ commemoravi) fora
 cibaria, in quæ non olera modo,
 arborumq; fructus & panes cō-
 portantur, sed pisces præterea,
 quadrupedumq; & avium quic-
 quid esculentum est, extra urbē
 locis appositis, ubi fluente tabes
 ac sordes eluantur. Hinc depor-
 tāt pecudes occisas depuratasq;
 manibus famulorum: nam neq;
 suos cives patiuntur assuescere
 laniatui animalū (cujus usu ele-
 mentiam, humanissimum na-
 turæ nostræ affectum paulatim
 deperire putant neq; sordidum
 quicquam atq; immundum (cu-
 jus

jus putredine corruptus aer morbum posset invehere) perferri in urbē sinunt. Habet præter ea quilibet vicus aulas quasdam capaces, æquali ab sese invicem intervallo distantes, nomine quamque suo cognitās. Has colunt Syphogranti, quarū unicuique triginta familiæ, videlicet ab utroq; latere quindecim, sunt adscriptæ, cibum ibi sumpturæ. Obsonatores cujusq; aulæ certa hora conveniunt in forū, ac relato suorum numero cibū petunt. Sed prima ratio ægrotorum habetur, qui in publicis hospitiiis curantur. Nam quatuor habent in ambitu civitatis hospitia paulo extra muros, tam capacia ut totidem oppidulis æquari possint, tum ut neque ægrotorū numerus quamlibet magnus anguste collocaretur, & per hoc incommode: tum quo hi qui tali morbo teneretur, cujus contagio solet ab alium serpere, longius ab aliorum cœtu summoverti possint. Hæc hospitia ita sunt instructa, atque om-

nibus rebus quæ ad salutē conferunt referta, tum tam tenera ac sedula cura adhibetur, tam assidua medicorum peritissimorum præsentia, ut quam illuc nemo mittatur invitus, nemo tamvn fere in tota urbe sit, qui adversa valetudine laborans, non ibi decumbere, quam domi suæ præferat. Quum ægrotorum obsonator cibos ex medicorum præscripto receperit, deinceps optima quæque inter aulas æquabiliter pro suo cuiusque numero distribuuntur, nisi quod Principis, Pontificis, & Tributorum respectus habetur, ac Legatorum etiam, & exterorū omnium, (si qui sunt qui pauci ac raro sunt:) sed his quoq; cum adsunt domicilia certa atq; instructa parantur. Ad has Aulas prandii cœnæq; statis horis tota Syphogrātia convenit, æneæ tubæ clangore commonefacta, nisi qui aut in hospiciis, aut domi decumbunt: quanquam nemo prohibetur, postquam aulis est satisfactum, è foro domū cibum petere,

petere, sciunt enim, neminem id temere facere: nam etsi domi prandere nulli vetitū sit, nemo tamen hoc libenter facit, cum neq; honestū habeatur, & stultū sit deterioris parandi prandii sumere laborem cum lautum atque opiparum præsto apud aulam tam propinquum sit. In hac aula ministeria omnia, in quibus paulo plus sordis aut laboris est, obeunt servi. Cæterum coquendi parandique cibi officium, & totius denique instruendi convivii solæ mulieres exercent, cuiusq; videlicet familiæ per vices. Tribus pluribusve mensis pro numero convivarum discumbitur. Viri ad parietem, foeminae exterius collocantur, ut si quid his subiti obdriatur mali quod uterum gerentibus interdū solet accidere, imperturbatis ordinibus exurgant atq; inde ad nutrices abeant. Sedent illæ quidem seorsum cum lactentibus in coenaculo quodam ad id destinato, nunquam sine foco atque aqua munda, nec absque

150 VTOPIÆ MORI

cunis interim, ut & declinare
 liceat infantulos, & ad ignem
 cum velint exemptos fasciis li-
 berare, ac ludo reficere, Sux
 quæq; soboli nutrix est, nisi aut
 mores aut morbus impediat: id
 cum accidit, uxores Syphogran-
 torum propere nutricem quæ-
 run, nec id difficile est: nam quæ
 id præstare possunt, nulli officio
 sese offerunt libentius, quoniam
 & omnes ex æm misericordiam
 laude prosequuntur, & qui edu-
 catur nutricem parentis agno-
 scit loco. In atrio nutricum
 confidunt pueri omnes, qui pri-
 mum lustrum non explevere:
 ceteri impuberes, quo in nume-
 ro ducunt quicunque sexus al-
 terius utrius intra nubiles an-
 nos sunt, aut ministrant discum-
 bentibus, aut qui per ætatem
 nondum valent, adstant tamen,
 atque id summo cum silentio:
 utrique, quod à sedentibus por-
 rigitur, eo vescuntur, nec aliud
 disceretur prandendi tempus
 habent. In medio primæ men-
 sæ (qui summus locus est) & cui
 (nam

(nam ea mensa ſuprema in parte cœnaculi tranſverſa eſt) totus conventus conſpicitur. Syphograntescum uxore conſidet. His adjuſguntur duo ex natu maximis. Sedent enim per omnes menſas quaterni. At, ſi templum in ea Syphograntia ſitum eſt, Sacerdos ejuſque uxor cum Syphogranto ſedent, ut præſideant. Ab utraque parte collocantur juniores, poſt ſenes ruruſus, atque hoc pacto per totam domum & æquales inter ſe junguntur, & diſſimilibus tamen immiſcentur: quod ideo ferunt inſtitutum, ut ſenum gravitas ac reverentia (quum nihil ita in menſa fieri dicive poteſt ut eos ab omni parte vicinos effugiat) juniores ab improba verborum geſtumque licentia cohibeat. Ciborum fercula non à primo loco deinceps apponuntur, ſed ſenioribus primum omnibus (quorum inſignes loci ſunt) optimus quiſq; cibus infertur, deinde reliquis æqualiter miniſtratur. At ſenes lautitias ſuas

(quarum non tanta erat copia, ut posset totam per domum affatim distribui) pro suo arbitratu circumfidentibus impartiuntur. Sic & majoribus natu suus servatur honos, & commodi tantundē tamen ad omnes pervenit. Omne prandiū cœnamq; ab aliqua lectione auspicantur, quæ ad mores faciat, sed brevi tamen, ne fastidio sit, Ab hac seniores honestos sermones, sed neque tristes ac infacetos ingerunt. At nec longis logis totum occupant prandium quin audiunt libenter juvenes quoque, atque adeo de industria provocant, quo & indolis cujusque & ingenii, per convivii libertatem prodentis sese, capiant experimentum. Prandia breviuscula sunt, cœnæ largiores, quod labor illa, has somnus & nocturna quies excipit, quam illi ad salubrem concoctionem magis efficacem putant. Nulla cœna sine musica transigitur: nec ullis caret secunda mensa bellariis, odores incendunt, & unguenta

guenta spargunt : nihilque non faciunt , quod exhilarare convivas possit : sunt enim hanc in partem aliquanto procliviores, ut nullum voluptatis genus (ex quo nihil sequatur incommodi) censeat interdictum. Hoc pacto igitur in urbe convivunt: at ruri qui longius ab sese distiti sunt omnes domi quisq; suæ comedunt, nulli enim familiæ quicquam ad victum deest, quippe à quibus id totum venit, quo vescantur urbici.

DE PEREGRINATIONE

Vtapiensium.

AT si quos aut amicorum alia in urbe commorantium, aut ipsius etiam videndi loci desiderium caperit, à syphograntis ac Traniboris suis veniam facile impetrant, nisi si quis usus impediatur. Mittitur ergo simul numerus aliquis cum epistola Principis , quæ & datam peregrinandi copiam testatur , & reditus diem præscribit, Vehiculum datur cum servo publico qui agat boves & curet: cæterum,

G 5

nisi

nisi mulieres in cœtu habeant, vehiculum velut onus & impedimentū remittitur. Toto itinere cum nihil secum efferant, nihil desit tamen, ubique enim domi sunt. Si quo in loco diutius uno die cōmorentur, suam ibi quisq; artem exercet, atque ab artis ejusdem opificibus humanissime tractantur. Si semet auctore quisquam extra suos fines vagetur, deprehensus sine Principis diplomate, contumeliose habitus pro fugitivo reducitur, castigatus acriter; idem ausus denuo, servitute plectitur. Quod si quem libido incessat per suæ civitatis agros palandi, venia patris & consentiente conjuge, non prohibetur: sed in quodcunq; rus pervenerit nullus ante cibis datur, quam ante meridianum operis pensum, aut quantum ante cœnā ibi laborari solet, absolverit. Hac lege quovis intra suæ urbis fines ire licet. Erit enim non minus utilis urbi quam si in urbe esset. Jam videtis quam nulla sit usquam occi-
andi

andi licentia, nullus inertiae
 pretextus, nulla taberna vinaria,
 nulla cervisiaria, nusquam lupanar,
 nulla corruptelae occasio, nullae
 latebrae, conciliabulum nullum,
 sed omnium praesentes oculi ne-
 cessitatem aut consueti laboris,
 aut ocii non inhonesti faciunt.
 Quem populi morem necesse est
 omnium rerum copiam sequi, atque
 ea quum aequabiliter ad omnes
 perveniat, fit nimirum, ut inops
 esse nemo aut mendicus possit.
 In senatu Amaurotico (quem,
 uti dixi, terni quotannis omni
 ex urbe frequentant) ubi primum
 constitit, quae res quoque loco
 abundet rursum cuius alicubi
 malignior proventus fuerit, al-
 terius inopiam alterius protinus
 ubertas explet, atque id gratuito
 faciunt, nihil vicissim ab his re-
 cipientes quibus donant: sed
 quae de suis rebus unicuique
 urbi dedederint, nihil ab ea re-
 petentes ab alia, cui nihil impen-
 derunt, quibus egent accipiunt.
 Ita tota insula velut una familia
 est, At postquam satis provisum
 ipse

ipsis est quod non antea factum
 censent, quam in bienniū pro-
 pter anni sequentis eventū pro-
 spexerint) tum ex his quæ super-
 sunt, magnam vim frumenti,
 mellis, lanæ, lini, ligni cocci, &
 conchyliorum, velerum, ceræ,
 sevi, corii, ad hæc animalium
 quoque in alias regiones expor-
 tant quarum rerum omnium
 septimam partem inopibus ejus
 regioni dono dant, reliquam
 pretio mediocri venditant: quo
 ex commercio non eas modo
 merces quib. domi egent (nam
 id fere nihil est præter ferrum)
 sed argenti atque auri præterea
 magnam vim in patriam repor-
 tant: Cujus rei diutina consue-
 tudine supra quam credi possit,
 ubique jam earum rerum copia
 abundant. Itaque nunc parum
 pensi habent, præsentē ne pecu-
 nia an in diem vendant, mul-
 toque maximam partem ha-
 beant in nominibus, in qui-
 bus tamen faciendis non priva-
 torum unquam, sed confectis
 ex more instrumentis, publicam
 urbis

urbis fidem sequuntur. Civitas ubi solutionis dies advenerit, à privatis debitoribus exigit creditum, atq; in ærarium redigit, ejusq; pecuniæ, quoad ab Utopiensibus reperatur, usura fruitur. Illi maximam partem nunquam repetunt: nam quæ res apud se nullum habet usum, eam ab his auferre quibus usui est, haud æquum censent. Cæterum si res ita poscat, ut ejus aliquam partem alii populo mutuam daturi sint, tum demum poscunt: aut quum bellum gerendū est, quam in rem unā totum illum thesaurum, quem habent, domi servant, uti aut extremis in periculis, aut in subitis præsidio sit: potissimū quo milites externos (quos libentius quam suos cives objiciunt discrimini) immodico stipendio conducant, gnari multitudine pecuniæ hostes ipsos plerunq; mercabiles, & vel proditione vel infestis etjam signis inter se committi. Hanc ob causam inæstimabilem thesaurū servant; at non ut thesaurum

saurum tamen, sed ita habent,
 quomodo me narrare profecto
 deterret pudor, metuentē ne fi-
 dē oratio non sit habitura; quod
 eo iustius vereor, quo magis mi-
 hi sum conscius, nisi vidissem
 præsens, quam ægre potuissem
 ipse perducere ut alteri idem re-
 censenti crederem. Necesse est
 enim fere quā quid est ab eorū
 qui audiunt moribus alienum,
 tam idem procul illis abesse à
 fide: quanquam prudens rerum
 æstimator minus fortasse mira-
 bitur quum reliqua eorū insti-
 tuta tam longe ab nostris diffe-
 rant; si argenti quoq; atq; auri
 usus ad ipsorū potius, quam ad
 nostri moris rationē accommo-
 detur. Nempe quum pecunia nō
 utantur ipsi, sed in eum servant
 eventum, qui ut potest usu veni-
 re, ita fieri potest ut nunquam
 incidat, interim aurum argen-
 tumque, unde ea fit, sic apud se
 habent, ut ab nullo pluris æsti-
 metur, quam rerū ipsarum na-
 tura meretur; qua quis nō videt
 quam longe infra ferrum sunt?

ut

ut sine quo non hercule magis quam absq; igni atq; aqua vivere mortales queant, quum interim auro argentoq; nullū usum, quo nō facile careamus, natura tribuerit, nisi hominum stultitia pretiū raritati fecisset: quin contra, velut parens indulgentissima, optima quæq; in propatulo posuerit, ut aerem, aquam, ac tellurē ipsam: longissime vero vana ac nihil profutura semoverit. Ergo hæc metalli si apud eos in turrim aliquam abstruderentur, Princeps ac Senatus in suspicionē venire posset (ut est vulgi stulta solertia) ne deluso per technam populo, ipsi aliquo inde commodo fruerentur: porro si phyalas inde, aliaq; id genus opera fabra excusa cōficerēt, si quando incidisset occasio, ut conflanda sint rursus, atq; in militum eroganda stipēdium, vident nimirum fore, ut ægre patiantur avelli, quæ semel in delitiis habere cœpissent. His rebus uti occurrant, excogitare quandam rationem, ut reliquis

liquis ipsorum institutis consentaneam, ira ab nostris (apud quos aurū tanti fit, ac tam diligenter conditur) longissime abhorrentem eoq; nisi peritis non credibilē. Nam quum in fictilibus è terra vitroque elegantissimis quidem illis, sed vilibus tamen edant bibantque, ex auro atq; argento non in communibus aulis modo, sed in privatis etiam domibus matellas passim, ac sordidissima quæq; vasa conficiunt. Ad hæc catenas & crassas compedes, quibus coercent servos, iisdem ex metallis operantur. Postremo quoscunque aliquod crimen infames facit, ab horum auribus anuli dependent aurei, digitos aurum cingit, aurea torques ambit collū, & caput denique auro vincitur. Ita omnibus curant modis, uti apud se aurum argentumque in ignominia sint, atque hoc pacto fit, ut hæc metalla, quæ exteræ gentes non minus fere dolenter ac viscera sua disirahi patiuntur, apud Utopienses, si semel omnia

omnia res postularet efferri, nemo sibi jacturam unius fecisse assis videretur. Margaritas præterea legunt in littoribus, quin in rupibus quibusdam adamantes ac pyropos quoque; neq; tamen quærunt, sed oblatos casu perpoliunt. His ornant infantulos, qui ut primis pueritiæ annis, talibus ornamentis gloriantur ac superbiunt, sic ubi plusculum accrevit ætatis, cum animadvertunt eiusmodi nugis non nisi pueros uti, nullo parentum monitu, sed suomet ipsorum pudore deponunt, non aliter ac nostri pueri, quum grandescunt, nuces, bullas, & pupas abjiciunt. Itaq; hæc tam diversa ab reliquis gentibus instituta quam diversas itidem animorum affectiones pariat, nunquam æque mihi atq; in Anemoliorum Legatis inclaruit. Venerunt hi Amaurum, dum ego aderam, & quoniam magnis de rebus tractatū veniebant, adventū eorum terni illi cives ex qualibet urbe prævenerant: sed omnes finitimarū gentium

gentium Legati, qui eò ante ap-
 pulerant, quibus Utopiensium
 perspecti mores erant, apud
 quos sumptuoso vestitui nihil
 honoris haberi intelligebant,
 sericū contemptui esse, aurum
 etiam infame sciebant, cultu
 quā poterant modestissimo ve-
 nire consueverant. At Anemo-
 lii, quod longius aberant, ac mi-
 nus cū illis commercii habue-
 rant, quum accepissent eodem
 omnes eoq; rudi corporis cultu
 esse, persuasi nō habere eos, quo
 nō utebantur, ipsi etiam superbi
 magis, quam sapientes, decre-
 verunt apparatus elegantia deos
 quosdam repræsentare, & mise-
 rorum oculos Utopiensium, or-
 natus sui splendore præstringe-
 re. Itaq; ingressi sunt Legati tres
 cum comitibus centum, omnes
 vestitu versicolori, pleriq; seri-
 co; Legati ipsi (nam domi nobi-
 les erant) amictu aureo, magnis
 torquibus & in auribus aureis,
 ad hæc anulis aureis in mani-
 bus, monilibus insuper appensis
 in pileo, quæ margaritis ac gem-
 mis

mis affulgebant , omnibus postremo rebus ornati , quæ apud Utopienses aut servorum supplicia, aut infamium dedecora, aut puerorum nugamēta fuere. Itaque operæ pretiū erat videre, quo pacto cristas erexerint , ubi suum ornatū cum Utopiensium vestitu (nam in plateis populus effuderat) contulere; contraque non minus erat voluptatis, considerare quam longe sua eos spes expectatioque fefellerat, quamq; longe ab ea exstimatione aberant, quam se consecuturos putaverant. Nempe Utopiensem oculis omnium , exceptis perquam paucis , qui alias gentes aliqua idonea de causa inviserant, totus ille splendor apparatus pudendus videbatur, & infimum quenq; pro dominis reverenter salutantes , Legatos ipsos ex aurearum usu catenarum pro servis habitos, sine ullo pro suis honore prætermiserunt. Quin pueros quoq; vidisses, qui gemmas ac margaritas abiecerant , ubi in Legatorum pileis affixas

affixas conspexerunt, compellare matrem ac latus fodere: En mater, quam magnus nebulo margaritis adhuc & gemmulis utitur, ac si esset parvulus? At parens, serio etiam illa, tace inquit fili, est opinor quilibet à morionibus Legatorum: alii catenas illas aureas reprehendere, utpote nullius usus, quippe tam graciles, ut eas facile servus infringere, tam laxas rursus, uti quum fuerit libitum, possit excutere, & solutus ac liber quovis aufugere. Verum Legati postquam ibi unum atque alterum diem versati, tantam auri vim in tanta vilitate conspexerunt, nec in minore contumelia, quam apud se honore habitam vidissent, ad hæc in unius fugitivi servi catenas compedesque plus auri atque argenti congestum, quam totus ipsorum trium apparatus constiterat, subsidentibus pennis omnem illud cultum, quo sese tam arroganter extulerant, pudefacti, seposuerint: maxime vero postquam familia-
rius

rius cum Vtapiensibus collo-
 ti, mores, eorum atq; opiniones
 didicere. Mirantur illi siquidē
 quenquam esse mortalium, quē
 exigux gemmularum aut lapilli du-
 bius oblectet fulgor, cui quidē
 stellam aliquam, atq; ipsum de-
 nique solem liceat intueri: aut
 quenquam tam insanum esse, ut
 nobilior ipse sibi ob tenuioris
 lanæ filum videatur, siquidem
 hanc ipsam (quantumvis tenui
 filo sit) ovis olim gestavit, nec
 aliud tamen interim quam ovis
 fuit. Mirantur item aurum sua-
 pte natura tam inutile, nunc u-
 biq; gentium æstimari tanti, ut
 homo ipse, per quem atq; adeo
 in cuius usum id pretii obti-
 nuit, minoris multo quam au-
 rum ipsum æstimetur, usq; adeo,
 ut plumbeus quispiam, & cui
 non plus ingenii sit quam stipi-
 ti, nec minus etiam improbus
 quam stultus, multos tamen &
 sapientes, & bonos viros in ser-
 vitude habeat, ob id dumtaxat,
 quod ei magnus contigit aure-
 orum numismatum cumulus,

quem

quem si qua fortuna, aut aliqua legum strophæ (quæ nihil minus ac fortuna ipsa summis ima permiscet) ab hero illo ad abjectissimū totius familiæ suæ nebulonē transtulerit, sit nimirum paulo post, ut in famili sui famulitiū concedat, velut appendix additamentumque numismatum. Caterum multo magis eorum mirantur ac detestantur insaniam, qui divitibus illis, quibus neq; debent quicquam, neque sunt obnoxii nullo alio respectu, quam quod divites sunt, honores tantum non divinos impendunt, idque cum eos tam sordidos atque avaros cognoscant, ut habeant certo certius ex tanto nummoriū cumulo, viventibus illis, ne unū quidē nummulum unquam ad se venturum. Has atq; hujusmodi opiniones partim ex educatione conceperunt, in ea educti Republicus instituta longissime ab his stultitiæ generibus absunt, partim ex doctrina & literis. Nam & si haud multi cujusque urbis sunt,

sunt, qui cæteris exonerari laboribus soli disciplinæ deputantur, hi videlicet in quibus à pueritia egregiam indolem, eximium ingenium, atq; animum ad bonas artes propensum deprehendere, tamen omnes pueri literis imbuuntur, & populi bona pars, viri fœminæque per totam vitam horas illas, quas ab operibus liberas esse diximus, in literis collocant. Disciplinas ipsorum lingua perdiscunt, est enim neq; verborum inops, nec insuavis auditu, nec ulla fidelior animi interpret est, eadem fere (nisi quod ubiq; corruptior, alibi aliter) magnam ejus orbis plagam pervagatur. Ex omnibus his Philosophis quorum nomina sunt in hoc noto nobis orbe celebria, ante nostrum adventum ne fama quidē cujusquam eo pervenerat, & tamen in musica dialecticaque, ac numerandi & metiendi scientia, eadem fere, quæ nostri illi veteres invenerunt. Cæterum ut antiquos omnibus prope rebus exaquet, ita

ita nuperorū inventis dialecticorum longe sunt impares: nam ne ullam quidem regulam invenerunt earum, quas de restrictionibus, amplificationibus, ac suppositionibus acutissime excogitatis, in parvis logicalibus passim hic ediscunt pueri. Porro secundas intentiones tam longe abest ut investigare suffecerint, ut nec hominem ipsum in communi, quem vocant, quanquam (ut scitis plane colosseum & quovis Gigante majorem, tum à nobis præterea digito demonstratum, nemo tamen eorum videre potuerit. At sunt in astrorum cursu, & cœlestium orbium motu peritissimi. Quin instrumenta quoque diversis figuris solerter excogitarunt, quibus solis ac lunæ & exterorum item astrorum, quæ in ipsorum horizonte visuntur motiones ac situs, exactissime comprehensos habent. Ceterū amicitias atq; errantum dissidia syderum, ac totam deniq; illam ex astris divinandi imposturam

ne somniant quidem. Imbres, ventos, ac cæteras tempestatum vicissitudines signis quibusdam longo perspectis usu præsentunt. Sed de causis earum rerum omnium, & de fluxu maris ejusq; salitate, & in summa de cœli mundi; origine ac natura, partim eadem, quæ veteres Philosophi nostri, differunt, partim ut illi inter se dissident, ita hi quoq; dum novas rerum rationes asserunt, ab omnibus illis dissentiunt, nec inter se tamen usquequaque conveniunt. In ea Philosophiæ parte, qua de moribus agitur, eadem illis disputantur, quæ nobis: de bonis animi quærunt & corporis, & externis, tum utrum boni nomē omnibus his, an solis animi dotibus conveniat. De virtute differunt, ac voluptate, sed omnium prima est ac princeps controversia, qua nam in re, una pluribusve sitam hominis felicitatē putent. At hac in re propensiores a quo videntur in factionē voluptatis assertricem, ut qua vel

H totam

rotam, vel potissimā felicitatis humanæ partē definiant. Et quo magis miseris, ab religione quoq; (quæ gravis & severa est, sereq; tristis & rigida) petunt tamen sententiæ tam delicatæ patrociniū. Neq; enim de felicitate disceptant unquam, quin principia quædam ex religione deprompta, tum Philosophia, quæ rationibus utitur, conjungant, sine quibus ad verā felicitatis investigationem, mancam atq; imbecillam per se rationem putant. Ea principia sunt huiusmodi. Animam esse immortalē, ac Dei beneficentia ad felicitatem natam, virtutibus ac benefactis nostris præmia post hanc vitam, flagitiis destinata supplicia. Hæc tametsi religionis sint, ratione tamen consent ac ea credenda & concedenda perducī quibus e medio sublatis, sine ulla cunctatione pronuntiant, neminem esse tam stupidum, qui non sentiat petendam sibi per fas ac nefas voluptatem, hoc tantum caveret, ne minor voluptas

ptas obſtet majori, aut eam perſequatur, quam invicē retali-
 et dolor. Nam virtutē aſperam ac
 difficilem ſequi, ac non abigere
 modo ſuavitatē vitæ, ſed dolo-
 rem etiam ſponte perpeti, cujus
 nullum exſpectes fructum (quis
 enim poteſt eſſe fructus, ſi poſt
 mortem nihil aſſequeris, quum
 hanc vitam totam inſuaviter,
 hoc eſt miſere, traduxeris) id ve-
 ro dementiſſimum ferunt. Nunc
 vero non in omni voluptate fe-
 licitatē, ſed in bona atq; hone-
 ſta ſitam putant. Ad eam enim
 velut ad ſummum bonum, na-
 turam noſtram ab ipſa virtute
 pertrahi, cui ſola adverſa factio
 felicitatem tribuit. Nempe vir-
 tutem definiunt ſecundum na-
 turam vivere, ad id ſiquidem à
 Deo inſtitutos eſſe nos. Eum
 vero naturæ ductum ſequi, quiſ-
 quis in appetendis fugiendiſq;
 rebus obtemperat rationi. Ra-
 tionem porro mortales primum
 omnium in amorem ac venera-
 tionē divinæ majeſtatis incen-
 dere, cui debemus & quod ſu-

mus & quod compotes esse felicitatis possumus, secundum id commonet atq; excitat nos, ut vitam licet minime anxiam ac maxime lætam ducamus ipsi, cæterisq; omnibus ad idem obtinendum adiutores nos pro natura societate præbeamus. Neq; enim quisquam unquam fuit tam tristis ac rigidus affectu virtutis & osor voluptatis, qui ita labores, vigilias, & squalores indicat tibi, ut non idem aliorum inopiam atq; incommoda levare te pro tua virili jubeat, & id laudandū humanitatis nomine censeat, hominē homini salutis ac solatio esse si humanum est, maxime (qua virtute nulla est homini magis propia) aliorum mitigare molestiam, & sublata tristitia, vitæ jucunditati hoc est, voluptati reddere; quid ni natura quemq; instiget, ut sibi met idem præstet? Nam aut mala est vita jucunda, id est, voluptaria, quod si est, nō solem neminem ad eam debes adiutare, sed omnibus, utpote noxiam ac
 mor-

mortiferam, quantum potes, adimere, aut si conciliare alii eam, ut bonam, non licet modo, sed etiam debes cur non tibi in primis ipsi? cui non minus propitium esse te, quam aliis decet: Neque enim quum te natura moneat, uti in alios bonus sis eadem te rufus jubet, in te metum saxum atque inclementem esse. Vitam ergo iucundam inquirunt, id est, voluptatem, tanquam operationum omnium finem, ipsa nobis natura prescribit, ex cuius prescripto vivere, virtutem definiunt. At quum natura mortales inviter ad hilarioris vite mutuum subsidium (quod saepe merito facit. neque enim tam supra generis humani sortem quisquam est, ut solus naturae curae sit, quae universos ex aequo fovet, quos eiusdem formae communione complectitur) eadem te nimirum jubet etiam atque etiam observare, ne sic tuis commodis obsecundes, ut aliorum procures incommoda. Servanda igitur censent non inita solum

inter privatos pacta , sed publicas etiam leges, quas aut bonus Princeps iuste promulgavit, aut populus nec oppressus tyrannide, nec dolo circumscriptus, de partiendis vitæ commodis , hoc est materia voluptatis, communi consensu sanxit. His inoffensis legibus tuū curare commodum , prudentiæ est : publicum præterea , pietatis : sed alienam voluptatem præreptum ire, dum consequare tuam , ea vero injuria est ; contra tibi aliquid ipsi demere quod addas aliis , id demū est humanitatis ac benignitatis officiū , quod ipsum nunquam tantum aufert commodi, quantum refert: nam & beneficiorum vicissitudine pensatur, & ipsa benefacti conscientia, ac recordatio charitatis eorum & benevolentia, quibus benefeceris , plus voluptatis affert animo , quam fuisset illa corporis, qua abstinuisti. Postremo (quod facile persuadet animo libenter assentienti religio) brevis & exigua voluptatis vicem ingēti
ac

ac nunquam interituro gaudio reperdit Deus. Itaq; hoc pacto censent, & excussa sedulo & perpensa re omnes actiones nostras, atq; in his virtutes etiam ipsas, voluptatem tandem velut finem felicitatemq; respicere. Voluptatem appellant omnem corporis animive motum statumque, in quo versari natura duce delectet. Appetitionem naturæ non temere addunt. Nam ut quicquid natura iucundum est, ad quod neque per injuriam tenditur, nec iucundius aliud amittitur, nec labor succedit, non sensus modo, sed recta quoque ratio persequitur, ita quæ præter naturâ dulcia sibi mortales vanissima conspiratione confingunt (tanquam in ipsis esset, periude res ac vocabula commutare) ea omnia statuunt adeo nihil ad felicitatem facere ut plurimum officiant etiam, vel eo quod quibus semel infederunt, ne veris ac genuinis oblectamenti usquam vacet locus, totum proflus animum fal-

sa voluptatis opinione præoccupant. Sunt enim perquam multa, quæ quum suapte natura nihil contineant suavitatis, imo bona pars amaritudinis etiam plurimum, perversa tamen improbarum cupiditatû illecebra, non pro summis tantum voluptatibus habeantur, verum etiam inter præcipuas vitæ causas numerentur. In hoc adulterinæ voluptatis genere eos collocant quos ante memoravi, qui quo meliorem togam habent, eo sibi meliores ipsi videntur, quæ una in re, bis errant. Neque enim minus falsi sunt, quod meliorem putant togam suam, quàm quod se. Cur enim si vestis usum spectes, tenuioris fili lana præstat crassiori? at illi tamen tanquàm natura, non errore præcellerent, attollunt cristas, & sibimet quoque pretii credunt inde non nihil accedere: eoque honorem, quem vilius vestiti sperare non essent ausi, elegantiori togæ velut suo jure exigunt, & prætermisli negligentius

tius indignantur. At hoc ipsum quoq; vanis & nihil profuturis honoribus affici, an non ejusdem inscitix est? Nam quid naturalis & veræ voluptatis affert nudatus alterius vertex, aut curvari poplites? hocce tuorum poplitum dolori medebitur? aut tui capitis phrenesim levabit? In hac fucata voluptatis imagine, mirum quam suaviter insaniunt ii qui nobilitatis opinione sibi blandiuntur ac plaudunt, quod ejusmodi majoribus nasci contigerit, quorum longa series dives (neque enim nunc aliud est nobilitas) habitasit, præsertim in prædiis nec pillo quidem minus sibi nobiles videntur, etiam si majores nihil inde reliquerint, aut relictum ipsi abligurierint. His adnumerant eos qui gemmis ac lapillis (ut dixi) capiuntur, ac dii quodammodo sibi videntur facti, si quando eximium aliquid consequantur ejus præsertim generis, quod sua tempestate maximo apud suos aestimetur; neque

enim apud omnes, neque omni tempore eadem genera sunt in pretio: sed nec nisi exemptum auro, ac nudum comparant: imo ne sic quidē, nisi adjurato venditore, & præstante cautionem, veram geminā ac lapidem verū esse, tam solliciti sunt, ne oculis eorū veri loco adulterinus imponat. At spectaturo tibi cur minus præbeat oblectamenti factitius, quem tuus oculus non discernit à vero? Vterq; ex æquo valere debet tibi, nō minus hercle quam cæco. Quid hi, qui superfluas opes adseruant, non ut ullo acervi usu, sed sola contemplatione delectentur, nū veram percipiunt, an falsa potius voluptate luduntur? aut hi, qui diverso vitio aurum, quo nunquam sint usuri, fortasse nec usuri amplius, abscondunt, & solliciti ne perdant, perdunt? Quid enim aliud est usibus deceptum tuis, & omnium fortasse mortalium, telluri reddere? & tu tamen abstruso thesauro, velut animi jam securus, latitia gestis. Quem si quis

quis furto sustulerit , cuius tu ignarus furti, decem post annis obieris, toto illo decennio, quo subtractæ pecuniæ superfuisti , quid tua retulit , surreptum an salvum fuisse? utroq; certe modo tantundem usus ad te pervenit. Ad has tam ineptas latitias, aleatores (quorû insaniam auditu, nō usu cognovere) venatores præterea atq; aucupes adiungunt. Nā quid habet, inquit, voluptatis, talos in alveum projicere , quod toties fecisti , ut si quid voluptatis inesset, oriri tamen potuisset ex frequenti usu satietas ? aut quæ suavitas esse potest, ac non fastidium potius, in audiendo latratu atq; ululatu canū ? aut qui major voluptatis sensus est , cum leporem canis insequitur, quā quum canis canem? nempe idem utrobique agitur, accurritur enim, si te curius oblectet : at si te exdis spes , & laniatus expectatio sub oculis peragendi retinet, misericordiā potius mōvere debet spectare lepusculū à cane , imbecillum à validiore,

validiore, fugacem ac timidum à feroce, innoxium denique à crudeli discerptum. Itaque Utopienses totum hoc venandi exercitium ut rem liberis indignam, in lanios (quã artem per servos obire eos supra diximus) rejecerunt, infimam enim ejus partem esse venationem statuunt, reliquas ejus partes & utiliores & honestiores, ut quæ & multo magis conferant, & animalia necessitatis duntaxat gratia perimant, quum venator ab miseri animalculi exde ac laniatu, nihil nisi voluptatē petat. Quam spectandæ necis libidinē in ipsis etiam bestiis, aut ab animi crudelis affectu censent exoriri, aut in crudelitatem denique, assiduo tam efferae voluptatis usu defluere. Hæc igitur & quicquid est ejusmodi (sunt enim innumera) quanquam pro voluptatibus mortaliū vulgus habet, illi tamen quum natura nihil insit suave, plane statuunt, cum vera voluptate nihil habere commercii. Nã quod vulgo sensum

ju-

jucunditate profundunt (quod
 voluptatis opus videtur) nihil
 de sententia decedunt: non e-
 nim ipsius rei natura, sed ipso-
 rum perversa consuetudo in
 causa est, cujus vitio fit, ut ama-
 ra pro dulcibus amplectantur:
 non aliter ac mulieres gravidæ
 picem ac sebum, corrupto gestu,
 melle mellitius arbitrantur. Nec
 cujusquam tamen aut morbo,
 aut consuetudine depravatum
 iudicium mutare naturam, ut
 non aliarum rerum, ita nec vo-
 luptatis potest. Voluptatū, quas
 veras fatentur, species diversas
 faciunt. Siquidem alias animo,
 corpori alias tribuunt. Animo
 dant intellectum eamq; dulce-
 dinem, quam veri contemplatio
 peperit. Ad hæc suavis additur
 bene actæ vitæ memoria, &
 spes non dubia futuri boni. Cor-
 poris voluptatem in duas par-
 tiuntur formas, quarum prima
 sit ea, quæ sensum perspicua
 suavitate profundit, quod alias
 earum instauratione partiū fit,
 quas insitus nobis calor exhau-
 serit;

ferit; nam hæc cibo potuq; redduntur: alias dum egeruntur illa quorum copia corpus exuberat, hæc suggeritur, dum excrementis intestina purgamus, aut opera liberis datur, aut ullius prurigo partis frictu scalpæ lenitur. Interdum vero voluptas oritur, nec redditura quicquam quod membra nostra desiderant, nec ademptura quo laborent: ceterum quæ sensus nostros tamen vi quadam occulta sed illustri motu titillet afficiatque, & in se convertat, qualis ex musica nascitur. Alterum corporeæ voluptatis formam eam volunt esse, quæ in quieto atque æquabili corporis statu consistat, id est, nimirum sua cuiusque nullo interpellata malo sanitas. Hæc siquidem, si nihil eam doloris oppugnet, per se ipsa delectat, etiamsi nulla extrinsecus adhibita voluptate moveatur. Quanquam enim sese minus effert, minusq; offert sensui, quam tumida illa edendi bibendique libido, nihilo tamen secius mul-
ti

si eam statuunt voluptatem maximam, omnes fere Utopienses magnam & velut fundamentum omnium ac basim fatentur, ut quæ vel sola placidam & optabilem vitæ conditionem reddat, & qua sublata, nullus usquam reliquus sit cuiquam voluptati locus: nam dolore prorsus vacare, nisi adsit sanitas, stuporem certe, non voluptatem vocant. Jamdudum explosum est apud eos decretum illorum, qui stabilem & tranquillam sanitatem (nam hæc quoque quæstio gnauiter apud eos agitata est) ideo non habendam pro voluptate censebant, quod præsentem non possedicerent, nisi motu quopiam extraneo sentiri. Verum contra nunc in hoc prope universi conspirant, sanitatē vel in primis voluptati esse. Et enim quum in morbo, inquit, dolor sit, qui voluptati implacabilis hostis est, non aliter ac sanitati morbus, quid ni vicissim insit sanitatis tranquillitati voluptas? nihil enim ad hanc
 rem

rem referre putant seu morbus doloresse, seu morbo dolor inesse dicatur: tantundem enim utroq; modo effici. Quippe si sanitas aut voluptas ipsa sit aut necessario voluptatē pariat, velut calor igni gignitur: nimirū utrobique efficitur, ut quibus immota sanitas adest, his voluptas abesse non possit. Præterea dum vescimur, inquirunt, quid aliud quam sanitas, quæ labefactari cœperat, adversus esuriē cibo cōmilitone depugnat, in qua dum paulatim invalescit, ille ipse profectus ad solitum vigorem, suggerit illam, qua sic reficimur, voluptatem. Sanitas ergo quæ in conflictu lætatur, eadē non gaudebit adepta victoriam? sed pristinum robur, quod solum toto conflictu petiverat, tandem feliciter assecuta, protinus obstupescet? nec bona sua cognosceat, atque amplexabitur? Nam quod non sentiri sanitas dicta est, id vero perquam procul à vero putant. Quis enim vigilans, inquirunt, sanum esse se non sentit, nisi qui non

cū?

est? quemne tantus aut stupor,
aut lethargus adstringit, ut sa-
nitatem non jucundam sibi fa-
teatur, ac delectabilem? At de-
lectatio quid aliud quam alio
nomine voluptas est? Ample-
ctuntur ergo in primis animi vo-
luptates (eas enim primas om-
nium principesque ducunt) quarum
potissimam partem censent ab
exercitio virtutum bonarumque vi-
tæ conscientia proficisci. Earum
voluptatum, quas corpus sugge-
rit, palmam sanitati deferunt:
nam edendi bibendique suavita-
tem, & quicquid eandem oble-
ctamenti rationem habet, appe-
tenda quidem, sed non nisi sa-
nitatis gratia, statuunt. Neque
enim per se jucunda esse talia,
sed quatenus adversæ valetudini
clanculum surreptenti resistunt:
ideoque sapienti sicuti magis de-
precandos morbos, quam optan-
dam medicinam, & dolores pro-
fligandos potius, quam adsci-
scenda solatia, ita hoc quoque
voluptatis genere non egere,
quam deliniri præstiterit. Quo
voluptatis

voluptatis genere si quisquam se beatum putet, is necesse est, fateatur se tum demum fore felicissimum, si ea vita contigerit, quæ in perpetua fama, siccipruritu, esu, potatione, sculptu frictuque traducatur, quæ quam non fœda solum, sed misera etiam sit, quis non videt? Infimæ profecto omnium hæ voluptates sunt, ut minime sincere, neque enim unquam subeunt nisi contrariis coniunctæ doloribus; nempe cum edendi voluptate copulatur esuries, idque non satis æqua lege: nam ut vehementior ita longior quoque dolor est; quippe & ante voluptatem nascitur, & nisi voluptate una commoriente non extinguitur. Huiusmodi ergo voluptates, nisi quatenus experit necessitas, haud magni habendas putant. Gaudent tamen etiam his, gratique agnoscunt naturæ parentis indulgentiâ quæ fœtus suos ad id quod necessitatis causatam assidue faciendum erat, etiam blandissima suavitate pelliciat.

Quanto

Quanto enim in radio vivendū
 erat, si ut ceteræ agritudines,
 quæ non infestant rarius ita hi
 quoq; quotidiani famis ac sitis
 morbi venenis ac pharmacis a-
 maris essent ambigendi? At for-
 mam, vires, agilitatē, hæc ut pro-
 pria jucundaq; naturæ dona li-
 benter foveant. Quin eas quoque
 voluptates, quæ per aures, ocu-
 los, ac nares admittuntur, quas
 natura proprias ac peculiares
 esse homini voluit (neq; enim
 aliud animantium genus, aut
 mundi formam pulchritudinēq;
 suscipit, aut odorum, nisi ad ci-
 bi discrimen, ulla commoveatur
 gratia, neq; consonas inter se,
 discordesq; sonorum distantias
 internoscit) & has inquam, ut
 jucunda quxdā vitæ condimen-
 ta persequuntur. In omnibus
 autem hunc habent modum, ne
 majorem minor impediat, nec
 dolorem aliquando voluptas pa-
 riat quod necessario sequi cen-
 sent, si inhonesta sit. At certæ
 formæ decus contemnere, vires
 deterere, agilitatem in pigritiā
 vertere,

vertere, corpus exhaurire jejuniiis sanitati injuriam facere, & cetera naturæ blandimenta respuere, nisi quis hæc sua commoda negligat, dum aliorum publicamve ardentius procurat, cujus laboris vice majorem à Deo voluptatem expectet alioquin ob inanem virtutis umbrâ, nullius bono semet affligere, vel quo adversa ferre minus moleste possit, nunquam fortasse ventura hoc vero putant esse dementissimum, animiq, & in se crudelis & erga naturam ingratißimi, cui tanquam debere quicquam dedignetur, omnibus ejus beneficiis renunciat. Hæc est eorum de virtute ac voluptate sententia; qua nisi sanctius aliquid inspiret homini cœlitus immissa religio, nullam investigari credunt humana ratione veriorrem. Qua in re rectene an secus sentiant, excutere nos neq; tempus patitur, neque necesse est: quippe qui narranda eorum instituta, non etiam tuenda suscepimus. Cæterum hoc mihi certe

certe persuadeo, ut ut sese habeant hæc decreta, nusquam neque præstantiorē populum, neq; feliciorē esse Rempubicam. Corpore sunt agili vegetoque, virium amplius quam statura promittat, nec ea tamen improcera. Et quū neque solo sint usquequaq; fertili nec admodum salubri cœlo, adversus aerem ita sese temperantia victus muniunt, terræ sic medentur industria, ut nusquam gentium sit frugis pecorisq; proventus uberior, aut hominū vivaciora corpora paucioribusq; morbis obnoxia. Itaque non ea modo, quæ vulgo faciunt agricolæ, diligentur ibi administrata conspicias, ut terram natura maligniorem arte atque opera juvent, sed populi manibus alibi radicis evulsam sylvam, alibi confiram tam videas. Qua in re habitata est non ubertatis, sed venturæ ratio, ut essent ligna aut mari, aut fluviis, aut urbibus ipsis viciniora: minore enim cum labore terrestri itinere fruges, quam

quam ligna longius afferuntur. Gens facilis ac faceta, solers, otio gaudens, corporis laborum (quum est usus) facis faciens. Cæterum alias haudquaquam sane appetens, animi studiis infatigata. Qui quum à nobis accepissent de literis & disciplina Græcorum (nam in Latinis, præter historias ac poetas, nihil erat quod videbantur magnopere probaturi) mirum quanto studio contenderunt, ut eas liceret ipsis nostra interpretatione perdiscere. Cœpimus ergo legere, magis adeo primum, ne recusare laborem videremur, quam quod fructum ejus aliquem speraremus: at ubi paulum processimus, ipsorum diligentia fecit, ut nostram haud frustra impendendam animo statim præcipere-mus. Siquidem literarum formas tam facile imitari, verba tam expedite pronunciare, tam celeriter mandare memoriæ, & tanta cum fide reddere cœperunt ut nobis miraculi esset loco, nisi quod pleraque pars eorum

rum, qui non sua solum sponte accensi, verum Senatus quoque decreto iussi, ista sibi discenda sumpserunt: è numero scholarum selectissimis ingeniis, & matura ætate fuerunt. Itaque minus quam triennio nihil erat in lingua, quod requirerent: bonos autores, nisi obstitit libri munda, inoffense perlegerent, Eas literas, ut equidem conjicio ob id quoque facilius arripuerunt, quod non nihil illis essent cognata. Suspikor enim eam gentem à Græcis originem duxisse, propterea quod sermo illorum, cætera fere Perlicus, nonnulla Græci sermonis vestigia seruet in urbium ac magistratuum vocabulis. Habent ex me (nam librorum sarcinam mediocrem, loco mercium, quarto navigaturus in navem conjeci, quod mecum plane decreveram nunquam potius redire quam cito) Platonis opera pleraque Aristotelis plura, Theophrastum item de plantis, de pluribus, quod

quod doleo, in locis mutilū. In librū enim, dum navigabamus, negligentius habitum cercopithecus inciderat, qui lasciviens ac ludibundus, paginas aliquot hinc atq; inde evulsas laceravit. Ex his qui scripsere grammaticam, Lascarē habent tantū. Theodorum enim non advexi mecū, nec dictionarium aliquem præter Hesychium ac Dioscoridem. Plutarchi libellos habent carissimos, & Luciani quoq; facetiis ac lepore capiuntur. Ex Poëtis habent Aristophanem, Homerum, atq; Euripidē, tum Sophoclē minusculis Aldi formulis. Ex historicis Thucydidē atq; Herodotum, nec non Herodianum qui in medica quoque sodalis meus Tricius Apinatus advexerat secum parva quædam Hipocratis opuscula, ac Microtechnen Galeni, quos libros magno in pretio habent: siquidem et si omnium fere gentium re medica minime egent, nusquam tamen in majore honore est, vel eo ipso quod ejus cognitionem

cognitionē numerant inter pulcherrimas atq; utilissimas partes philosophiæ, cujus ope philosophiæ dum naturæ secreta scrutantur, videntur sibi non solum admirabilem inde voluptatem percipere, sed apud autorem quoq; ejus atq; opificem summam inire gratiam: quem exterorum more artificum, arbitrantur mundi hujus visendā machinam homini (quem solum tantæ rei capacem fecit) exposuisse spectandam, eoq; chariorem habere curiosum ac sollicitum inspectorem, operisq; sui admiratorem, quam eum, qui velut animal ex persmentis, tantum ac tam mirabile spectaculū stupidus immotusq; neglexerit. Vt opiensium itaque exercitata literis ingenia mire valent ad inventiones artium, quæ faciunt aliquid ad commodæ vitæ compendia. Sed duas tamen debent nobis, Chalcographorum & faciendæ chartæ; nec solis tamen nobis, sed sibi quoq; bonā ejus partem: nam quum ostendere-

mus eis libris chartaceis impressas ab Aldo literas, & de chartæ faciendæ materia, ac literas imprimendi facultate loqueremur aliquid magis, quam explicaremus (neq; enim quisquam erat nostrū qui alterutram calleret) ipsi statim acutissime coniecerunt rem, & quum ante pellibus, corticibus ac papyro tantū scriberent, jam chartam illico facere, & literas imprimere tentarunt: quæ quum primo non satis procederent, eadem sæpius experiendo, brevi sunt utrumq; consecuti: tantumq; effecerunt, ut si essent Græcorū exemplaria librorum, codices deesse non possent. At nunc nihil habent amplius quam à me commemoratum est, id vero quod habent impressis jam libris, in multa exemplariorum millia propagare. Quisquis eo spectandi gratia venerit, quem insignis aliquados ingenii, aut longa peregrinatione utum multarū cognitio terrarum commendet (quo nomine gratus fuit, nosse appul-
sus)

sus pronis animis excipitur: quippe libenter audiunt, quid ubiq; terrarum geratur. Ceterum mercandi gratia non admodum frequenter appellitur. Quid enim ferrent, nisi aut ferrum aut quod quisque referre mallet, aurū argentumve? Tum quæ ex ipsis exportanda sunt, ea consultius putant ab se efferri quam ab aliis illinc peti, quo & exterarum undique gentes exploratiores habeant, neq; maritimarum rerum usum ac peritiam oblitum eant.

DE SERVIS.

PRO servis neq; bello captos habent, nisi ab ipsis gesto, neque servorum filios, neque denique quenquam, quem apud alias gentes servientem possent comparare, sed aut si cuius apud se flagitium in servitium vertitur, aut quos apud exterarum urbes (quod genus multo frequentius est) admissum facinus destinavit supplicio. Eorum enim multos, interdum æstimatos vili, sæpius etiam gratis impetra-

tos, auferunt. Hæc servorum genera non in opere solum perpetuo, verum etiam in vinculis habent, sed suos durius, quos eo deploratiores, ac deteriora meritos exempla censent, qd tam præclara educatione ad virtutem egregie instructi, contineri tamen ab scelere non potuerint. Aliud servorū genus est, quum alterius populi mediastinus quispiam laboriosus ac pauper elegerit apud eos sua ipse servire. Hos honeste tractant, ac nisi quod laboris, utpote confu-
 eris imponitur plusculum, non multo minus clementer ac ci-
 ves habent, volentem discedere (quod non sæpe fit) neq; reti-
 nent invitum, neq; inanem di-
 mittunt. Ægrotantes, ut dixi, magno cum adfectu curant, ni-
 hilque prorsus omittunt, quo
 sanitati eos vel medicinæ, vel vi-
 ctus observatione restituant.
 Quin insanabili morbo laboran-
 tes, assidendo, colloquendo, ad-
 hibendo demū quæ possunt le-
 vamenta, solantur. Caterum si

non immedicabilis modo morbus sit, verum etiam perpetuo vexet atq; discruciet, tum Sacerdotes ac Magistratus hortantur hominem, quandoquidē omnib. vitæ muniis impar, aliis molestus ac sibi gravis morti jam suæ supervivat, ne secum statuatur pestem diutius ac luem alere, neve quum tormentū ei vita sit, mori dubitet, quin bona spe fretus, acerba illa vita velut carcere atq; eculeo vel ipse semet eximat, vel ab aliis eripi se sua voluntate patiatur, hoc illum, quum non commoda, sed supplicium abrupturus morte sit, prudenter facturum; quoniam vero sacerdotū in ea re consiliis, id est, interpretum Dei, sit obsecuturus, etiam pie sancteque facturum. Hæc quibus persuaserint, aut inedia sponte vitam finiunt, aut sopiti sine mortis sensu solvuntur: invitum vero neminem tollunt nec officii erga eum quicquam imminuunt, persuasi hoc pacto defungi honorificum. Alioqui mortem sibi consciverit,

causa non probata Sacerdotibus
 & Senatui, hunc neq; terra neq;
 igne dignantur, sed in paludem
 aliquē turpiter insepultus abji-
 citur. Fœmina non ante annum
 duo devicessimum nubit; mas
 non nisi expletis quatuor etiam
 amplius. Ante conjugium mas
 aut fœmina si convincatur fut-
 tivæ libidinis, graviter in eum
 eamve animadvertitur, conju-
 gioque illis in totum interdici-
 tur nisi venia Principis noxam
 remiserit: sed & pater & mater-
 familias, cujus in domo admis-
 sum flagitium est, tanquam suas
 partes parum diligenter tutati,
 magnæ objacent infamix. Id fa-
 cinus ideo tam severe vindi-
 cant, quod futurum prospiciunt,
 ut rari in conjugalem amorem
 coalescerent, in quo aratem
 omnem cum uno videant exi-
 gendam, & præferendas insu-
 per, quas ea res affert, mole-
 stias, nisi à vago concubitu di-
 ligenter arceantur. Porro in de-
 ligendis conjugibus, ineptissi-
 mum ritū (uti nobis visum est)
 ad-

adprimeque ridiculum, illi serio ac severe observant, Mulierem enim, seu virgo seu vidua sit, gravis & honesta matrona proco nudū exhibet, ac probus aliquis vir vicissim nudum puellæ procum sistit. Hunc morem quum velut ineptum ridebant improbaremus, illi contra ceterarū omnium gentium insignē demirari stultitiam, qui quum in equulo comparando, ubi de paucis agitur nummis, tam cauti sint, ut quamvis fere nudum nisi detracta sella tamen omnibusque revulsis ephippis recusent emerre, ne sub illis operculis ulcus aliquod delitesceret, in deligenda conjuge, quæ ex re aut voluptas, aut nausea sit totam per vitam comitatura, tam negligenter agant ut reliquo corpore vestibus obvoluto, totam mulierem vix ab unius palmæ spatio (nihil enim præter vultū visitur) æstiment, adjungantque, sibi non absque magno (si quid offendant postea) male coherendi periculo. Nam

neque omnes tam sapientes sunt ut solos mores respiciant, & in ipsorum quoq; sapientum conjugis, ad animi virtutes nonnihil additamenti corporis etiam dotes adjiciunt. Certe tam fœda deformitas latere sub illis potest involucriis, ut alienare prorsus animum ab uxore queat, quum corpore jam seungi non liceat. Qualis deformitas, si quo casu contingat post contractas nuptias, suam quisque sortem necesse ferat : ante vero, ne quis capiatur insidiis, legibus caveri debet. Idq; tanto majore studio fuit curandum, quod & soli illarum orbis plagarum singulis sunt contenti conjugibus, & matrimonium ibi haud sæpe aliter quam morte solvitur, nisi adulterium in causa fuerit, aut morum non ferenda molestia. Nempe alterutri sic offenso, facta ab Senatu conjugis mutandi venia, alter infamem simul ac cœlibem perpetuo vitam ducit. Alioquin invitam conjugem, cujus nulla sit noxa, repudiare, quod

quod corporis obrigerit calamitas, id vero nullo pacto ferunt, nam & crudele judicant, tum quinquam deferi, cum maxime eget solatio, & senectuti, quum & morbos afferat, & morbus ipsa sit, incertam atque infirmam fidem fore. Cæterum accidit interdum, ut quum non satis inter se conjugum conveniant mores, repertis utriq; aliis, quibuscum sperent se suavius esse victuros, amborum sponte separati, nova matrimonia contrahant, haud absque Senatus autoritate tamen, qui nisi causa per se atque uxores suas diligenter cognita, divortia non admittit. Imo ne sic quidem facile, quod rem minime utilem sciunt firmandæ conjugum charitati, facilem novarum nuptiarum spem esse propositam. Teme atores conjugii, gravissima servitute plectuntur, &, si neuter erat cælebs, injuriam passi (velint modo) repudiatis adulteris, conjugio inter se ipsi junguntur, alioquin quibus videbitur. At si la forum al-

teruter erga tam male merentē
coniugem in amore persistat, ta-
men uti coniugii lege non pro-
hibetur, si velit in opera dam-
natum sequi : acciditque inter-
dum ut alterius pœnitentia, al-
terius officiosa sedulitas mise-
rationem commovens Principi,
libertatem rursus impetret ; cæ-
terum ad scelus iam relapso nex
infligitur. Cæteris facinoribus
nullam certam pœnam lex ulla
præstituit, sed ut quodq; atrox,
aut contra visum est, ita suppli-
cium Senatus decernit. Vxores
mariti castigant, & parentes
liberos ; nisi quid tam ingens
admiserint, ut id publice puni-
ri morum intersit. Sed fere gra-
vissima quæque scelera servitu-
tis incommodo puniuntur, id
siquidem & sceleratis non mi-
nus triste, & Reipublicæ magis
commodum arbitrantur, quam
si mactare noxios & protinus
amoliri festinent : nam & la-
bore quam nece magis profunt,
& exemplo diutius alios ab si-
mili flagitio deterrent. Quod si
sic

sic habiti rebellent atque recal-
 citrent, tum demum velut indom-
 itæ bellæ, quas coercere
 carcere & catena non potest,
 trucidantur. At patientibus non
 adimitur omnis omnino spes,
 quippè longis domiti malis, si
 eam pœnitentiam præ se fe-
 rant, quæ peccatum restetur
 magis eis displicere, quam pœ-
 nam. Principis interdum præro-
 gativa, interdum suffragiis po-
 puli aut mitigatur servitius, aut
 remittitur. Sollicitasse ad stu-
 prum, nihilo minus, quam stu-
 prasse, periculi est, In omni si-
 quidem flagitio certum destina-
 tumque conatum æquant facto:
 neque enim id quod defuit ei,
 putant prodesse debere, per
 quem non stetit, quo minus ni-
 hil defuerit. Moriones in de-
 liciis habentur, quos ut effecis-
 se contumelia magno in probro
 est, ita voluptatem ab stultitia
 carpere non vetant: siquidem id
 morionibus ipsis maximo esse
 bono censent, cuius qui tam
 severus ac tristis est, ut nullam
 neque

neque factum neque dictum rideat, ei rutandum non credunt, veriti ne non satis indulgenter curetur ab eo, cui non modo nulli usui, sed ne oblectamento quidem (qua sola dote valent) futurus esset. Irridere deformem aut mutilum, turpe ac deforme non ei, qui ridetur, habetur, sed irrisori. qui cuiquā quod in eius potestate non erat ut fugeret, id vitii loco stulte exprobrer. Vt enim formam naturalem non tueri segnis atq; inertis ducunt, sic adiumentum ab fucis quærere, infamis apud illos insolentia est. Vsu enim ipso sentiunt, quam non ullum formæ decus uxores æque ac morum probitas & reverentia commendet maritis : nam ut forma nonnulli sola capiuntur, ita nemo nisi virtute atque obsequio retinetur. Non pœnis tantum deterrent à flagitiis, sed propositis quoque honoribus ad virtutes invitant, ideoque fictivas viris insignibus & de Republica præclare meritis in
foro

foro collocant, in rerum bene gestarum memoriam: simul ut ipsorum posteris, majorum suorum gloria calcar & incitamentum ad virtutem sit. Qui Magistratum ullum ambierit, ex spes omnium redditur. Convivunt amabiliter, quippe nec Magistratus ullus insolens, aut terribilis est: patres appellantur, & exhibent: iisdem defertur, ut debet, ab volentibus honor, non ab invitis exigitur. Ne Principem quidem ipsum vestis aut diadema, sed gestatus frumenti manipulus discernit, ut Pontificis insigne est prælatus cereus. Leges habent per quã paucas: sufficiunt enim sic institutis paucissimæ. Quin hoc in primis apud alios improbant populos, quod legum interpretumque volumina tantum non infinita non sufficiunt: ipsi vero censent iniquissimum, ullos homines his obligari legibus, quæ aut numerosiores sint quam ut perlegi queant, aut obscuriores, quam ut à quovis possint intelligi.

Porro

Porro causidicos, qui causas tractent callide, ac leges vafre disputēt, prorsus omnes excludunt: censent enim ex usu esse, ut suam quisque causam agat, eademque referat iudici, quæ narraturus patrono fuerat: sic & minus ambagum fore, & facilius elici veritatem, dum eo dicente, quem nullus patronus fucum docuit, iudex solerter expendit singula, & contra versutorū calumnias, simplicioribus ingeniis opitulatur. Hæc apud alias gentis in tanto perplexissimarū acervo legum difficile est observari. Cæterum apud eos unusquisque est legis peritus. Nam & sunt (ut dixi) paucissimæ, & interpretationū præterea ut quæque est maxime crassa, ita maxime æquam censent. Nempe quū omnes leges (inquiunt) ea tantum causa promulgentur, ut ab his quisque sui commonefiat officii, subtilior interpretatio paucissimos admonet (pauci enim sunt qui assequantur, quum interim simplicior ac magis obviis

obvius legum sensus omnibus in aperto sit ; alioquin quod ad vulgus attinet , cuius & maximus est numerus , & maxime eget admonitu , quid referat utrum legē omnino non condas , an conditam in talem interpretaris sententiam , quam nisi magno ingenio & longa disputatione nemo possit eruere , ad quam investigandam neq; crassum vulgi iudicium queat attingere neq; vita in comparando victu occupata sufficere ? His eorum virtutibus incitati finitimi , qui quidem liberi sunt , & sua spontis (multos enim ipsi jam olim tyrannide liberaverunt) Magistratus sibi , ab illis alii quotannis , alii in lustrū impetrant , quos defunctos imperio cum honore ac laude reducunt , novosque secum rursus in patriā revehunt . Atq; hi quidem populi optime profecto ac saluberrime Reipublicæ suæ cōsulunt , cuius & salus & perniciēs quū ab moribus Magistratuum pendeat , quosnam potuissent

sent elegisse prudentius, quam qui neque ullo pretio queant ab honesto deduci, utpote quod brevi remigraturis sit inutile, aut ignoti civibus pravo cuiusquã studio aut similitate flecti. Quæ duo mala, affectus atq; avaritiæ, sicubi incubuere iudiciis, illico iustitiã omnẽ, fortissimum Reipublicæ nervum, dissolvunt. Hos Vtropiani populos, quibus qui imperent, ab ipsis petuntur, appellant socios; cæteros quos beneficiis auxerunt, amicos vocant. Fœdera, quæ reliquæ inter se gentes toties ineunt, frangunt ac renovant, ipsi nulla cum gente feriunt. Quossum enim fœdus, inquit, quasi non hominem homini satis natura conciliet, quam qui cõtempserit, hanc verba scilicet putes curaturũ? In hanc sententiam eo vel maxime trahuntur, quod in illis terrarũ plagis, fœdera pactaq; Principũ solent parũ bona fide servari. Etenim in Europa, idq; his potissimũ partibus, quas *Christi* fides & religio

gio possidet, sancta est & inviolabilis ubique majestas fœderū, partim ipsa justitia & bonitate Principum, partim summorum reverentia, metuq; Pontificum, qui ut nihil in se recipiunt ipsi, quod nō religiosissime præstant, ita ceteros omnes Principes iubent, ut pollicitis omnibus modis immorentur, tergiversantes vero pastoralis censura & severitate compellunt. Merito sane censent turpissimā rem videri, si illorū fœderibus absit fides. qui peculiari nomine fideles appellantur. At in illo novo orbe terrarum, quem circulus æquator vix tam longe ab hoc nostro orbe semovet, quam vita moresq; dissident, fœderum nulla fiducia est, quorum ut quodque plurimis ac sanctissimis ceremoniis innodatum fuerit, ita citissime solvitur, inventa facile in verbis calumnia, quæ sic interim de industria dictant callide, ut nunquam tam firmis adstringi vinculis queant, quin elabantur aliqua, fœdusq; & fidem pariter eludant.

eludant. Quam vaficiem, imo quam fraudem dolumque, si privatorum deprehenderent intervenisse contractui, magno supercilio rem sacrilegam & furca dignam clamitarent, hi nimirum ipsi, qui ejus consilii Principibus dati, semet gloriantur autores. Quo fit ut justitia tota videatur, aut non nisi plebea virtus & humilis, quæq; longo intervallo subsidat infra regale fastigium, aut uti saltem duæ sint, quarum altera vulgus deceat, pedestris & humirepa, neve usquam septa transilire queat, multis undique restricta vinculis: altera Principum virtus, quæ sicuti sit quam illa popularis augustior, sic est etiam longo intervallo liberior, ut cui nihil non liceat, nisi quod non libeat. Hos mores ut dixi Principum, illic fœdera tam male servantium, puto in causa esse, ne ulla feriant Utopienses mutaturi fortasse sententiam si hic viverent. Quamquam illis videtur, ut optime servantur, male tamen

tamen inolevisse fœderis omnino sancienti consuetudinē, qua fit, ut (perinde ac si populū populo, quos exiguo spatio collis tantum aut rivus discriminat, nulla naturæ societas copularet) hostes atq; inimicos invicē sese natos putent, meritoque in mutuam grassari perniciem, nisi fœdera prohibeant; quin his ipsis quoq; iniris, non amicitia coalescere, sed manere prædandi licentiam, quatenus per imprudentiam dictandi fœderis, nihil quod prohibeat, satis caute cōprehensum in pactis est. At illi contra censent, neminem pro inimico habendum, à quo nihil injuriæ profectū est: naturæ cōsortium, fœderis vice esse, & satius valentiusq; homines invicem benevolentia quam pactis, animo quam verbis connecti.

DE RE MILITARI.

Bellum, utpote rem plane bel-
luinam, nec ulli tamen bel-
luarum formæ in tam assiduo,
atque homini est, usu, summo-
pete

pere abominantur , contraque morem gentium fere omnium nihil æque ducunt inglorium , atque petitam è bello gloriam : eoque licet assidue militari sese disciplina exerceant , neque id viri modo, sed fœminæ quoque statis diebus, ne ad bellum sint, quum exigit usus , inhabiles : non temere capessunt tamen, nisi quo aut suos fines tueantur, aut amicorum terris infusos hostes propulsent, aut populum quempiam tyrannide pressum miserati (quod humanitatis gratia faciunt) suis viribus Tyranni iugo & servitute liberent. Quanquã auxilium gratificantur amicis, non semper quidem quo se defendant, sed interdum quoque illatas retalient , atque ulciscantur injurias : verum id ita demum faciunt , si re adhuc integra consulantur ipsi, & probata causa, repetitis ac non redditis rebus , belli autores inferendi sint : quod non tunc solũ decernunt , quoties hostili incurſu abacta est præda , verum
tum

tum quoque multo infestius, quum eorum negotiatores usquam gentium vel iniquarum prætextu legum, vel sinistra derivatione bonarum, injustam subeunt, iustitiæ colore, calumniam. Nec alia fuit eius origo belli, quod pro Nephelogetis adversus Alaopolitas, paulo ante nostram memoriam, Utopienses gessere, quam apud Alaopolitas Nephelogetarum mercatoribus illata prætextu juris (ut visum est ipsis) iniuria, certe, siue illud jus, siue ea iniuria fuit, bello tam atroci est vindicata, quum ad proprias utriusque partis vires ediaque, circumiectarum etiam gentium studia atq; opes adiungerentur, ut florentissimis populorum aliis concussis, aliis vehementer afflictis, orientia ex malis mala Alaopolitarum servitus dærum ac deditio finierit, quæ in Nephelogetarum (neque enim sibi certabant Utopienses) potestatem concessere, gentis, florentibus Alaopolitarum rebus, haud
qua-

quaquam cū illis conferendæ. Tam acriter Vtopientes amicorum, etiam in pecuniis, iniuriam persequuntur, suas ipsorū non item, qui sicubi circumscripti bonis excidant, modo corporibus absit vis, hætenus irascuntur, uti quoad satisfactio fiat, eius commercio gentis abstineant. Nō quod minoris sibi curæ cives, quam socii sint, sed horum tamen pecuniam intercipi, ægrius quam suam ferunt, propterea quod amicorum negotiatores, quoniam de suo perdunt privato, grave vulnus ex iactura sentiunt. At ipsorum civibus nihil nisi de publico perit, præterea quod abundabat domi, ac veluti supererat, alioqui non emittendum foras: quo fit, uti inter trimentū citra cuiusquam sensum accidat. Quocirca nimis crudele censent id damnum multorū ulcisci moribus, cuius damni incommodum nemo ipsorū aut vita, aut victu perferat. Cæterum si quis suorum usquam per iniuriam

nam debilitetur aut occidat, si-
 ve id publico factum consilio,
 siue privato sit, per Legatos re-
 comperta, nisi deditis noxiis
 placari non possunt, quin illico
 bellum denuntient. Noxæ dedi-
 tos, aut morte, aut servitio pu-
 niunt. Cruentæ victoriæ non
 piget modo eos, sed pudet quo-
 que, reputantes inscitiam esse
 quamlibet preciosas merces ni-
 mio emisisse: arte doloque victos,
 & oppressos hostes impendio
 gloriantur, triumphumque ob
 eam rem publicitus agunt, &
 velut re strenuè gesta trophæum
 erigunt: tum enim demum viri-
 liter sese jactant, & cum virtute
 re gessisse, quoties ita vicerint,
 quomodo nullum animal, præ-
 ter hominem, potuit, id est, in-
 genii viribus: nam corporis,
 inquiunt, ursi, leones, apri, lupi,
 canes, ceteræque belluæ dimi-
 cant, quarum ut pleræque nos
 robore ac ferocia vincunt, ita
 cunctæ ingenio & ratione su-
 perantur. Hoc unum illi in bel-
 lo spectant, uti id obtineant,
 quod

quod si fuissent ante consequu-
 ri. bellum non fuerant illaturi;
 aut si id res vetet, tam seueram
 ab his vindictam expetunt, qui-
 bus factum imputant, ut idem
 ausuros in posterum terror abs-
 terreat. Hos propositi sui sco-
 pos destinant, quos mature pe-
 tunt: at ita tamen, uti prior vi-
 tandi periculi cura, quam laudis
 aut famæ consequendæ sit. Ita-
 que protinus indicto bello,
 schedulas ipsorum publico si-
 gno roboratas, locis maxime
 conspicuis hosticæ terræ, clam
 uno tempore multas appendi
 procurant, quibus ingentia pol-
 licentur præmia; si quis Principem
 adversarium sustulerit; de-
 inde minora, quanquam illa
 quoque egregia, decernunt pro
 singulis eorum capitibus, quo-
 rum nomina in iisdem literis
 proscribunt; hi sunt, quos se-
 cundum Principem ipsum, au-
 tores initi adversus se consilii
 ducunt. Quicquid percussori
 præfiniunt, hoc geminant ei,
 qui vivum è proscriptis aliquē
 ad

ad se perduxerit : quin ipsos quoque proscriptos, præmiis iisdem , addita etiam impunitate, contra socios invitant. Itaq; fit celeriter, ut & ceteros mortales suspectos habeant, & sibi invicem ipsi neque fidentes satis, neq; fidi sint, maximoq; in metu & non minore periculo versentur. Nam sæpenumero constat evenisse, uti bona pars eorū & Princeps in primis ipse , ab his proderentur, in quibus maximam spem reposuerant : tam facile quodvis in facinus impellunt munera, quibus illi nullum exhibent modum. Sed memores in quantū discriminē hortantur, operam dant, uti periculi magnitudo beneficiorū mole compensetur : eoque non imensam modo aut vim , sed prædia quoq; magno redditus in locis apud amicos tutissimè propria ac perpetua pollicentur, & summa cū fide prædant. Hunc licitandi mercandiq; hostis morem , apud alios improbatum , velut animi degeneris

crudele facinus, illi magnæ sibi
 laudi ducunt tanquam pruden-
 tes, qui maximis hoc pacto bel-
 lis, sine ullo proisus prælio de-
 fungantur, humaniq; ac miseri-
 cordes etiam, qui paucorû nece
 noxiorum, numerosas innocen-
 tium vitas redimant, qui pug-
 nando fuerint occubituri, par-
 tim è suis, partim ex hostibus,
 quorum turbam vulgusque non
 minus ferme quam suos mise-
 rantur, gnari non sua sponte
 eos bellum capeßere, sed Prin-
 cipum ad id furiis agi. Si res
 hoc pacto non procedat, dissi-
 diorum semina jaciunt aluntq;
 fratre Principis, aut aliquo è
 nobilibus in spem potiundi re-
 gni perducto. Si facciones in-
 ternæ languerint, finitimas ho-
 stibus gentes excitant, com-
 mittuntque, eruto vetusto quo-
 piam titulo, quales nunquam
 Regibus desunt, suas ad bellum
 opes polliciti, pecuniâ affluen-
 ter suggerunt, cives parcissime,
 quos tam unice habent charos,
 tantique sese mutuo faciunt, ut
 neminem

neminem sint è suis cum adverso Principe libenter commutaturi. At aurum argentumque, quoniam unum hunc in usum omne servant, haud gravatim erogant; utpote non minus cōmode victuri, etiamsi universum impenderent. Quin præter domesticas divitias est illis foris quoque infinitus thesaurus, quo plurimæ gentes, uti ante dixi, in ipsorum ære sunt: ita milites undique conductos ad bellum mittunt, præsertim ex Zapoletis. Hic populus quingentis passuum millibus ab Utopia distat, orientem solē versus, horridus, agrestis, ferox. sylvas montesque asperos, quibus sunt innutriti, præferunt. Dura gens, æstus, frigoris & laboris patiens, deliciarum expers omnium, neque agriculturæ studens, & cum ædificiorum, tum vestitus indiligens, pecorum dumtaxat curā habent: magna ex parte venatu & raptu vivunt, ad solum bellum nati; ejus gerendi facultatem studiose quæ-

runt , repertam cupide ample-
 ctuntur , & magno numero e-
 gressi , cuivis requirenti milites
 vili semet offerunt. Hanc unam
 vitæ artem noverunt , qua mors
 quæritur : sub quibus merent,
 acriter pro his & incorrupta
 fide dimicant. Verum in nul-
 lum certum diem sese obstrin-
 gunt , sed ea lege in partes ve-
 niunt , ut posteriore die vel ab
 hostibus , oblato majore stipen-
 dio, sint statuti, iidem perendie,
 rursus invitati plusculo , remi-
 grant. Rarū oritur bellū, in quo
 non bona pars illorū in utroq;
 sint exercitu: itaq; accidit quo-
 tidie, ut sanguinis necessitudine
 conjuncti, & qui iisdem in par-
 tibus conducti , familiarissime
 semet invicem utebantur, paulo
 post in contrarias distracti co-
 pias , hostiliter concurrant , &
 infestis animis , obliti generis,
 immemores amicitix , mutuo
 sese confodiant, nulla alia causa
 in mutuam incitati perniciem,
 quam quod à diversis Principi-
 bus exigua pecuniola conducti:

cujus

eius tam exactā habent rationem, ut ad diurnum stipendium unius accessione assis facile ad commutandas partes impellantur. Ita celeriter imbiberunt avaritiā, quæ tamen nulli est eis usui: nā quæ sanguine quærent, protinus per luxū, & eum tamē miserum consumunt. Hic populus Utopiē sibus adversus quovis mortales militat, quod tanti ab his eorū conducatur opera, quanti nusquam alibi: Utopienses siquidem ut bonos quærent, quibus utantur, ita hos quoque homines pessimos, quibus abutantur, quos quum usus postulat, magnis impulsos pollicitationibus, maximis obijciunt periculis, unde plerunq; magna pars nunquam ad exigenda promissa revertitur: superstitibus, quæ sunt polliciti, bona fide persolvunt, quo ad similes ausus incendantur: neque enim pensū quicquam habent, quā multos ex eis perdunt: rati de genere humano maximam meritos gratiam se, si tota illa colluvie

populi tam tetri ac nepharii orbem terrarum purgare possent. Secundum hos eorum copiis utuntur, pro quibus arma capiunt, deinde auxiliaribus cæterorum amicorū turmis, postremo suos cives adiungunt, è quibus aliquem virtutis probatæ virum, totius exercitus summæ præficiunt. Huic duos ita substituant, uti eo incolumi, ambo privati sint, capto aut interempto, alter è duobus velut hereditate succedat, eique ex eventu tertius, ne (ut sunt bellorū sortes variæ) periclitante duce, totus perturbetur exercitus. E quaq; civitate delectus exerceatur ex his qui sponte nomē profitentur: neque enim invitus quispiam foras in militiam trahitur, quod persuasum habeant, si quis sit natura timidior, non ipsum modo nihil facturū strenue, sed metum etiam comitibus incussurum. Cæterū si quod bellū ingruat in patriam, ignavos huiusmodi, modo valeant corpore, in naves mixtos melioribus

ribus collocant, aut in mœnibus sparsim disponunt, unde non sit refugiendi locus: ita suorum pudor, hostis in manibus, atque adempta fugæ spes, timorē obruunt, & læpe extrema necessitas in virtutem vertitur. Ac sicuti ad extremum bellum ex ipsis nemo protrahitur nolens, ita fœminas volentes in militiam comitari maritos, adeo non prohibent, ut exhortentur etiam, & laudibus incitent: profectas cum suo quaque viro pariter in acie constituunt: cum sui quemque liberi, affines, cognati circumstant, ut hi de proximo sint mutuo sibi subsidio, quos maxime ad ferendas invicem suppetias natura stimulat. In maximo probro est coniunx absque conjugē redux, aut amisso parente reversus filius: quo fit, uti, si ad ipsorum manus ventum sit, modo persistent hostes, longo & lugubri prælio ad internecionem usq; decernatur. Nempe ut omnibus curant modis ne ipsis dimicare

necesse sit, modo bello possint
 vicaria conductitiorum manu
 defungi, ita quum vitari non
 potest, quin ipsi ineant pugnam,
 tam intrepide capeſſunt, quam,
 quoad licuit, prudenter detre-
 ctabant: nec tam primo fero-
 ciunt impetu quam mora ſen-
 ſim & duratione invaleſcunt,
 tam affirmatis animis, ut inte-
 rimi citius quam averti queant:
 quippe victus illa ſecuritas, quæ
 cuique domi eſt, ademptaque
 de noſtris anxia cogitandi cura
 (nam hæc ſolicitudo generoſos
 ubique ſpiritus frangit) ſubli-
 mem & vinci dedignantem fa-
 cit: ad hæc militaris diſciplinæ
 peritia fiduciam præbet: poſtre-
 mo rectæ opiniones (quibus &
 doctrina, & bonis Reipublicæ
 inſtitutis imbuti à pueris ſunt)
 virtutem addunt: qua neque
 tam vilem habent vitam, ut co-
 mere prodigant, neque tam
 improbe charam, ut, quum ho-
 neſtas ponendam ſuadet, avare
 turpiterque retineant. Dum u-
 bique pugna maxime fervet,
 lectiſſimi

lectissimi juvenes conjurati de-
 vorique, ducem sibi deponunt
 adversum, hunc aperte inva-
 dunt, hunc ex insidiis adoriun-
 tur, idem eminus, idē cominus
 petitur, longoque ac perpetuo
 cuneo, summissis assidue in fati-
 gatorum locum recentibus, op-
 pugnatur: raroq; accidit (ni sibi
 fuga prospiciat) ut nō intereat,
 aut vivus in hostium potestātē
 veniat. Si ab ipsis victoria sit,
 haud quaquā exde grassantur,
 fugatos enim comprehendunt,
 quam occidunt libentius: neq;
 unquam ita persequuntur fu-
 gientes, ut non unā interim sub
 signis instructam aciem reti-
 neant, adeo ut, nisi ceteris supe-
 ratis partibus, postrema acie sua
 victoriā adepti sint, elabi potius
 hostes universos sinant, quā in-
 sequi fugiētes, perturbatis suo-
 rum ordinibus insuecant: me-
 mores sibi mer haud semel usu
 venisse, ut mole torius exercitus
 victa profligataque, quum ho-
 stes victoria gestientes, hac atq;
 illac abeuntes persequerentur,

pauci ipsorum in subsidiis collocati, ad occasiones intenti, dispersos ac palantes illos, & præsumpta securitate negligentes derepente adorti, totius eventū prælii mutaverint, extor-
taq; è manibus tam cerra & indubitata victoria, victi victores invicē vicerint. Haud facile dictu est, astutiores in struēdis insidiis, an cautiores ad vitandas fient. fugam parare credas, quū nihil minus in animo habent; contra quū id consilii capiunt, nihil minus cogitare putes. Nā si nimium sese sentiunt aut numero, aut loco premi, tunc aut noctu, agmine silente, castra movent, aut aliquo stratagemate eludunt, aut interdū ita sensim sese referunt, tali servato ordine, ut nō minus periculi sit cedentes quam instantes adori-
ri. Castra diligentissime communiunt fossa præalta lataque, terra quæ egeritur introrsum rejecta; nec in eam rem opera mediastinorum utuntur; ipsorum manibus militum res agi-
tur.

tur, totusque exercitus in opere est, exceptis qui pro vallo in armis ad subitos casus excubant: itaque tam multis adnitentibus magna multumque amplexa loci munimenta omni fide citius perficiunt Armis utuntur ad excipiendos ictus firmis, nec ad motum gestumve quemlibet ineptis, adeo ut ne narando quidem molesta sentiant: nam armati natate inter militaris disciplinæ rudimenta consuescunt. Tela sunt eminus sagittæ, quas acerrime simul & certissime jaculantur, non pedites modo, sed ex equis etiam: cominus vero non gladii, sed secures, vel acie letales, vel pondere, seu cæsim, seu punctim feriant. Machinas excogitant solertissime, factas accuratissime celant, ne ante proditæ quam res postulet, ludibrio magis quam usui sint; in quibus fabricandis hoc in primis respiciunt, uti vectu faciles & habiles circumactu sint. Initas cum hostibus inducias tam
sancte

sanctè observant, ut ne laceffiti quidem violent. Hostilem terram non depopulantur, neque segetes exurunt: imo ne hominum equorumve pedibus conterantur, quantum fieri potest, provident, rati in ipsorum usus crescere. Inermem neminem ladunt, nisi idem speculator sit. Deditas urbes tuentur, at nec expugnatas diripiunt, sed per quos deditio est impedita, eos enecant, cæteris defensoribus in servitutum addictis. Imbellem turbam omnem relinquunt intactam: Si quos deditioem suasisse compererint, his è damnatorum bonis aliquam partem impartiant, reliqua sectione auxiliares donant: nam ipsorum nemo quicquam de præda capit. Cæterum confecto bello, non amicis impensas in quos insumpsere, sed victis imputant, exiguntq; eo nomine partim pecuniam, quam in similes bellorum usus reservant partim prædæ, quæ sint ipsis apud eos perpetua non exigui census. Huiusmodi

jufmodi redditus nunc apud mul-
 tas gentes habent, qui variis ex
 caufis paulatim nati, fupra fep-
 tingtona ducatorum millia in
 fingulos annos excrevere: in
 quos è fuis civibus aliquos e-
 mitunt, quaftorum nomine,
 qui magnifice vivant, personam-
 que magnatum illic præ fe fe-
 rant: at multum tamen fupereft,
 quod inferatur arario, nifi ma-
 lint eidem genti credere, quod
 fæpe tantisper faciunt, quoad
 uti neceffe fit, vixque accidit
 unquam, ut totam repofcant.
 Ex his prædiis partem affignant
 illis, qui ipforum hortatu tale
 difcrimen adeunt, quale ante
 monftravi. Si quis princeps, ar-
 mis adverfus eos fumptis, eo-
 rum ditionem parer invadere,
 magnis illico viribus extra fuos
 fines occurrunt: nam neque te-
 mere in fuis terris bellum ge-
 runt, neque ulla neceffitas tanta
 eft, ut eos cogat aliena auxilia
 in Infulam fuam admittere.

DE RELIGIONIBVS
Vtapiensium.

Religiones sunt non per Insulam modo, verum singulas etiam urbes variz; aliis Solem, Lunam aliis, aliis aliud errantium syderum Dei vice venerantibus. Sunt quibus homo quispiam, cuius olim aut virtus aut gloria enituit, non pro Deo tantum, sed pro summo etiam Deo suspicitur. At multo maxima pars, eademque longe prudentior, nihil horum, sed unum quoddam Numen putant, incognitum, æternum immensum, inexplicabile, quod supra mentis humanæ captum sit, per mundum hunc universum, virtute, non mole diffusum, hunc parentem vocant, origines actus, progressus vices, finesque rerum omnium huic acceptos uni referunt, nec divinos honores alii præterea ulli applicant. Quin cæteris quoque omnibus quancquam diversa credentibus, hoc tamen cum
istis

istis convenit, quod esse quidem unum censent summum, cui & universitatis opificium & providentia debeat, eumque communiter omnes patria lingua Mythram appellant: sed eo dissentiant, quod idem alius apud alios habetur, autumante quoque quicquid id sit, quod ipse summum ducit, eandem illam prorsus esse naturam, cujus unius numini ac maiestati, rerum omnium summa, omnium consensu gentium tribuitur. Ceterum paulatim omnes ab ea superstitionem varietate desciunt, atque in unam illam coalescunt religionem, quæ reliquas ratione videtur antecellere. Neque dubium est, quin ceteræ jam pridem evanuissent, nisi quicquid improsperum cuiquæ intermutandæ religionis consilia fors objecisset, non id accidisse casu, sed cœlitus immissum interpretaretur timor, tanquam numine, cujus relinquebatur cultus, impium contra se propositum vindicante. At posteaquam

eaquam acceperunt à nobis
 Christi nomen, doctrinam, mo-
 res, miracula, nec minus mi-
 randam tot martyrum constan-
 tiam quorum sponte fusus san-
 guis tam numerosas gentes in
 suam sectam longe lateque tra-
 duxit, non credas quam pronis
 in eam effectibus etiam ipsi
 concesserint, siue hoc secretius
 inspirante D E O, siue quod ea-
 dem ei visa est haresi proxima,
 quæ est apud ipsos potissima:
 quanquam hoc quoque fuisse
 non paulum momenti credide-
 rim, quod CHRISTO cominu-
 nem suorum victam audierant
 placuisse & apud germanissi-
 mos Christianorum conventus
 adhuc in usu esse Certo quoquo
 id momento accidit, haud pauci
 nostrâ in religionem coierunt,
 lymphæque sacra sunt abluti,
 Verum quoniam in nobis qua-
 tuor (totidem enim duntaxat
 supereramus, nam duo s̃ fatis
 concesserant) nemo, id quod
 doleo Sacerdos erat. ceteris
 initiati, ea tamen adhuc sacra-
 menta

menta desiderant, quæ apud nos non nisi Sacerdotes conferunt; intelligunt tamen, oprantq; ita, ut nihil vehementius: quin hoc quoq; sedulo jam inter se disputant, an sine Christiani Pontificis missu quisquã è suo numero delectus Sacerdotii consequatur characterem: & electuri sane videbantur, verum quum ego discederem, nondum elegerant. Quin hi quoq; religioni Christianæ qui non assentiunt, neminẽ tamen absterrent, nullum oppugnant imbutum: nisi quod unus è nostro cœtu me præsentem coercitus est. Is quum recens ablutus, nobis contra suadentibus de CRISTI cultu publice, maiore studio quam prudentia disserreret, usq; adeo cœpit incallescere ut jam non nostra modo sacra cæteris anteferreret, sed reliqua protinus universa damna- ret prophana ipsa, cultores impios ac sacrilegos, æterno plectendos igni voriferaretur. Talia diu concionantem comprehendunt, ac reum non spræ religionis

religionis, sed excitati in populo tumultus, agunt peraguntque, damnatum exilio mulctant: siquidem hoc inter antiquissima instituta numerant, ne sua cuiquam religio fraudi sit. Utopus enim jam inde ab initio, quum accepisset incolas ante suum adventum de religionibus inter se assidue dimicasse atque animadvertisset eam rem, quod in commune dissidentes, singulae pro patriæ secta pugnabant, occasionem præstitisse sibi vincendarum omnium, adeptus victoriam, in primis sanxit, uti, quam cuique religionem libeat sequi, liceat; ut vero alios quoque in suam traducat, hætenus niri possit, uti placide ac modeste suam rationibus astringat, non ut acerbe cæteras destruat: si suadendo non persuadeat neque vim ullam adhibeat, & conviciis temperet, petulantius hac de re contententem exilio aut servitute mulctent. Hæc Utopus instituit, non respectu pacis modo quam
 assiduo

assiduo certamine atq; inexpia-
 bili odio funditus vidit everti,
 sed quod arbitratus est, uti sic
 decerneretur, ipsius etiam reli-
 gionis interesse, de qua nihil est
 ausus temere definire, velut in-
 certum habens, an varium ac
 multiplicem expetens cultum
 Deus, aliud inspirer alii. Certe
 vi ac minis exigere, ut, quod tu
 verum credis, idem omnibus
 videatur, hoc vero & insolens &
 ineptum censuit: tum si maxime
 una vera sit, ceteræ omnes vanæ,
 facile tamen prævidit (modo
 cum ratione ac modestia res a-
 gatur) futurum denique, ut ipsa
 per se veri vis emergat aliquan-
 do atque emineat: sin armis &
 tumultu certetur, ut sunt pessi-
 mi quiq; maxime pervicaces,
 optimā ac sanctissimam religio-
 nem ob vanissimas inter se su-
 perstitutiones, ut segetes inter, spi-
 nas ac frutices obrutum iri. Ita-
 que hanc totam rem in medio
 posuit, & quid credendam pu-
 tarer, liberum cuique reliquit:
 nisi quod sancte aut severe ve-
 tuit,

tuit, ne quis usqueadeo ab humana naturæ dignitate degeneret, ut animas quoque interire cum corpore, aut mundum temere ferri, sublata providentia putet; atque ideo post hanc vitam supplicia vitiis decreta, virtuti præmia constituta credunt; contra sentientem, ne in hominum quidem ducunt numero, ut qui sublimem animæ suæ naturam ad pecuini corpusculi vililitatem deiecerit: tantum abest, ut inter cives ponant quorū instituta moresque (si per merum liceat omnes floccifactorus sit. Cui enim dubium esse potest, quin is publicas patriæ leges, aut arte clam eludere, aut vi nitatur infringere, dum suæ privatim cupiditati serviat, cui nullus ultra leges metus, nihil ultra corpus spei superest amplius. Quamobrem sic animato nullus communicatur honos, nullus magistratus committitur, nulli publico muneri præficitur; ita passim velut inertis ac jacentis naturæ despicitur. Caterum
nullo

nulo efficiunt supplicio, quod
 persuasum habeant, nulli hoc
 in manu esse, ut quicquid liber,
 sentiat: sed nec minis adigunt
 ullis animū ut dissimulet suum,
 nec fucos admittunt & menda-
 cia quæ velut proxima fraudi,
 mirum quam habent invisa. Ve-
 rum, ne pro sua disputet senten-
 tia, prohibent: atque id dum-
 taxat apud vulgus. Nam alio-
 quin apud Sacerdotes gravesq;
 viros seorsum, non sinunt mo-
 do, sed hortantur quoque, con-
 sili fore, ut ea tandem vesania
 rationi cedat. Sunt & alii, nec
 hi sane pauci, nempe improhi-
 biri, veluti neq; ratione penitus
 pro se carentes, neq; mali, qui
 vitio longe diverso, brutorum
 quoque æternas esse animas o-
 pinantur; at nostris tamen ne-
 que dignitate comparandas, ne-
 que ad æquā natas felicitatem,
 Hominū enim cuncti fere, tam
 immensam fore beatitudinem,
 pro certo atque explorato ha-
 bent, ut morbum lamententur
 omnium, mortem vero nullius
 nisi

nisi quem vident anxie è vita
 invitumque divelli. Nempe hoc
 pro pessimo habent augurio,
 tanquam anima exspes ac malè
 concia occulto quopiam im-
 minentis pœnz præfagio, refor-
 midet exitum. Ad hoc, haud-
 quaquam gratum Deo ejus pu-
 rant adventum fore, qui quum
 sit accersitus, non accurrit li-
 bens, sed invitus ac detractans
 pertrahitur. Hoc igitur mortis
 genus, qui intuentur, horreat.
 itaque defunctos mœsti ac si-
 lentes efferunt, precatique pro-
 pitium manibus Deum, uti eo-
 rum clementer infirmitatibus
 ignoscat, terra cadaver obruunt.
 Contra quicumque alacriter ac
 pleni bona spe decesserint, hos
 nemo luget, sed cantu prose-
 quuti funus, animas Deo, ma-
 gno commendantes affectu,
 corpora tandem reverenter ma-
 gis quam dolenter concremant,
 columnamque loco insculptis
 defuncti titulis erigunt: do-
 mum reversi mores actaque
 ejus recensent, nec ulla vitæ
 pars

pars aut sæpius, aut libentius quam lætus tractatur interitus. Hanc probitatis memoriam & vivis efficacissima rentur incitamenta virtutum, & gratissimum defunctis cultum putant, quos interesse quoque de se sermonibus opinantur, quanquam (ut est hebes mortalium acies) invisibiles. Nam neque feliciū sorti conveniat, libertate carere migrandi quo velint, & ingratorum fuerit prorsus abjecisse desiderium amicos invisendi suos, quibus eos dum viverent, mutuus amor charitasque devinxerat, quam bonis viris, ut cætera bona, auctam post fata potius, quam imminutam coniectant. Mortuos ergo versari inter viventes credunt, dictorum factorumque spectatores, eoque res agendas fidentius aggrediuntur, talibus velut freti præsidibus, & ab inhonesto decreto deterret eos credita majorum præsentia. Auguria, cæterasque superstitionis vanæ divinationes, quarum apud alias gentes

gentes magna est observatio, negligunt prorsus atq; irrident. Miracula vero, quæ nullo naturæ proveniunt adminiculo, velut præsentis opera, testesque numinis venerantur: qualia & ibi frequenter extare ferunt, & magnis interdum ac dubiis in rebus publica supplicatione, certa cum fiducia procurant, impetrantque. Gratum Deo cultum putant naturæ contemplationem, laudemque ab ea. Sunt tamen, hique haud sane pauci, qui religione ducti, literas negligunt, nulli rerum cognitioni student, neque otio prorsus ulli vacant, negotiis tantum, bonisque cæteris officiis statuunt futuram post fata felicitatem promereri. Itaque alii ægrotis inserviunt, alii vias reficiunt, purgant fossas, pontes reparant, cespites arenam, lapides effodiunt, arbores demoliuntur ac dissecant, bigisq; ligna, fruges; item alia in urbes important, nec in publicum modo sed privatim quoq; ministros ac plerumque servos

servos agunt, Nam quicquid
 usquā operis est asperum, diffi-
 cile, sordidum, à quo plerosque
 labor, fastidium, desperatio de-
 terreat, hoc illi sibi totum li-
 bentes hilaresque desumunt, ex-
 teris otium procurant, ipsi per-
 petuo in opere ac labore versan-
 tur, nec imputant tamen, nec
 aliorum sugillant vitam, nec
 suam efferunt. Hi quo magis se
 servos exhibent, eo majore apud
 omnes in honore sunt. Eorum
 tamen hæreses dux sunt; Altera
 cælibum, qui non venere modo
 in totum abstinent, sed carniū
 esu quoque, quidam animalium
 etiam omnium, reiectis que pe-
 nitus tanquam noxiis vitæ præ-
 sentis voluptatibus, future dun-
 taxat per vigiliis ac sudores in-
 hiant, ejus propediem obtinen-
 dæ spe alacres interim vegeti-
 que: Altera laboris hand minus
 appetens, conjugium præfert,
 ut cuius nec aspernantur sola-
 tium, & opus nature debere
 se & patriæ liberos putant.
 Nullam voluptatem refugiant;

L

quæ

quæ nihil eos ab labore demo-
 reretur. Carnes quadrupedum vel
 eo nomine diligunt, quod tali
 cibo se validiores ad opus quod-
 que censeant. Hos Vtoperiani
 prudentiores, at illos sanctiores
 reputant. Quos quod cœliba-
 tum anteferunt matrimonio
 asperamque vitam placidæ an-
 teponunt, si rationibus niteren-
 tur, irriderent, nunc vero quum
 se fateantur religione duci, su-
 spiciunt ac reverentur. Nihil
 enim sollicitius observant, quam
 ne temere quicquam ulia de
 religione pronuncient. Hujus-
 modi ergo sunt, quos illi pecu-
 liari nomine, sua lingua Bu-
 threscas vocant, quod verbum
 latine religiosos licet interpre-
 tari. Sacerdotes habent eximia
 sanctitate, eoque admodum
 paucos neque enim plus quam
 tredecim in singulis habeat ur-
 bibus pari templorum numero,
 nisi quum itur ad bellum, tunc
 enim septem ex illis cum exer-
 citu profectis, totidem suffici-
 untur interim, sed illi reversi
 suum

suum quisque locum recuperat, qui supersunt, hi, quoad decedentibus illis ordine succedant, comites interea sunt Pontificis. Nam unus reliquis præficitur. Eliguntur à populo idque cæterorum ritu Magistratum, oculis ad studia vitanda, suffragiis, electi à suo collegio consecrantur. Hi rebus divinis præsent, religiones curant ac morum veluti censores sunt, magnoque pudori ducitur ab his quenquam, tanquam vitæ parum probatæ accersi, compellative. Cæterum ut hortari atque admonere illorum est, ita coercere atque in facinorosos animadvertere Principis atque aliorum est Magistratum, nisi quod sacris interdunt, quos improbe malos comperiunt: nec ullum fere supplicium est quod horreant magis. Nam & summa percelluntur infamia, & occulto religionis metu lacerantur, ne corporibus quidem diu futuris in tuto: quippe nî properam pœnitentiam sacer-

dotibus approbent, comprehen-
 si impietatis pœnam Senatui
 persolvunt. Pueritia juvenusq;
 ab illis eruditur, nec prior litte-
 rarum cura, quam morum ac
 virtutis habetur: namque sum-
 mam adhibent industriam, ut
 bonas protinus opiniones, &
 conservandæ ipsorum Reipub.
 utiles, teneris adhuc & sequa-
 cibus puerorum animis instil-
 lent: quæ ubi pueris penitus in-
 federint viros per totam vitam
 comitantur magnamque ad ru-
 endum publicæ rei statum (qui
 non nisi vitiis dilabitur, quæ ex
 perversis nascuntur opinionibus)
 afferunt utilitatem. Sacer-
 dotibus (ni fœminæ sint: nam
 neque ille sexus excluditur, sed
 rarius, & non nisi vidua natuq;
 grandis eligitur) uxores sunt
 popularium selectissimæ, Neque
 enim ulli apud Utopienses Ma-
 gistratui major habetur honos;
 usque adeo, ut si quid etiam fla-
 gitii admiserint, nulli publico
 iudicio subsint, Deo tantum ac
 sibi relinquuntur. Neque enim
 fas

fas putant illum, quantumvis
 scelestum, mortali manu con-
 tingere, qui Deo tam singulari
 modo velut anathema dedica-
 tus est. Qui mos illis faciliore est
 observatu, quod Sacerdotes &
 tam pauci, & tanta cum cura
 deliguntur. Nam neque temere
 accidit, ut qui ex bonis opti-
 mus ad tantam dignitatem, so-
 lius respectu virtutis, evehitur,
 in corruptelam & vitium dege-
 neret, & si jam maxime contin-
 geret, ut est mortalium natura
 mutabilis, tamen qua sunt pau-
 citate nec ulla præter honorem
 potestate præditi, ad publicam
 certe perniciem nihil magni ab
 his momenti pertimescendum
 sit. Quos ideo tam raros atque
 infrequentes habent, ne digni-
 tas ordinis, quam nunc tanta
 veneratione prosequuntur, com-
 municato cum multis honore
 vilesceret, præsertim quum dif-
 ficile putent frequentes inveni-
 re tam bonos, ut ei sint digni-
 tati pares, ad quam gerendam
 non sufficit mediocribus esse

L 3 virtutibus.

virtutibus. Nec eorum æstima-
tio apud suos magis, quam apud
exteras etiam gentes habetur,
quod inde facile patet unde
etiam natum puto. Nempe de-
cernentibus prælio copiis, seor-
sum illi non admodum procul
confidunt in genibus, sacras in-
duti vestes, tensis ad cœlum
palmis, primū omnium pacem,
proxime suis victoriam, sed
neutri cruentam parti compre-
cantur. Vincentibus suis decur-
runt in aciem, sævientesque in
profligatos inhibent, vidisse
tantum, utque appellasse præ-
sentes ad vitam satis, disfluen-
tium contactus vestium, reli-
quas quoque fortunas ab omni
bellorum injuria defendit. Qua
ex re apud omnes undique gen-
tes, tanta illis veneratio tantum
veræ majestatis accessit, ut sæpe
ab hostibus non minus salutis
ad cives reportarint, quam ab
ipsis ad hostes attulissent. Si-
quidem aliquando constat, in-
clinata suorum acie, desperatis
rebus, quum ipsi in fugam ver-
terentur,

terentur, hostes in eadem ac
 pradam ruerent, interventu Sa-
 cerdotum interpellatam stragē,
 ac diremptis invicem copiis,
 pacem a quibus conditionibus esse
 compositam atque constitutam.
 Neque enim unquam fuit ulla
 gens tam fera, crudelis ac bar-
 bara apud quos ipsorum cor-
 pus non sacrosanctum atque in-
 violabile sit habitum. Festos
 celebrant initialem atque ulti-
 mum cujusque mensis diem, &
 anni item, quem in menses par-
 tiuntur, circuitu lunæ finitos,
 ut solis ambitus annū circinat.
 Primos quosque dies Cynemer-
 nos, postremos ipsorum lingua
 Trapemernos appellant, quæ
 vocabula perinde sonant, ac si
 Primifesti & Finifesti vocentur,
 Delubra visuntur egregia, utpo-
 te non operosa modo, sed quod
 erat in tanta ipsorum paucitate
 necessarium, immensæ etiam po-
 puli capacia. Sunt tamen om-
 nia subobscura, nec id ædifican-
 di inscitia factum, sed consilio
 Sacerdotum ferunt, quod im-

modicam lucem cogitationes dispergere, parcior ac velut dubia colligi animos & intendi religionem putant: quæ quoniam non est ibi apud omnes eadem & universæ tamen ejus formæ, quanquam variæ ac multiplices, in divinæ naturæ cultum, velut in unum finem diversa via commigrant; idcirco nihil in templis visitur auditurve, quod non quadrare ad cunctas in commune videatur. Si quod proprium sit cujusquam sectæ sacrum, id intra domesticos quisque parietes curat. Publica tali peragunt ordine, qui nulli prorsus ex privatis deroget: Itaque nulla deorum effigies in templo conspicitur, quo liberum cuique sit, qua forma Deum velit è sua religione concipere: nullum peculiare Dei nomen invocant, sed Mythræ duntaxat, quo vocabulo cuncti in unam divinæ majestatis naturam, quæcunque sit illa, conspirant: nullæ concipiuntur preces, quas non pronunciare quivis

vis inoffensa sua scēta possit. Ad templum ergo in Finifestis diebus vespere conveniunt, adhuc jejuni, acturi Deo de anno menseve, cujus id festum postremus dies est, prospere acto, gratias: postero die, namis Primifestus est, mane ad templa confluitur ut insequentis anni mensive, quem ab illo auspicatori festo sint, faustum felicemque successum comprecantur. At in Finifestis, antea quam templum petunt uxores, domi ad virorum pedes, liberi ad parentum provoluti, peccasse fatentur sese aut amisso aliquo, aut officio indiligenter obito, veniamq; errati precantur ita si qua se nubecula domestica similitudinis offuderat, tali satisfactione discutitur, uti animo puro ac sereno sacrificiis intersint: nam interesse turbido, religio est: eoque odii irave in quenquam sibi consci, nisi reconciliati ac defecatis affectibus ad sacrificia non ingerunt sese, vindicta sceleris, magna que metu.

Eo quum veniunt, viri in dextram delubri partem, foeminae seorsum in sinistra commeant: tum ita se collocant, ut cujusque domus masculi ante patrefamilias confideant, foeminarum materfamilias agmen claudat. Ita prospicitur, ut omnes omnium gestus foris ab his observentur, quorum autoritate domi ac disciplina reguntur: quin hoc quoque sedulo cavent, uti junioribi passim cum seniore copuletur, ne pueri pueris crediti, id temporis puerilibus transigant ineptiis, in quos deberent maxime religiosum erga Superos metum, maximum ac prope unicum virtutibus incitamentum, concipere. Nullum animal in sacrificiis mactant nec sanguine rentur ac ex dibus divinam gaudere clementiam, qui vitam animantibus, ideo est elargitus, ut viverent. Thus incendunt, & alia item odoramenta, ad haec cereos numerosos praeferunt, non quod haec nesciant nihil ad divinam confere

ferre naturam, quippe ut nec ipsas hominum preces, sed & innoxium colendi genus placet, & his odoribus luminibusque, ac cæteris etiam ceremoniis, nescio quomodo sese sentiunt homines erigi, atque in Dei cultum animo alacriore consurgere. Candidis in templo vestibus amicitur populus, Sacerdos versicolores induitur, & opere & forma mirabiles, materia non perinde pretiosa: neque enim auro intextæ, aut raris coagmentatæ lapidibus, sed diversis avium plumis tam scire, tantoq; artificio laboratæ sunt, ut operis pretium nullius æstimatione materiæ fuerit æquatura. Ad hoc in illis volucrū pennis plumisque & certis earum ordinibus, quibus in Sacerdotis veste discriminantur, arcana quædam dicunt contineri mysteria, quorum interpretatione cognita (quæ per sacrificos diligenter traditur) divinorum in se beneficiorum, suæque vicissim pietatis in Deum, ac mutui quoque

quoque inter se officii admo-
neantur. Quum primum Sa-
cerdos ita ornatus ex adyto sese
offert, cuncti protinus in ter-
ram venerabundi procumbunt,
tam alto ab omni parte silentio,
ut ipsa rei facies terrorē quen-
dam velut præsentis cuiuspiam
numinis incutiat. Tellure pau-
lum morati, dato ab Sacerdote
signo, erigunt sese: tum laudes
Deo canunt, quas musicis in-
strumentis interstingunt, aliis
magna ex parte formis, quam
quæ nostro visuntur orbe. Ex
illis pleraque, sicuti quæ nobis
in usu sunt, multum suavitate
vincunt, ita quædam nostris ne
conferenda quidem sint. Verum
una in re haud dubie longo nos
intervallo præcellunt, quod o-
mnis eorum musica, sive quæ
personatur organis, sive quam
voce modulantur humana, ita
naturales affectus imitatur &
exprimit, ita sonus accomoda-
tur ad rem, seu deprecantis
oratio sit, seu læta, placabilis,
turbida lugubris, irata, ita rei
sensum

sensum quandam melodix forma repræsentat, ut animos auditorum mirum in modum afficiat, penetret, incendat. Solennes ad ultimum conceptis verbis preces Sacerdos pariter populusque percensent, ita compositas, ut quæ simul cuncti recitant, privatim quisque ad semet referat. In his Deum & creationis, & gubernationis, & cæterorum præterea bonorum omnium, quilibet recognoscit autorem, tot ob recepta beneficia gratias agit: nominatim vero quod Deo propitio in eam Rempublicam inciderit, quæ sit foelicissima, eam Religionem sortitus sit, quam speret esse verissimam. Qua in re si quid erret, aut si quid alterutra melius, & quod Deus magis approbet, orare se, ejus bonitas efficiat, hoc ut ipse cognoscat: paratum enim sequi se quaquaversus ab eo ducatur, sin & hæc Reipub. forma sit optima, & sua Religio rectissima, tum uti & ipsi constantiam tribuat, & cæteros mortales

mortales omnes ad eadem instituta vivendi, eandem de Deo opinionem perducatur, nisi, inscrutabilem ejus voluntatem, etiam sit, quod in hac religionum varietate delectet. Denique precatur, ut facile defunctum exitu ad se recipiat, quam cito serove, præfinire quidem non audere se: quanquam, quod inoffensa ejus majestate fiat, multo magis ipsi futurum cordi sit, difficillima morte obita, ad Deum pervadere, quam ob eo diutius prosperrimo vitæ cursu detineri. Hac prece dicta, rursus in terram proni, pauloque post erecti, discedunt pransum, & quod superest diei, ludis & exercitio militaris disciplinæ percurrunt. Descripsi vobis quam potui verissime ejus formam Reip. quam ego certe non optimam tantum, sed solam etiam censeo quæ sibi suo jure possit Reip. vindicare vocabulum. Si quidem alibi, de publico loquentes ubique commodo, privatum curant. Hic, ubi nihil
privati

privati est, serio publicum negotium agunt, certe utrobique merito. Nam alibi, quoruscunque est, qui nesciat, nisi quid seorsum prospiciat sibi, quantumvis florente Repub. semet tamen fame periturum? eoque necessitas urget, ut sui potius quam populi, id est, aliorum habendam sibi rationem censeat. Contra hic, ubi omnia omnium sunt, nemo dubitat (curetur modo, ut plena sint horrea publica) nihil quicquam privato cuiquam defuturum. Neque enim maligna rerum distributio est, neque inops, neque mendicus ibi quisquam: & quum nemo quicquam habeat, omnes tamen divites sunt. Nam quid ditius esse potest, quàm adempta prorsus omni sollicitudine, lato ac tranquillo animo vivere? non de suo victu trepidum, non uxoria querula flagitatione vexatum, non paupertatem filio metuentem, non de filix dote anxium, sed de suo, suorumque omnium, uxoris, filiorum, nepotum,

potum, pronepotum, abnepotum, & quam longam posterorum seriem suorum generosi præsumunt, victu esse, ac felicitate securum? Quid quod nihilo minus his prospicitur, qui nunc impotes, olim laboraverunt, quam his qui nunc laborant. Hic aliquis velim cum hac æquitate audeat aliarum justitiã gentium comparare, apud quas, dispeream, si ullum prorsus comperio iustitiæ æquitatisque vestigium. Nam quæ hæc iustitia est, ut nobilis quispiam aut aurifex aut fœnerator, aut denique alius quisquam eorum, qui aut omnino nihil agunt, aut id quod agunt, eius generis est, ut non sit Reipublicæ magnopere necessarium, lautam ac splendidam vitam, vel ex otio, vel supervacuo negotio consequatur, quum interim mediastinus, auriga, faber, agricola, tanto tamque assiduo labore, quem vix iumenta sustineant, tam necessario, ut sine eo ne unum quidem annum possit ulla durare

Respub.

Respub. victum tamen adeo malignum parant, vitam adeo miseram ducunt, ut longe potior videri possit conditio jumentorum, quibus nec tam perpetuus labor, nec victus multo deterior est, & ipsis etiam suavior, nec ullus interim de futuro timor? At hos & labor sterilis atque infructuosus in presenti stimulat, & inopis retardatio senectutis occidit: quippe quibus partior est diurna merces, quam ut eidem possit diei sufficere, tantum abest ut excreseat & supersit aliquid, quod quotidie queat in senectutis usum reponi. An non hæc iniqua est & ingrata Respublica, quæ generosis ut vocant, & aurificibus, & id genus reliquis, aut otiosis, aut tantum adulato-ribus, & inanium voluptatum artificibus, tanta munera prodigit, agricolis contra, carbonariis, mediastinis, aurigis & fabris, sine quibus nulla omnino Respub. esset, nihil benigne prospicit? sed eorum florentis
 ætatis

ætatis abusa laboribus , annis
 tandem ac morbo graves , om-
 nium rerum indigos , cor vigi-
 liarum immemor, tot ac tantorum
 oblita beneficiorum , mi-
 ferrima morte repensat ingra-
 tissima. Quid quod ex diurno
 pauperum demenso , divites
 quotidie aliquid , nō modo pri-
 vata fraude , sed publicis etiam
 legibus abradunt , ita quod an-
 te videbatur injustum , optime
 de Repub. meritis pessimam re-
 ferre gratiam , hoc isti deprava-
 tum etiam fecerunt , tum pro-
 vulgata lege iustitiam. Itaque
 omnes has , quæ hodie usquam
 florent Respub. animo intuenti
 ac versanti mihi , nihil , sic me
 amet Deus, occurrit aliud, quam
 quxdam conspiratio divitum,
 de suis commodis Reipub. no-
 mine tituloque tractantium;
 comminiscunturque & excogi-
 tant omnes modos atque artes,
 quibus , quæ malis artibus ipsi
 congesserunt , ea primum ut
 absq; perdendi metu retineant,
 post hoc ut pauperum omnium
 opera

opera ac laboribus quam minimo sibi redimant, eisque abundantur. Hæc machinamenta ubi semel divites publico nomine, hoc est etiam pauperum, decreverunt observari, jam leges fiunt. At homines deterrimi cum inexplebili cupiditate, quæ fuerant omnibus suffectura, ea omnia inter se partiverint, quam longe tamen ab Vtropien-
 sium Reipub felicitate ablunt? è qua cum ipso usu sublata penitus omni aviditate pecuniæ, quanta moles molestiarum recisa, quanta scelerum seges radicitus evulsa est? Quis enim nescit fraudes, furta, rapinas, rixas, tumultus, jurgia, seditio-
 nes, erdes, prodiciones, veneficia, quotidianis vindicata potius, quam refrenata suppliciis, interempta pecunia commori? ad hæc metum, sollicitudinem, curas, labores, vigilias, eodem momento quo pecunia perituras? quin paupertas ipsa, quæ sola pecuniis visa est indigere, pecunia prorsus undique subla-
 ta,

ta, protinus etiam ipsa decre-
ceret. Id quo fiat illustrius re-
volve in animo tecum annum
aliquem sterilem atque infœ-
cundum, in quo multa homi-
num millia fames abstulerit,
contendo plane in fine illius
penurix, excussis divitum hor-
reis, tantum frugum potuisse
reperiri, quantum si fuisset in-
ter eos distributum, quos ma-
cies ac tabes absumpsit, illam
cœli solique parcitatem nemo
omnino sensisset: tam facile
victus parari posset, nisi beata
illa pecunia, quæ præclare scili-
cet inventa est, ut aditus ad vi-
ctum per eam patesceret, sola
nobis ad victum viam interclu-
deret. Sentiunt ista non dubito,
etiam divites, nec ignorant
quanto potior esset illa condi-
tio nulla re necessaria carere,
quam multis abundare super-
fluis, tam numerosis eripi ma-
lis, quam magnis obsideri divi-
tiis. Neque mihi quidem dubi-
tare subit, quin vel sui cujusque
commodi ratio, vel *Christi* ser-
vatoris

vatoris autoritas (qui neque pro tanta sapientia potuit ignorare quid optimum esset, neque, quæ erat bonitate, id consulere, quod non optimum sciret) totum orbem facile in hujus Reipub. leges jamdudum traxisset, nisi una tantum bellua, omnium Princeps parensque pestium, superbia, reluctaretur: hæc non suis commodis prosperitatem, sed ex alienis metitur incommodis. Hæc ne dea quidem fieri vellet, nullis relictis miseris, quibus imperare atque insultare possit. Quorum miseriis præfulgeat ipsius comparata felicitas, quorum, suis explicatis opibus angat atque incendat inopiam. Hæc averni serpens mortalium pererrans pectora, ne meliorem vitæ capeßant viam, velut remora retrahit ac remoratur: quæ quoniam pressius hominibus infixa est, quam ut facile possit evelli, hanc Reip. formam, quam omnibus libenter optarim, Utopiensibus saltem contigisse gaudeo, qui ea
vitæ

vitæ sunt instituta sequuti, quibus Reipub. fundamenta jecerunt, non modo felicissime, verum etiam, quantum humana præfagiri conjectura contigit, æternum duratura. Extirpatis enim domi cum cæteris vitiis ambitionis, & factionum radicibus, nihil impendet periculi, ne domestico dissidio laboretur, quæ uno multarum urbium egregie munitas opes pessunderit. At salva domi concordia, & salubribus institutis, non omnium finitimorum invidia principum (quæ sæpius id jam olim semper reverberata tentavit) concutere illud imperium, aut commovere queat. Hæc ubi Raphaël recensuit, quanquam haud pauca mihi succurrebant, quæ in ejus populi moribus legibusque perquam absurde videbantur instituta, non solum de belli gerendi ratione, & rebus divinis, ac religione, aliisque insuper eorum institutis, sed in eo quoque ipso maxime, quod maximum totius institutionis

tionis fundamentum est, vira
 scilicet, victuque communi, si-
 ne ullo pecuniæ commercio,
 qua una re funditus evertitur
 omnis nobilitas, magnificentia,
 splendor, majestas, vera, ut pu-
 blica est opinio, decora atque
 ornamenta Reipub. tamen quo-
 niam defessum narrando scie-
 bam, neque mihi satis explora-
 tum erat, posset ne ferre, ut
 contra suam sententiam senti-
 retur, præsertim quod recorda-
 bar eo nomine quosdam ab illo
 reprehensos, quasi vererentur,
 ne non satis putarentur sapere,
 nisi aliquid invenirent, in quo
 vellicare aliorum inventa pos-
 sent, idcirco & illorum institu-
 tione, & ipsius oratione lauda-
 ta manu apprehendens, intro
 cœnatum duco, præfatus tamen
 aliud nobis tempus, iisdem de
 rebus altius cogitandi, atque
 uberius cum eo conferendi fo-
 re: quod utinam aliquando
 contingeret. Interea quemad-
 modum haud possum omnibus
 assentiri quæ dicta sunt, alioqui
 ab

ab homine citra controversiam
eruditissimo, simul & rerum
humanarum peritissimo, ita fa-
cile confiteor permulta esse in
Utopiensium Republica, quæ
in nostris civitatibus optarim
verius quam sperarim.

F I N I S.

